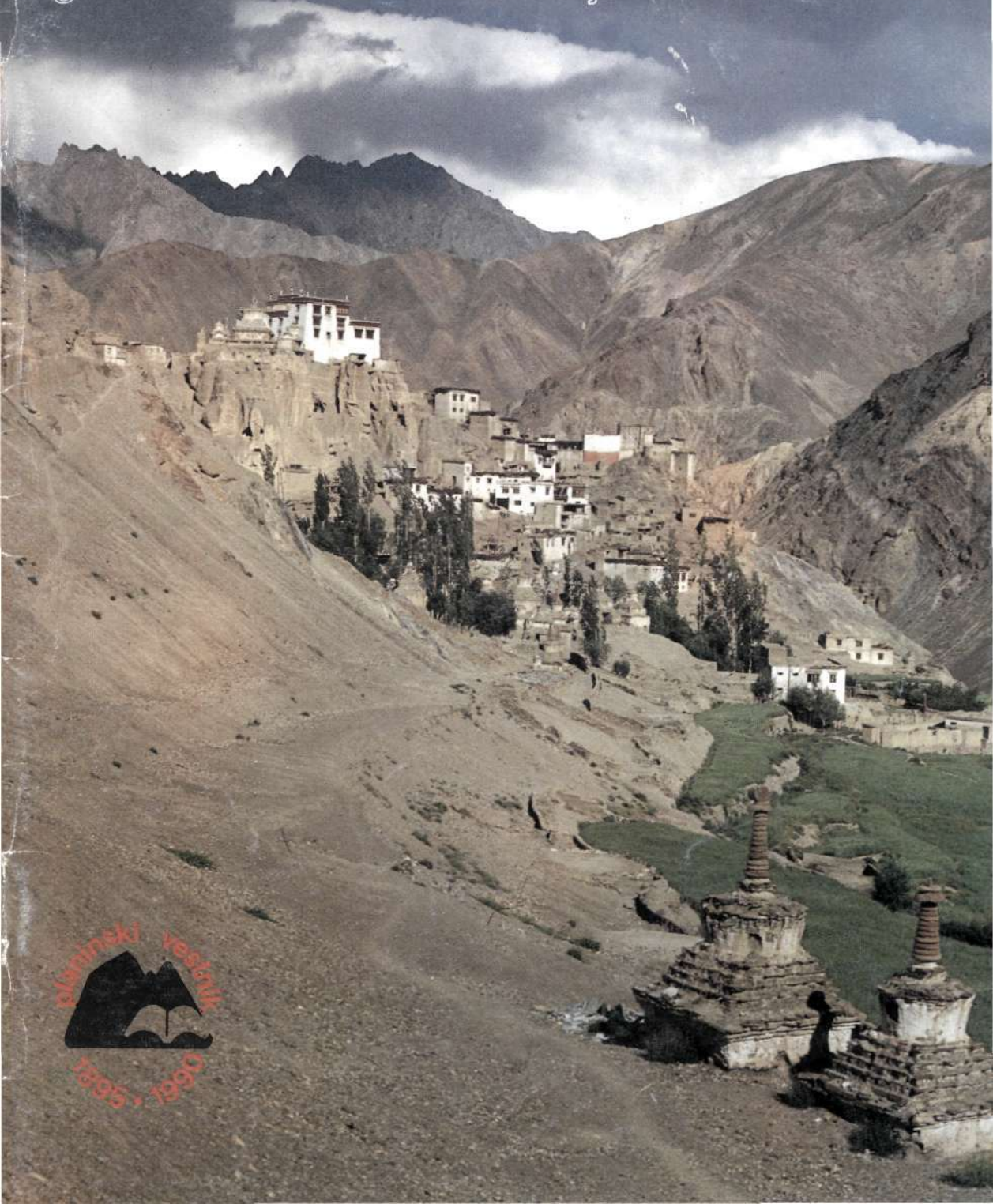

Planinski vestnik

2

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1990

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

februar 1990

2

letnik XC

izhaja od leta 1895

vsebina

Dr. Tone Strojín	Iz školjke poslušamo odmev časa	49
M. R.	Hrepenenje po minulih časih	50
Jože Dobnik	Blagemu planinoslovstvu posvečen mesečnik -	52
Dr. Josip Serneck	Spomini na Skuto	54
Tone Strojín	Ime, vklesano v gorniško kulturo	57
Dušan Furlan	Človek daje mrtvi snovi lepoto	59
Miran Mihelič	Gorjanom, Gorjancem, gornikom	61
Marjan Rantzresen	Sedmi na osemtisočmetrski lestvici	62
Bojan Počkar	Pasti najlepše himalajske gore	65
	Najboljša kočá, najboljši oskrbnik	67
Ivanka Korošec	Branko Mejaš — oskrbnik leta 1989	68
	Dolga smučarska popotovanja	70
	Sproščenost na zasneženih poljanah	71
Edo Kozorog	Obujanje zgodovine ob desetletnici	73
Dr. Tone Strojín	Po čem je gorski svet	77
Franc Ekar	Planšarija na Dolgih njivah propada	78
Dušan Krapeš	Tak je moj Krvavec	79
Dario Cortese	Klin med Himalajo in Karakorumom	82
	Odmevi	85
	Iz planinske literature	88
	Društvene novice	92

Slika na naslovni strani: Lamayuru gomba v Ladaku

Foto: Dario Cortese

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvořakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rantzresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojín, Tone Skarja in Franček Vogelník. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046. Naročnina za leto 1990 znaša 126 konvertibilnih dinarjev oziroma dinarsko protivrednost 18 DEM, polletna 63 din (9 DEM) in jo je treba plačati do 30. junija 1990, celoletno naročnino pa v največ štirih obrokih na začetku vsakega trimesečja. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna Jože Moškrič v Ljubljani.

IZ ŠKOLJKE POSLUŠAMO ODMEV ČASA

DR. TONE STROJIN

Vsako glasilo, ki je pričelo izhajati iz določenega motiva, je po svoje odsev časa, v katerem je izhajalo in poročalo, pa tudi odraz gledanj in odnosov do stvari in načinov življenja, katerih kulturo je razvijalo, širilo in poglobljalo. Tudi Planinski vestnik!

Kaj je za mlado SPD pomenil Planinski vestnik, najbrž ni treba ponavljati. Da se je že ob ustanovitvi SPD leta 1893 čutila potreba po domači planinski besedi, priča dejstvo, da je že februarja 1895 izšla prva številka Planinskega vestnika. Odtlej sta SPD in Planinski vestnik družno hodila skozi zadnjih skoraj sto let razviharjene novejšje slovenske zgodovine. Le kaj ju je obdržalo pri življenju, ko niti finančno, včasih pa niti narodnostno časi niso bili ugodni za tako narodnostno in polétno dejavnost! Bolje rečeno: kaj je SPD pomenila Planinskemu vestniku in obratno, da sta se obdržala?

REVIJA ZA KULTURO NARAVE

Predvsem: kako je svoje poslanstvo v času opravljal Planinski vestnik? V kolikšni meri

so besede z njegovih strani našle ugodna tla, da so vplivale, učile, usmerjale? Ali je Planinski vestnik odigral svojo vlogo v planinski zgodovini, predvsem pa, kaj je pomenil bralstvu, članstvu, planinski organizaciji in slovenskemu narodu? Vrstni red ni naključno izbran; lahko bi bil sicer tudi spremenjen, odraža pa le neko vlogo Planinskega vestnika.

Najbrž je pomembna razlika v tem, komu je doslej služil Planinski vestnik, človeku ali institucijam. Velika prednost, ki jo je ohranil, je ta, da je vedno in prvenstveno služil človeku, tistemu prefinjenemu odkrivalcu in poslušalcu naravnih lepôt in vrednot. To mu daje neprecenljivo vrednost in prednost posebno zdaj, ko toliko govorimo o krizi vrednot (beri: potrošniškega sistema), o padcu avtoritete institucij, organizacij in vodilnih osebnosti, pa čeprav to razumemo le v planinskih razmerah.

Eno je gotovo: z ničemer se Planinski vestnik ne more tako primerjati kot s svojo planinsko organizacijo. Vendar bi le opozorili, da so cezuro med njima le opravila Obvestila, organizacijske vesti PZS, nekakšen uradni list, ki se je razvil iz

Štev. 1.

V Ljubljani dne 8. februarja 1895.

Leto I.

Planinski VESTNIK.

Glasilo „Slovenskega planinskega društva“ v Ljubljani.

Izhaja 25. dan vsakega meseca.

Društveniki dobivajo list zastonj. — Nečlane stane po 2 gld., dijake po 1 gld. 20 kr. na leto; posamezne številke po 20 kr.

Za obliko in vsebino spisov so odgovorni pisatelji.

Vse spise, naročila in plačila vzprejemlje „Slov. plan. društvo“ v Ljubljani.

Inserat obsegajoč dvanajstinko strani stane 6 gld. za celo leto.

skromnih ciklostiranih obvestil nekdanje kulturnopropagandne komisije PZS.

Zakaj omenjam vse to? Zato, ker se mi zdi, da ima to dolgoročen pomen. Planinski vestnik postaja vse bolj revija za kulturo narave in prostega časa človeka v gorah; bralec je namreč zadnje desetletje in več vse bolj zamaš brskal za organizacijskimi vestmi iz planinske organizacije in bo amaterski zgodovinar ali vsaj kronist kaj malega dobil le z zadnjih strani. Obratno pa se je planinska organizacija vse bolj usmerjala v planinska društva, saj je po statutu zveza društev, člane pa je statutarno puščala na dolžnosti plačevanja članarine, ugodnosti popusta pri prenočevanju v planinskih postojankah in precej odmaknjene možnosti biti izvoljen za katero funkcijo. Res je, da je planinska organizacija gradila in vzdrževala kočice in pota, razvijala vzgojno delo, organizirala odprave in še marsikaj, a očitno je, da gresta osnovni usmeritvi opisano vsaka svojo pot, kar je skupaj vzeto gotovo tudi pozitivno.

So obdobja, ko je bralcu ali članu bolj pri srcu Planinski vestnik kot pa planinska organizacija. Za hude čase je namreč značilno (in pri tem ne mislim samo materialno težkih časov), da človek duševne hrane bolj pogreša kot karkoli drugega.

ARHIV PLANINSKIH DEJAVNOSTI

Planinska beseda ni zavezana pravilom, celo ne statutarim, in ne taki ali drugačni indoktrinaciji, in sicer zato, ker izvira iz narave in iz srca. Tu se težko kaj izkrivi, četudi se poskuša zakrivljati. Planinska beseda je zvesta tistim simbolom in sinonimom, ki jih danes onesnažujemo in potvarjamo; to pomeni, da je govora in pisanja o lepoti narave, gozdov in vodá, o miru in tišini, pa tudi o tovarištvu in pomoči v nesreči, o etiki in zgledih odnosa do narave.

Planinski vestnik je kot školjka, ki si jo lahko daš k ušesu, da poslušaš šum časa. Ko planinske organizacije v današnji organiziranosti ne bo več, bo edino Planinski vestnik tisti, ki je kaj ohranil za zanamce. Boljšega arhiva za nazaj, kot je to glasilo, obstoječa organizacija nima. Noben planinski muzej, ki ga že pol stoletja brez uspeha pripravljamo, ne more nadomestiti tistega, kar je zapisano med platnicami Planinskega vestnika, pa tudi nobena funkcija v planinski organizaciji — razen predsedniške in gospodarjeve — ni tako pod drobnogledom javnosti kot je urednikova.

Zdaj, komaj nekaj let pred stoletnico SPD in Planinskega vestnika, pa tudi desetletje pred pragom 21. stoletja, je pravzaprav že čas za razmišljanja, kako naprej, kajti zgodovina preteklosti je znana. Ob tem bodo svoje rekli planinski zgodovinarji,

sociologi in morda še kdo. Zdaj je tudi čas za poprejšnja pričakovanja: ne le kar zadeva Planinski vestnik, temveč tudi kar zadeva planinsko organizacijo, ki danes — tako čutimo marsikateri — potrebuje samo nove usmeritve, saj iz tega prostora ne more.

Ljudje smo sami sebi postali problem. Načrtno smo razvijali množičnost, pisali, propagirali in oblikovali sistem. Dosegli smo to, da je prišla organizacija pred člane, sistem pred človeka in dobili smo na skraj vseh področjih populizem. Zdaj že imamo pomisleke pred množičnimi pogoji različnih proizvodnih panog, pred tabori in celo dnevi planincev. Po odgovore globokomurno ni treba daleč: mitingaštvo poznamo tudi v naravi!

POSLEDICE DOLINSKE ZALETAVOSTI

Človek in ljudje so vedno vezani na prostor, v našem planinskem primeru na naravo in gore. Z vehemenco smo kot družba razglašali svobodo prostora in zavihali rokave, saj smo za legalno podlago imeli na voljo družbeno planiranje v vseh razsežnostih, tudi v prostorski in graditeljski komponenti. Uzakonili smo svobodo prostora, ne svobode duhá, ki je brezmejna, potem pa gradili, nadelovali, markirali, dokler kot družba nismo prišli do pojavov onesnaževanja, obremenjevanja, preobrazbe ipd., ker so nas v to prignali pojavi tudi v gorah.

Ker nismo bili zadovoljni samo z množičnostjo in urbanizacijo, smo se pričeli po modernistično diferencirati z alternativnimi dejavnostmi v gorah. Značkarstvo in štempljarjenje transverzal so zamenjali zmajarji, padalci, ekstremno smučanje, gorski kolesarji, pa še bolj množični turni

namesto komentarja

HREPENENJE PO MINULIH ČASIH

Pogosto, ko se v prijateljskih planinskih krogih pogovarjamo o planinski literaturi, se kateremu od razpravljalcev izvije vzdih: to so bile knjige, ki so jih napisali Tuma, Kugy, Mlakar, Avčin! In to so bili Planinski vestniki, ki so izhajali pred vojno in nekako do sedemdesetih let! Zdaj pa je vse plehko, površinsko, površno in komajda resno!

Pa gremo vnovič prebrat stare planinske knjige in seveda pritrjujemo tistim, ki hvalijo omenjene avtorje. Toda že preprost račun nam pokaže, da tisti stari, dobri časi le niso bili skozinkoz

smučarji in tekači pozimi, poleti pa pohodniki, gobarji in zeliščarji. Pluralizem je sicer zdrav, a ne vsak interes, predvsem pa ne povsod. Stari Latinci so vedeli: ohrani red in red te bo ohranil.

Bolj ko smo prijemali za slogane »Slovenija — moja dežela« ali »Slovenske gore — ponos moje dežele«, bolj smo markirali, bolj smo planirali teren za smučarske proge, rezali pobočja z gozdnimi cestami in izsekavali trase žičnic.

Ne vem, ali je dobro ali zlo, da smo v tej dolinski zaletavosti ostali žabarji, da svoje dežele ne vidimo kot ptiči. Kaj vse smo cestno označili in urbanistično posejali na ta naš zeleni slovenski travnik! A posledice škropiljenja kislega dežja se vidi že celo iz zraka: od tod je pogled na naš urbaniziran travnik še bolj grozljiv. Bog daj, da imamo samo noge, saj bi se s perutmi spopadali in kot skobci gledali na deželo.

Planinska organizacija, ki bi morala biti po svojem interesnem prostoru vsaj delničar, če že ne lastnik na svojem, pravih pooblastil za ohranitev gorskega okolja nima. Čeprav planinski dopis na občinsko upravo nima več kot formalnega pomena, pa je planinska beseda v Planinskem vestniku vedno zbujala upanje: **jutri boš šel v gore in pogledal tisto, o čemer je drugi pisal za tebe.** Zato je Planinski vestnik postal in ostal več kot družinska revija ali leposlovje, kjer kaj dajo na zdaj tako manjkajočo spodbudno besedo, kjer lepa beseda še pravo mesto najde.

NARODNA REVIIJA

Pogrešamo pa aktualno besedo, ki se le tu in tam zatakne v kakšno rubriko, celo v okvir ali pod črto. Zakaj se oglašanja v

Planinskem vestniku ne spomni kateri od slovenskih pisateljev, saj so že bili časi, ko so si slovenski pisatelji sami štel v čast, če so kaj objavili v njem? Ali slovenske gore in ljudje, ki zahajajo tja, niso več zanimivi za umetniška peresa, čopiče, fotografije ali za karikaturu, vinjeto ali ex libris? Toda če bi na Slovenskem spravili vkup vse športe — ali bi tudi potencialno lahko spravili vkup takšno revijo, kot je ali naj bi bil Planinski vestnik?

Planinski vestnik je in mora biti narodna revija; ker mora biti glasilo za kulturo prostega časa in za gibanje v naravi, je naravni arhiv dežele, tudi za športne dosežke v domačih in tujih gorah, služi za vzgojo duhá, za razpletanje lepote in kot svarilo pred onesnaževanjem, kot opozorilo k trezni uporabi tehnike na slovenskem vrtu.

Čeprav danes knjižno in revialno prevladuje odpravarska beseda (nekateri menijo, da jo je že preveč), je potrebna tudi šodrovska beseda. Za srečo ni treba biti nadčlovek!

Planinski vestnik mora opominjati, da zdaj ob bližnjem prelomu v naše drugo planinsko stoletje, za vse pa ob vstopu v 21. stoletje, narava ni več zastoj in ne nikogaršnja last, da nikakor ne more več biti nebrzdane svobode vseh in vsakogar v prostoru, da svobode človeka ne moremo več razumeti tako, da je vsak posamezen človek začetek vsega v vsem. Planinski vestnik je in naj bo v prihodnje še bolj **revija za kulturo narave in človeka.** Predlagam, naj bo podobna tudi njegova oznaka v naslovu revije. V njem bo ostalo dovolj prostora za vsakogar, saj za vsakršno dejavnost v naravi višinski metri niso pomembni.

zlati. Planinskih knjig ni izhajalo toliko, kot jih zdaj, vendar so jih poleg omenjenih avtorjev pisali še drugi. V tričetrt stoletja obstoja planinske organizacije na Slovenskem smo imeli nekaj vrhov planinskega književnega ustvarjanja, ob njih pa še marsikoga, ki je pisal dobro in veliko, vendar pač ni imel tako močnega literarnega naboja.

In gremo ponovno prebirat stare Planinske vestnike, pa ugotovimo: kdajpakdaj je bil v kakšni številki objavljen zares odličan tekst, ki je ostal v zgodovinskem in osebnem spominu, sicer pa so bila vseskozi v naši reviji natisnjena prav takšna besedila, kot so še zdaj: nekaj člankov iz planinske organizacije, nekaj iz alpinizma in jamarstva, nekaj planinskih vtisov in razmišljanj z gorskih poti, nekaj opozoril, katere planinske knjige in revije so izšle

zunaj Slovenije in državne tvorbe, v kateri je bila takrat Slovenija, nekaj vesti iz podružnic SPD in pozneje družtev, in nekaj reklam — in to je bil vsakokratni Planinski vestnik, ki je moral pač izhajati iz meseca v mesec in ni mogel čakati na genialne prebliske redkih genialnih avtorjev.

Z nostalgijo se zdaj spominjamo starih planinskih knjig in starih Planinskih vestnikov. Z nostalgijo se spominjamo že planinskih besedil izpred dveh desetletij, ker so bili to pač časi, kakršnih zdaj ni več.

Z nostalgijo se bomo nekoč spominjali planinskih besedil, ki so izšla v osemdesetih letih tega stoletja in ki bodo izhajala do konca tega stoletja in tisočletja. Še bolj pa bodo hrepeneli po avtorjih iz sedanjih časov tisti naši zamniki, ki teh časov niso nikoli poznali.

M. R.

Stari Tuma je svojo knjigo Pomen in razvoj alpinizma posvetil naši stremeči mladini, ekološko razmišljajoči France Avčin pozneje enako mladini, da bi ozdravila bolni svet.

Od takrat, ko sta take besede zapisala ta dva in poleg njiju še kdo drug, je preteklo veliko onesnažene vode, se je zarezalo veliko cest v narodne parke in naravne rezervate in je bilo prelito veliko strupa za onesnaževanje duhá.

Navsezadnje pa bi moralo biti vse postavljeno narobe: da bi bila naravi namenjena prva beseda, da bi s svojimi prav razumljenimi vrednotami ozdravila naše življenje, človeka in mladino.

Poslanstvo Planinskega vestnika v tem duhu si želimo kot vezilo, da bo to revija, ki jo bomo še naprej odpirali s srcem in pričakovanjem in jo shranjevali na polico z obogatitvijo gorniškega duhá v sebi.

PLANINSKEMU VESTNIKU OB 95-LETNICI

BLAGEMU PLANINOSLOVSTVU POSVEČEN MESEČNIK

JOŽE DOBNIK

Pred mano so prvi letniki Planinskega vestnika. Listam po orumenelih listih. Prečitam marsikaj, kar je še vedno lepo, vsebinsko bogato, pa tudi zanimivo, poučno in aktualno. Na straneh Planinskega vestnika se je pred petindevetdesetimi leti začela zapisovati zgodovina slovenske planinske organizacije.

V debelih knjigah vezanih letnikov Planinskega vestnika se je ohranjala kulturna dediščina. V njem je vseskozi odseval čas, v katerem je izhajal. Spodbujal je domoljubna čustva in protestiral proti krivičnim posegom v naravo in zlasti v gorski svet. Pisal je, kako je treba hoditi in se obnašati v gorah, da jih boš doživljal kot lepoto in srečo. Opozarjal je na nesreče in učil, kako se jih varovati. Objavljal je uspehe slovenskih in drugih alpinistov v vseh gorstvih sveta. Mnogo fotografij je popestrilo njegovo podobo in za vedno ohranilo spomin na dogodke in ljudi iz planinske in alpinistične zgodovine. V vseh letnikih najdemo tudi veliko poetskih sestavkov o lepoti gora, domačih in tujih, o doživetjih v gorskem svetu, občutkih na samotnih poteh, razgledih z vrhov, o srečanjih s prijatelji in tudi neznanimi obževalci gora — in še in še. V Planinskem vestniku pa je tudi veliko spominov na ljudi, ki so se s svojim delom zapisali v zgodovino naše organizacije in jih ni več med nami.

Slovenski planinci smo lahko upravičeno ponosni na Planinski vestnik, ki letos vstopa v petindevetdeseto leto svojega življenja. Niso ga zlomile mnoge težave in viharji preteklih let, ne uničile različne nevarnosti. Rojen je bil iz ljubezni, ta pa je močnejša od vseh težav. Imeli so ga radi njegovi prvi bralci, nestrpno tudi danes pričakujemo vsako novo številko. To je bilo poročstvo za njegov obstoj in je tudi za njegovo bodočnost. Kot v preteklosti nam je tudi danes pri srcu, ker v njem

ni visoke politike, ne strankarskih prepričanj in zvenečih obljub, ne mržnje med ljudmi, temveč nas z njim povezujejo gore, naša in Vestnikova ljubezen in skrb. In če bo tak ostal, bo še dolgo razveseljeval naša srca in tudi tiste, ki ga bodo brali, ko nas ne bo več.

V uvodniku prve številke Planinskega vestnika, ki je izšla »8. februarja 1895«, sta načelnik SPD Fr. Orožen in tajnik SPD A. Mikuš zapisala, da društvena pravila SPD v 3. členu določajo, da SPD »prireja in objavlja predavanja o vseh strokah turisticke ter izdaja, pospešuje in podpira zanimljive planinoslovne spise in slike« ter nadaljujeta: »Da društvo tudi v tem oziru doseže svoj namen, sklenil je odbor SPD od leta 1895. počenši izdavatı blagemu planinoslovstvu posvečen mesečnik, kateri bode objavljal zanimljiva predavanja in različne planinoslovne spise in slike. Oziral se bode časopis tudi na promet in donášal različne društvene vesti in domače in tuje turistične in planinoslovne novice ter tudi poročal o delovanju SPD in sličnih društev po drugih deželah. Priobčevali bodemo tudi životopise znamenitih slovenskih hribolazcev...«

To in še več je zapisano v krstnem listu Planinskega vestnika.

Potem je iz dojenčka zrasel krepak mož: njegovih 95 let je le kaplja v morje zgodovine in je do starčka še daleč, daleč. Kar se je Planinski vestnik zavedal svojega poslanstva, je spoštoval željo svojih staršev. Frana Orožna in njegovih prvih sodelavcev v odboru SPD že dolgo ni več med živimi, njihovo vodilo pa nas še vedno zavezuje in bo zavezovalo tudi naše naslednike.

V sedanjem Statutu Planinske zveze Slovenije je v 109. členu zapisano: »Planinski vestnik, ustanovljen leta 1895, je kulturno, strokovno in znanstveno glasilo PZS in izhaja enkrat mesečno«. — To, kar so ob rojstvu Planinskega vestnika blago čuteče zapisali takratni odborniki

Planinski VESTNIK.

Glasilo „Slovenskega planinskega društva“ v Ljubljani.

Izhaja 25. dan vsakega meseca.

Društveniki dobivajo list zastoj. — Nečlane stane po 2 gld., dijake po 1 gld. 20 kr. na leto; posamezne številke po 20 kr.

Za obliko in vsebino spisov so odgovorni pisatelji.

Vse spise, naročila in plačila vprejemlje „Slov. plan. društvo“ v Ljubljani.

Inserat obsegajoč dvanajstino strani stane 6 gld. za celo leto.

Prva številka Planinskega vestnika iz februarja 1895 je imela komaj 16 strani, celoten prvi letnik pa 192 strani. To je v primerjavi s sedanjim obsegom razmeroma skromno, za tiste čase pa je bil to prav veličasten dosežek: začeti izdajati mesečnik, posvečen »blagemu planinoslovstvu«, ko še nista pretekli niti dve leti od ustanovitve in delovanja Slovenskega planinskega društva in ko se takratna slovenska planinska organizacija ni mogla pohvaliti niti s približno tako številnim članstvom, kot ga ima organizacija zdaj. Toda »društveniki« so vsi po vrsti prebrali svoje glasilo, poleg njih pa še marsikdo drug, saj je bilo SPD dokaj močan dejavnik v takratnem slovenskem družbenem življenju in je imelo nanj nekakšen vpliv. Tudi o teh primerjavah bi bilo vredno premisliti ob letošnjem jubileju najstarejšega mesečnika na Slovenskem.

SPD, so v sodobnejši obliki potrdili delegati planinskih društev, ko so sprejeli Statut PZS. To pa pomeni, da je Planinski vestnik naša skupna skrb, skrb planinskih društev in njihove zveze. Toda skrb vsebuje tudi dolžnosti; te niso samo materialne narave, temveč tudi take za duhovno življenje glasila in njegovo skladno rast z razvojem planinske organizacije in družbenim napredkom. To dolžnost vsi skupaj premo upoštevamo, kar občutijo vsakokratni uredniki, ki vlagajo v naše glasilo velike napore, da bi bilo boljše, vsebinsko bolj bogato in pestro, pa čestokrat nismo pripravljeni pomagati. In še vezilo za 95. rojstni dan:

Naj bodo prihodnja leta srečna in uspeš-

„Planinski Vestnik.“

„Slovenski svet, ti si krasin!
Ti poln največje si lepote!
Ti biser meni vse zemlje!“

„Slovensko planinsko društvo“ bode v kratkem končalo drugo leto svojega delovanja. Prvo posretovanje zaradi ustanovitve „Slovenskega planinskega društva“ se je sicer vršilo že dne 15. oktobra 1892. l., a preteklo je vsled različnih zaprek še nekaj mesecev do končne ustanovitve tega prepotrebnega društva. To vseslovensko društvo pa je rodila srčna želja, da bi Slovenci bolj spoznali prirodno lepoto širne svoje domovine in jo potem toliko iskreneje ljubili. Ustanovilo je naše društvo idealno navdušenje za prelepe slovenske planince in čudoviti Kras.

Početkom je bilo delovanje nekako skromno, a kmalu je prodrla naša ideja v širše kroge, in prav veselo je videti, kako se naše društvo razvija. Zadnje leto poročilo nam priča dovolj, kako se zanimanje za hriboštvo tudi v Slovencih vedno bolj širi. Priobčeni zanimljivi članki kažejo, da imamo tudi med domačimi hribo-lazci dovolj sposobnih pisateljev.

§ 3. društvenih pravil našteva med pripomočki, s katerimi dosega društvo svoj namen, pod e) tudi „da prireja in objavlja predavanja o vseh strokah turisti-ke ter izdaja, pospešuje in polpira zanimljive planinoslovne spise in slike“.

na! Ostani nam, dragi Planinski vestnik, prijatelj in svetovalec! Naj bodoči rodovi in zgodovinarji najdejo na tvojih straneh zapisana tudi naša prizadevanja za ohranjanje slovenske podobe naših gora, kulture človekovega bivanja na njih ter za varovanje kulturne in naravne dediščine naše dežele; zapišimo vse najpomembnejše, kar se bo dogajalo v naši organizaciji, ohranimo tudi spomin na naše zaslužne člane! Če bomo tako ravnali, nam bo zgodovina hvaležna, Planinski vestnik pa bo lahko še naprej izpolnjeval svoje poslanstvo, ki nam ga je naložilo Slovensko planinsko društvo pred petindvetdesetimi leti.

Planinski vestnik, srečno!

SPOMINI NA SKUTO

DR. JOSIP SERNEC

»Imam opraviti v Gornjem Gradu, pa bi se rad kake tri dni mudil v Solčavskih planinah — kakovo pot pa mi ti nasvetuješ?« vprašal sem meseca julija 1879. l. v Celju nekega prijatelja, imenitnega turista.

»Če dopoldne v Gornjem Gradu opraviš,« dejal je, »se lahko popoldne pelješ po okrajni cesti na Kranjsko do Bistriške doline, potem prideš peš do hiše slavnega vodnika Uršiča, tam prenočiš in kreneš drugi dan na Skuto, odtod pa po Turškem Žlebu na Okrešelj in k Plesniku v Logarjevo dolino ter čez Ljubno v Mozirje. — Skuta je baje ‚nekaj težavna‘, pa kakor tebe poznam, ne bo nič prehuda za te.«

Ker mi takrat pomen besede ‚težaven‘ v turističnih krogih še ni bil do čista znan, sem takoj se zahvalil za nasvet in sklenil ravnati se po njem.

Prišel sem z malo vrečo na hrbtu prav dobre volje proti večeru do Uršiča, precej majhnega, a krepkega moža, starega kakih 40 let, kateri me je prav prijazno vzprejel, pa se nekako čudil, da nisem s seboj imel niti planinskih čevljev niti visoke palice. Dal mi je koruznih žgancev z mlekom za večerjo, za spavališče pa mi je odkazal posteljo v ravno izdelani prav čedni lovski hiši zraven svoje kočje, kjer sem se čez malo ur prebudil bolan v želodcu in v glavi. Po vsej pravici sem to bolezen pripisal nezdravemu vzduhu od novega, še mokrega zidovja. Prav rad sem zatorej zapustil svoje ležišče ob eni uri zjutraj, ko je moj vodnik me prišel klicat. Na svojo bolezen se nisem oziral, češ, da bode sveži zrak me skoraj popravil, in tako sva kmalu korakala iz prva po vedno ožji dolini, potem pa na desno po jako strmi poti navzgor.

Ne preje ne sleje nisem videl kaj črevljev svojega vodnika enacega: podplati so bili leseni, popolnoma ravni, iz njih pa je molelo kakih 20 čez palec dolgih ostrih žrebiljev. Moj tovariš se je seveda ogibal mehkega pota, da ne bi kje obtičal, po skalovji pa je ubral vsak korak prav čudovito glasbo. Včasih si mislil, da čuješ škripati sto rodih koles težko naloženih voz!

Stopivši na prvi višini iz hoste, gleda vodnik po planinskem svetu, kateri se je zdajci razgrnil pred nama, in kažoč proti nekemu planinskemu pašniku, pravi: »Divje kozel!« — Jaz gledam in gledam, pa ničesar ne vidim. Šele ko je prav po lovsko natanko meril s svojo palico in ko sem za njegovim hrbtom preko nje motril, zagledam tri rjave pike, po katerih sem

pa šele, ko so se začele premikati, spoznal lovca tako zaželene divje kozje.

Naprej gredoč sem ravno razkladal svojemu radovednemu tovarišu nekaj, o čemer me je bil vprašal, ko prideva do prvega sitnega mesta. Zgoraj strmina, spodaj prepada, pot prav ozek in od vode in mraza prejedan.

Uršič hitro prestopi nevarni, kakih 15 korakov dolgi prelaz. Onkraj se obrne in me pozorno opazuje. Namah sem spoznal, da me hoče zdaj izkušati o mojih turističnih zmožnostih. Sigurno stopaje po tej kočljivi poti, sem kolikor mogoče hladno nadaljeval svoj pripovedek, dokler nisem bil onkraj prepada zraven vodnika. — »Gospod, z Vami pa že pojdem, kamor boste hteli!« glasila se je njegova pohvala.

Že gredoč po hosti, je moj zgovorni vodnik nekajkrat omenil, da pelje prav siten del najinega pota »na sekret« in da bova, kadar prideva tam mimo srečno, potem dolgo imela najlepšo pot.

Na moje vprašanje, kaj pomeni ta beseda, je izkušal kraj opisati, pa se je pretrgal z besedami: »Boste že sami videli!«

Naprej gredoč mi naznani vodnik, da se bližava »sekreto«. Bila sva nemudoma pri navpični steni. Grozno globoko pod nama se je videla še pol v temi smrečja hosta, pot pa se je skoraj horizontalno vila tik stene in prepada, kak črevelj široka, pa drugače prav dobra, tako da sem popolno mirno hodil za vodnikom po tem prezanimivem kraju.

Mahoma pa neha pot, kakor bi jo odrezal, namesto nje pa se vzdiguje pod nama nova, prav strma gladka stena.

»Vidite, to je zdaj sekret! Čez to steno gori morava, potem pa pojdeva dolgo po najlepših pašnikih. Pride se pa že gori, saj so v peč zabiti železni obodci, za katere se je moč držati. Le gledal bom, če jih po zimi ni mraz zrahljal.« Takoj zagrabl Uršič nad seboj takšen obodec, ga trga, se suče škripaje s coklami navzgor, poprime više drugi obodec pa vpíje: »Le za menoj, gospod, ravno tako naredite ko jaz! — Pa mi dajte svojo palico, da boste imeli proste roke.« Na trebuhu ležečemu na silno strmi stehi, pokaže se mi zraven njegovih nog roka, v katero mu pomolim palico, ter odločno začnem plezati in se vlačiti za njim, poprijemajoč vselej tisti obodec, katerega je ravno bil izpustil.

Tako pridem kakih pet sežnjev više. Zdaj pa obodcev ni več bilo. »Gospod, za to travo se lahko držite, ta ne izpusti!« zakliče vodnik pred menoj. V dokaz začne trgati šopek trave, katere se je kakor nalašč prikazalo tu in tam v pečnih malih

razpokah. In — kaj se hoče? — taval sem in se vil za njim, zanašajoč se na držečnost trave in na svoja kolena, s katerimi sem se porival naprej. Srečno sva prelazila hudo pečino. Zadovoljno sede Uršič na zelen pašnik, kateri je, polagoma navkreber se dvigajoč, razprostiral se nad nama. Blizu prepada pa je velika skala molela kakor oblok čez zemljo. Pod njo je bilo vse poteptano in blatno kakor v živinskem hlevu, in v tem naravnem zavetju so se nahajali nenavadno veliki kupi ekskrementov divjih koz — in sedaj sem vedel, odkod prihaja ime »sekret«.

Stopala sva kako poldrugo uro po planinskem mastnem pašniku, po katerem po Uršičevi trditvi se ni še bila nikdar pasla domača živina. Po potu sem našel v travi ptičje gnezdo s tremi rjavimi, svetlo preškopljenimi jajci, velikimi kakor golobova jajca — ter seveda pustil vse lepo v miru. Više gori mi je kazal Uršič zanimivo luknjo v zemlji, merečo v presegu okoli enega in pol črevlja. Iz te luknje je pihal oster, silno mrzel veter, in če si glavo pomolil k njej, slišal si iz notranje globine votlo tuljenje, kar kaže, da je znotraj velikanska votlina. Dolgo pa nisem smel poslušati te čudne godbe, ampak kmalu sem moral odmakniti potno svojo glavo od premrzlega piša.

Imela sva zdaj pred seboj na zapadu Grintovčevo strmino, proti severu pa sva se bližala strmim pečinam, iz katerih je Skuta molela kakor top rog, pred njimi pa je bilo mnogo večjih in manjših snežnih planjav. Zagotavljal mi je vodnik, da je to leto za mesec julij še nenavadno mnogo snega (ali, kakor je on dejal, snieha).

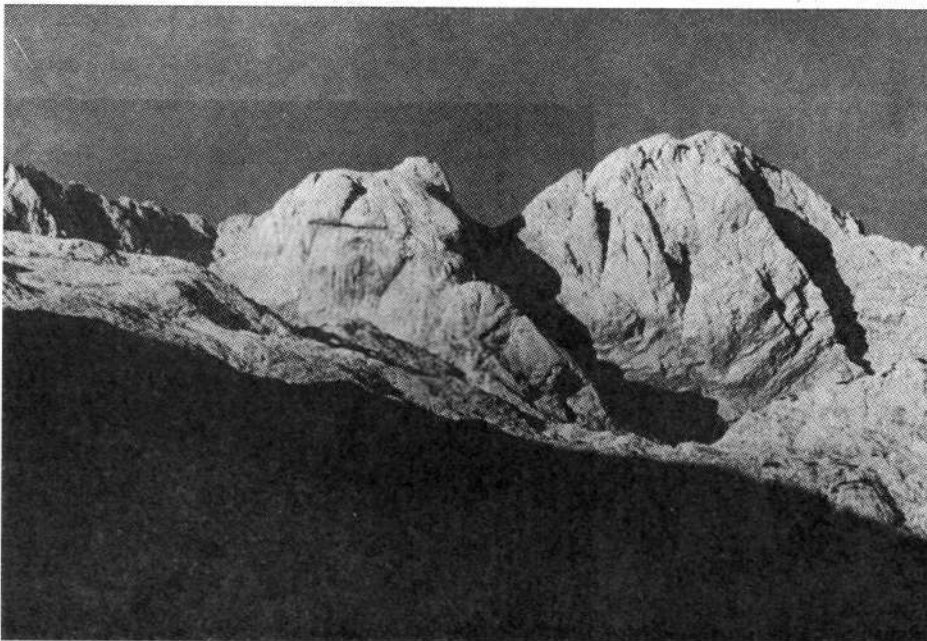
Stopaje po prvem ne prestrmem snežnem polju, mi je pravil, da pelje tod drugače po leti čisto dobra, suha pot. Kmalu pa prideva k dosti strmejšim snežnim streham. Sneg je bil precej zmrzel. Navadno se ga je vodnik ognil ter lazil po vseh štirih z menoj po skalovju, le nekaterikrat, če je bila pečina pregledka in prestrma, sva stopila na tak sneg.

Vselej pa me je zvesti tovariš resno svaril, naj počasi in previdno stopam za njim, ter je pred vsakim korakom po dva in trikrat sunivši s coklo napravil stopnje, po katerih sem molčé jako počasi za njim se pomikal navzgor. Dokler sva korakala po taki gladki, polzki strmini, ni nehal svariti, pri lazenju po skalovju pa je bil dosti manje skrbljiv za me, smatrajoč takšno hojo po zmrzlem snegu po vsej pravici za najnevarnejšo.

Tu pa tam mi je z zadovoljnostjo pokazal rdeča znamenja na pečini — napravljena po mnogozaslužnem Frischaufu, ter me s tem prepričal, da sva na pravem potu, — če prav v »potu« ni moglo več govora biti, ko ga nikjer ni bilo. Zadnjo uro pa sem skoro ves čas lazil po pečinah po vseh štirih brez palice in brez suknje, katero oboje mi je odnašal moj postrežljivi tovariš.

Nisem mogel dovolj občudovati spretnosti in predrznosti svojega vodnika. Lazil je naprej kakor veverica. Nekaterikrat je, kolikor je mogel, objemal kako predebelo, gladko navpično skalo, nastavljal noge na gladki kamen, črrr, črrr, črrr... so kra-

Dolgi hrbet, Štruca in Skuta z Velikih Podov
(iz fotomonografije Grintovci Franceta Steleta)

spale cokle po skali hitro druga za drugo, zgoraj pa je z rokami ravno tako naglo naprej taval — in hipoma se je z rokami prejel za kak poldrugi do dva sežnja višji rob ter se z lahka postavil na njega — samo naglo drganje z žreblji po gladki steni je dvigalo njegovo truplo. Ne vem, če je mnogo hribolazcev kaj enacega videlo!

Smeje je poslušal moje občudovanje, pa kmalu se je kje usedel ali ulegel in mi roko ali tudi palico pomolil navzdol, da mi je tako pomagal laziti do njega.

Na zadnje prideva čisto v megli na top vrh. — Uršič mi razodene — da sva na Skuti!

Žal, da so se zadnje pol ure pod vrhom začele megle poganjati okoli naju, in poleg tega mi je veselje precej kratila še moja ljubezen. Želodec se mi je prehudo uprl proti ogljikovi kislini, katero sem vdihal po noči od svežega apna.

Večkrat sem se moral na potu ustaviti in dočakati, dokler se ta spor ni polegel, in še na vrhu po tolikšnih težavah mi je kratil ta revolucijski želodec moje veselje, sicer pa na vrhu zadnjikrat. Predno sem odšel, me je črna kava ozdravila in pokrepčala, in megla je bila vsaj toliko milostna, da je tu pa tam zapustila Skutsko glavo ter mi dovolila gledati v globine okoli sebe in občudovati velikansko in grozljivo pečevje proti Babi in Ojstrici. Uršič mi je izkušal razkladati vrhe, sedla in doline, pa le malo sem si mogel predočiti svet, ker večinoma so bili kraji, proti katerim je kazal, v sivi megli.

Čez pečine sva plazila po isti poti nazaj, samo poiskala in izkoristila sva si tista snežna polja, katera niso bila prestrma in na podnožju brez nevarnosti. Po Uršičevem nauku sem namreč zajahal svoje zavihano ogrinjalo in, držeč sprednji konec proti prsim, spustil se po teh sanah navzdol, on pa je, stoječ in na palico se naslanjaje, dirjal za menoj. Pod Skutskim vrhom pa sva krenila na levo, in o tem potu imam neki prizor v živem spominu. Morala sva namreč čez leden potok, kateri se je kaka dva sežnja nižje končaval v grozen prepad. Led je bil večinoma prav gladek in nagnen proti prepadu.

Obstal sem in hotel se posvetovati z vodnikom, on pa je s svojimi coklami kmalu bil na oni strani in le dejal, naj grem za njim! — Ko sem koračil črez to polzko ledeno ploščo kake štiri metre v širokosti brez vseh pripomočkov, palica moja niti ni imela ostrega konca, tedaj me je edinkrat ta trenotek prešinil strah, vender sem pa korakal počasi in tako previdno ko mogoče ter srečno dospel na drugo stran. Ko bi mi bilo na tem ledu izpodrknilo, ne verjamem, da bi se bil mogel dvigniti pred prepadom!

Morala sva zopet brez pota navzgor do nekega sedla in po pečinah navzdol na severni strani rebra Skutskega gorovja.

Na tej plati je bilo vse v snegu razen strmih pečin, in Uršič je dejal, da dvomi, da je mogoče priti po tem obilnem snegu do Kamniškega sedla. Šel je do najbližjega vrha pogledovat in vrnivši se rekel odločno, da ne bo mogoče zvršiti nameravanega pota. Pristavil je, da bo najbolje na tej severni strani iskati si pota v dolino* in vrniti se na njegov dom v Bištriški dolini.

Seveda sem se udal temu nasvetu brez ugovora, in šla sva zopet na delo.

Pod skalovjem, na katerem sva stala, se je razširjala navzdol le ena, pa več ko 4 kilometre dolga in silno široka snežna planjava. Ker pa so kamenite stene segale v velikem polkrogu navzdol, je tudi gornji rob snežne planjave zraven stene se nižal polagoma navzdol. Snežna stena je bila skoz in skoz okoli tri četrt metra oddaljena od pečine, ker se je bila zraven nje raztopila. Sneg je bil od kraja okoli 3—6 metrov debel, pa tudi podjeden.

Uršič je dejal, da po tej strmi snežni planjavi ne moreva navzdol, in pristavil, da se morava spuščati navzdol vedno blizu snežnega roba po skalah. Pokazal je na daljni spodnji konec snežnega roba v dolino, na tamkajšnjo zeleno trato in na smreke, katere so se videle od najinega sedeža liki igle, in pristavil, da druga leta, kedar snega ni, je cela pot tod navzdol prav lahka.

Zdaj se je začelo novo in sicer najtežavnejše plezanje: on naprej, pa vedno me hvaleč, kakor da bi se bal, da bi jaz ne izgubil poguma, jaz pa za njim čisto malomaren proti vsaki nevarnosti.

Enkrat, ko nisem vedel dalje navzdol, je bil namaš blizu tri metre pod menoj. Ukaže mi uvesti se na kameniti nos, kateri je molel iz stene, potem sem se pa moral obrniti na trebuh. Noge so mi visele navzdol — kam, še gledati nisem mogel, moj tovariš pa zavpije: »Le spuščajte se še navzdol! Kmalu bom imel vašo nogo in jo vtaknil v luknjo.« In spuščal sem se navzdol in spuščal ter krčevito stiskal zakrivljene prste ob skoro gladki kamen, in vedno je še vpil: »Le še malo nižje dénite desno nogo, bom jo takoj imel.« In ko sem še samo s prsimi in z glavo se naslanjal na kamen, je njegova roka zgrabila mojo nogo ter jo porinila na nekakšno podlogo, in ko sem se prepričal, da drži, pa sem se po njegovem ukazu dalje znižal s truplom. On mi zasadi drugo nogo nižje, in kmalu sem zopet stal zraven njega tik snežnega roba.

Zdaj pa je postala pečina popolnoma navpična in gladka, tri četrt metra daleč od nje pa se je zavijal snežni rob navzdol. Ako bi na skali ostala, ne bi nikoli več mogla priti doli na snežni rob. »Kaj pa bo zdaj?« vprašam. — »Oh, z Vami bo to lahko šlo!« se mi je laskal. Rekši skoči

* Čez Zmavčarje.

z obema nogama hipoma od skale čez prepad na snežni rob ter mi pomoli roko nasproti. Jaz stopim ž njegovo pomočjo zraven njega na sneg, nato se obrne s hrbtom proti pečini in, kakor bi trenil, je že slonel na njej ter noge upiral na snežni rob, — pod njim pa je zijala tista že opisana globina, katera se je napravila vsled raztopljenega snega zraven pečine! Zdaj mi zopet pomoli roko, da ga posnemam, in že sva tiščala oba s svojima hrbtoma potrpežljivo steno. Nasmejem se mu, kaj li namerava. »Le čakajte!« je dejal pa začel drgati s hrbtom in capljati z nogami, in spravil se je tako za kakšnega pol metra niže od mene. Zopet mi da roko in mi pomaga ga posnemati, in kmalu sem bil zraven njega. Nato se zopet on pomika s hrbtom in z nogami, pa spet jaz — in prišla sva po tem gotovo izvirnem načinu vedno niže in dalje, dokler nisva skrbno s hrbtoma obrisala vse več ko 15 sežnjev dolge stene in spet našla na skali razpoklin in robov.

Naposled srečno dospeva na toliko zaželeno trato, od koder je naju peljala čisto nedolžna pot v Bistriško dolino na Uršičev dom. Po kratki krepčavi sem se poslovil od svojega vodnika tako srčno, ka-

kor od najzvestejšega milega prijatelja, ter dospel pozno zvečer v Kamnik.

Drugi dan se usedom popoldne v Ljubljani na brzovlak v kupé drugega razreda v isti obleki, v kateri sem bil prišel s Skute.

Meni nasproti sedi elegantna dama s svojim soprogom. Kmalu zapazim, kako me je začela ogledovati od nog do glave, in zabavalo me je, kako je njen obraz kazal vedno več osuplosti. Pa ni čuda: črevlji so bili oglodani, suknja in hlače pogosto natrgane, moje roke polne krvavih prask. Če sem premikal nogo ali roko, vselej je zopet našla kako novo hibo. Drezala je svojega moža ter mu šepetala kaj na ušesa in z očmi me vpraševala, kaj vse to pomeni, jaz pa sem natihoma se smeje obrnil se od nje in zadovoljno gledal Savinske planine, katere so se svetile v najlepšem solnčnem žaru. Naposled začne njen mož pogovor z menoj. Jaz prav prijazno odgovarjam, kmalu se gospa jame vtikati v razgovor in po ne dolgem uvodu plane na me z vprašanjem: »Ne zamerite, gospod! Kje ste bili?« In šele po prav srčnem smehu, katerega se nisem mogel vzdržati, sem kazal na Savinske gore ter jima moral povedati vse dogodke, dokler se nismo ločili v Celju.

80 LET PROF. MARIJANA LIPOVŠKA

IME, VKLESANO V GORNIŠKO KULTURO

TONE STROJIN

Visok in okrogel jubilej takega človeka, ki je v vsaki svoji potezi ohranil smisel za lepoto, natančnost in korektnost, pa poleg tega še marsikaj drugega, je zagotovo kulturni dogodek tudi za planinsko organizacijo, ki ima takšnega in tako dolgo let zvestega člana. Vse, kar je prišlo izpod Lipovškovih rok, gib roke po klavirskih tipkah, izpovedana ali zapisana beseda, prevod ali že misel, vse je bila dragotina za planinsko kulturo. Vsak urednik Planinskega vestnika je z Lipovškovim branjem imel gradivo za prve strani. Kulturni dogodek je že jubilej priznanega slovenskega glasbenika, virtuozna koncertanta, komponista, glasbenega pedagoga, daleč po glasbenem svetu znanega ime, za gornike pa enega od najboljših planinskih peres, kar smo jih imeli, potopisca iz naših planin, turnega smučarja, fotografa amaterja z umetniškimi kompozicijami iz narave.

LIPOVŠKOVE LITERARNE KOMPOZICIJE

Lipovškovo gorniško osebnost zasledimo že pred zadnjo vojno. Bolj kot v TK Skala — članstvo v njej je bilo že samo po sebi

priznanje osebi — se Lipovšek pojavlja v družbi sebi primernih, kulturno in gorniško visoko stoječih mladih izobraženec, ki jih sicer poznamo iz planinske zgodovine in literature. Iz tega obdobja so zgodnji prispevki za Planinski vestnik: s pomladanskih in jesenskih izletov, pa s smuških tur, ki jih je lahko naredil vsak. Toda če se poglabljamo v izrazno stavbo teh Lipovškovih spisov, spoznamo, kako se iz malih podvigov dá ustvariti literarna umetnina, kako iz vsakega stavka svojih misli pisec zna izpovedati bogastvo misli. Pravi dokaz, da za literarno ustvarjanje ni treba hoditi v Himalajo!

Ni jih malo, ki so nekatere Lipovškove sestavke v Planinskem vestniku, tiste iz Fužinarskih planin, iz gorá okrog Velega polja ali okrog Storžiča in drugod, uporabili kot vodnik — in še več od tega. Naj bo jubilantu v zadovoljstvo in priznanje, da so se sledniki njegovih besed poistovetili z njegovimi potmi skozi gorsko tišino. Lipovšek je s takimi sestavki ustvaril zgodbo o slovenski zemlji: ne za heroje, pač pa za uživalce gorske lepote. Podobne knjige, kot so Steze, smučišča in skale, vsaj že dve desetletji zaman pričakujemo iz založniškega programa naših hiš.

Tudi kompozicija Lipovškovih fotografij v Planinskem vestniku in knjigah je zvesta

skalaški, predvsem pa Ravnikovi fotografiji, izvrstno estetsko uglasena, lirično izpovedna in izpiljena. Ni dvoma, da je na Lipovška vplival prof. Janko Ravnik, njegov učitelj, glasbenik in gornik. Toda Lipovšek se je planinske fotografije lotil vzporedno s pisanjem, hojo, turnim smučanjem in plezanjem, kot se s tem ukvarja vsak kompleten gornik. Kljub vsemu Lipovškove plezalne ture niti za današnji čas niso kar tako. Jedrnato so navedene — enako kot vsa druga življenjska, glasbena, pisateljska in prevodna bera — v pisanju prof. Tineta Orla ob Lipovškovi sedemdesetletnici (PV št. 4/80, str. 173 do 176), zato je ne bomo ponavljali. Ker je čuval prste za svoje srečne ure ob glasbi, ni v alpinistiki segal višje.

Kar ni storil on, je dosegla hči Barbka Lipovšek-Ščetinin s Pikom Lenina v Pamirju. S tem podvigom je bila dolgo najvišja Jugoslovanka, nasploh pa ena od naših najboljših alpinistk vseh časov, očetov ponos in zaradi prezgodnje smrti od takrat očetova velika bolečina.

POMEMBNO JE BITI V GORAH

V prevajanju tuje alpinistične in Kugyjeve literature je Lipovšek po znanju naravnost encikloped. Skupaj z Liljano in Francetom Avčinom, pa tudi Frančkom Vogelnikom, gre Lipovšku zasluga, da smo dobili skoraj celega Kugyja v slovenščini in tudi stik z najpopularnejšo svetovno gorniško literaturo. Skrajšal nam je zamudo, s katero so med nas prišli Tenzingov Everest ali klasični Harrerjev Eigerjev Belí pajek. Lahko rečemo, da je zbirka Domače in tuje gore iz mariborske založbe Obzorja imela v njem dolgo časa oporo za svoje planinske založniške načrte, dokler mu oči niso opešale.

To, kar jubilarja posebej odlikuje, je poznavalsvo ne le s področja knjige, ki jo piše ali prevaja, pač pa znanja zgodovine, pregleda leposlovja, imenoslovja, morfologije, botanike, skratka, enciklopedičnost, ki je v primerjavi s piscem, ki ga prevaja, zavidljivo visoka. V prevodu in izrazu je bil vedno natančen in korekten.

Prof. Lipovšek je vse to ustvarjal iz notranje potrebe in nesebičnosti. Še malo ni mislil na nagrade ali pisal za priznanja in nagrade; po prejetih planinskih odličjih je marsikateri, ki je za širšo planinsko javnost anonimen, enak njemu. Ljubše od vsega mu je bilo, da se kaj dobrega postori za planinski narod. Gore je jemal kot eno od najbolj pristnih vrednosti v življenju. Njegove besede, ki veljajo tem spoznanjem, so iz njegove globoke življenjske izkušnje.

Ko danes pišem to vezilo, se sprašujem, zakaj jubilarita PZS uradno ni bolj »uporabljala«. Odgovor je jasen: ker se sami nismo trudili, da bi bili bolj kulturna or-

Marijan Lipovšek, razpet med glasbo in gore

ganizacija, bolj sledniki vere, v kateri so ustanovitelji SPD snovali našo organizacijo. Tako visoko kulturnih mož, kot je prof. Lipovšek, je naša planinska organizacija imela malo. Zato jubilarntovo delo opozarja na temelje, ki obsegajo človekov odnos do narave. Lipovšek nikoli ni povzdigoval končnega rezultata, kajti v poti in načinu do njega je izžareval notranjo srečo. Prav v vrhu gore ni videl končne sreče v gorah. Biti v gorah je zanj pomenilo udejanjenje notranje sreče. Uspehov v gorah ni sešteval, nikoli se ni opredeljeval do njih.

TUDI TIŠINA GORÁ JE GLASBA

Lipovšek je ime, ki bo v slovenski gorniški literaturi za vedno zapisano. Brati in obravnavati ga je treba kot celoto. Toda tudi pri posameznih opombah, ki jih je zapisal v svojih knjigah in prevodih, spoznamo izgradnjo te osebnosti. Ali nam bo tako osebnost spet kmalu podaril čas? Čas, ki ga živimo, in gore, v katere hodimo, namreč nimajo prav lepega kulturnega videza.

Lipovškova literarna beseda je njegov odnos do gorskega sveta, do samo njemu lastne glasbe tega prostora. Težko je reči, kaj je bolj cenil, besedo ali glasbo. Osebnostno menim, da glasbo, kajti beseda lahko tudi laže, se pretvarja in vznemirja, glasba pa je lahko samo pravilna — ali pa to sploh ni glasba. Ali je zaradi tega

glasba plemenitejša od besede, ve najboljše sam avtor. Pravijo, da je glasba govorica posvečenih, ki tudi v tišini poslušajo njen šepet, ker je izrazni jezik neke svojiske resnice, umetnost sporočila na visoki ravni. Tudi tišina gorá je glasba svoje vrste; je tisto sporočilo notranje izpovedi, ki ga ne razloži ne fizika, ne filozofija, ampak preprosto umetnost sama. In kaj je bilo lepšega za jubilatov osem-

deseti rojstni dan kot to, ko je baržunasti glas svetovno znane mezzosopranistke Marjane Lipovšek, njegove hčerke, odmeval pod svodom velike dvorane Cankarjevega doma v Ljubljani ob očetovi klavirski spremljavi! To je bil praznik za očeta — in praznik za vse. Jubilantu ob jubileju čestitamo vsi slovenski gorniki, ki nam je mar do resnice v gorah.

ZA ČIM SMO STREMELI V GORSKEM SVETU?

ČLOVEK DAJE MRTVI SNOVI LEPOTO

DUŠAN FURLAN

»V prilogi Ti pošiljam en Dušanov spis, ker se mi zdi pravilno, da ga imaš Ti.« je lansko jesen pisala Mariborčanu Dušanu Vodebu vdova lanskega maja umrlega gornika Dušana Furlana.

To Furlanovo razmišljanje iz kdo ve katerega leta je Dušan Vodeb poslal Planinskemu vestniku in zraven napisal tole: »Vse Furlanove besede z občudovanjem sprejemam in so name napravile izreden vtis. Spoznavam Furlana kot še nikoli doslej: v njegovem občutenem dojemanju narave, hribov, alpinizma, prijateljev. Čeprav sva si bila z Dušanom zelo blizu, sošolca, skupaj med ustanovitelji mariborskega alpinističnega odseka in večkrat v skupni navezi pri plezanju, ga le nisem dovolj spoznal in poznal, njegov notranji odnos do narave, do gorá in alpinizma. Sedaj Dušana Furlana še bolj cenim kot spoštovanega, poštenega in resničnega prijatelja.«

Tako dajemo to Furlanovo gorniško pre-mišljevanje v branje slovenskemu planinskemu občestvu. (Op. ur.)

* * *

Ko mi je bilo šest let, sem v prvi razred osnovne šole pohajal k očetu, ki je takrat učiteljeval v Šempolaju na Krasu. Nekega jasnega, sončnega dne nas je oče, svoje učence, popeljal na sprehod do Trnovce, vasece pod borovim gozdom, četrte ure oddaljene od Šempolaja. Tu sta ob cesti, ki teče pod vasjo proti Trstu, dva velika stara topola. Prav tu je v dneh, ko je ozračje sveže in čisto, videti vso verigo Julijcev kot na dlani.

Sredi med njimi, veličastno kipeč proti nebu — Triglav. »Naši pradedje, stari Sloveni«, nam je takrat govoril oče, so ga častili kot božanstvo. Danes je še samo najvišja in najlepša slovenska gora, toda v njem, v njegovi podobi so vedno bile, so in vedno bodo zapopadane vse naše slovenske sanje in stremjenja, vsa naša preteklost in bodočnost.«

Ne vem, če smo otroci takrat očeta kaj

prida poslušali in razumeli. Spominjam pa se, da sem ves prevzet strmél v sanjsko čipkasto črto belih vršacev, ki so se jasno, razločno črtali na daljnem modrem obzorju. Nad vsemi je kraljevsko nedostopno v svoji suvereni samotnosti kraljeval Triglav, najbolj slovenska gora vseh gorá.

GOZDOVNICI POD STOLOM

Od takrat sem v sebi nosil nekakšno pravljico vizijo o gorah in o vsem, kar je z njimi v zvezi. Razen v nekaterih malenkostih, narekovanih od neovrgljive stvarnosti, se tej viziji nisem več odrekel. V življenju mi je pomagala marsikaj bistvenega spoznati, ceniti to, kar je cene vredno, spoštovati naravo in človeka kot njen najvišji dosežek.

Z rodnege Krasa sem se kasneje po sili razmer preselil z družino v Maribor. Štajerska je čudovit svet v primeri z mojim takrat domala golim, skalnatim Krasom. Zeleni gozdovi, mogočno vodovje Drave, sončni vinogradi z veselimi klopotci: vse to je meni porajalo občutja, ustvarjalo vzdušje, katerega protagonisti so bili zeleni lovci, srne in jeleni, smrekovi gozdovi — ob živahnih Štajercih sredi bogatih vinogradov in sadovnjakov. Vse mi je bilo blizu, kot so, recimo, predgorja Alp blizu pravim goram s silnimi ostenji in apnenčastimi vršaci. Ti pa so bili daleč.

Toda prej kot sem se nadejal, sem se zares znašel pod njimi.

Bilo je med taborečimi gozdovniki ob jezeru pri Žirovnici. Nad nami se je v nebo čokot dvigal Stol. Krog in krog, daleč naokoli — vrhovi neznanih gorá. Nedaleč za našimi šotori morda petnajst metrov visoka skala. Tu sem se prvič poskusil v plezanju. Potem spet nič; le vztrajna želja, da bi se pravim goram zares približal, ni obmirovala.

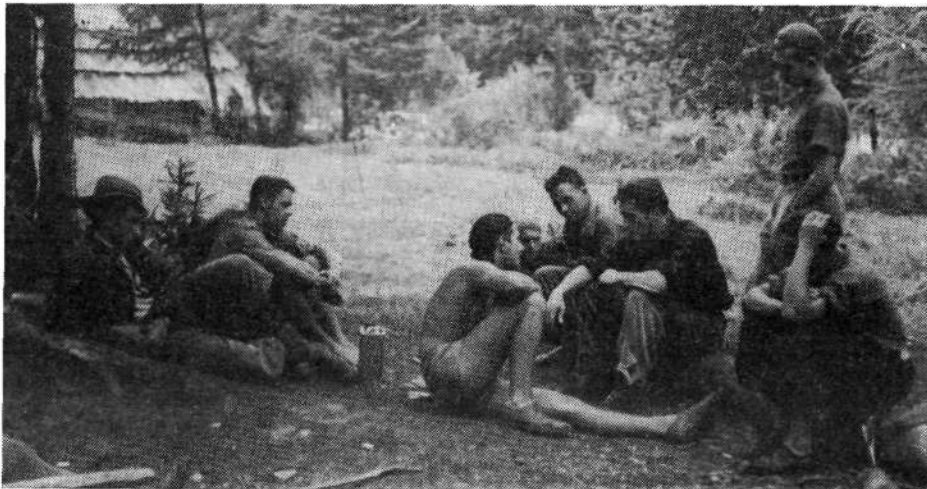
Dobil sem v roke Kugyjevo Iz življenja gornika. Ta me je šele razvnela! Priložnosti, da bi sam kaj podobnega doživel, pa ni in ni bilo. Hodil sem z vrstniki po Pohorju, užival v naravi, v napornih hojah, nad kakim posebnim doživetjem, toda ti-stega pravega in pričakovanega ni bilo.

PRVI AO SPD

Prišlo je tudi to! Naneslo je, da smo se z Dušanom in Miranom za tisto poletje zmenili za skupno plezarijo. Najbolj mi je v spominu, koliko truda in skrbi smo imeli s plezalno opremo. Sredstev ni bilo, zatekli smo se k improvizaciji. Kline smo dali izdelati ne vem več komu, da bi nas manj stali. Kdor nam jih je že izdelal, jih je napravil iz mehkega železa, da so se pod malo večjim pritiskom uvijali. Nanje se ni bilo mogoče zanesti, toda v tolažbo smo imeli dva ali tri prave. Ne vem, od kod so se vzeli; na vsak način jih je bilo malo. Tudi porekla vrvi se ne spominjam, vem pa, da iz Divjakove športne trgovine ni prišla. Naši plezalniki so bili Batine trempke, nanje pa smo nataknili iz žakljevine napravljene vtikače z večplastno prešitimi podplati iz istega blaga, ki naj bi vsaj na mokri skali ne drsli tako kot Batine gumijevke. Pa smo le preplezali Mojstrovko skozi kamine, Hornovo v Jaluvcu in direktno v Špiku! Marsičesa je manjkalo, toda navdušenja gotovo ne; bilo ga je čez vse mere.

Tisti čas je v Mariboru zanimanje za plezanje, za gore, za alpinizem med mladino začelo močno naraščati. Vse več je bilo mladih, ki so obetali postati odlični alpinisti. Med tistimi, ki so z alpinizmom že bili seznanjeni, se je porodila želja, da bi svoji dejavnosti dali neko bolj organizirano obliko. Tako je bil pri SPD Maribor matica leta 1937 ustanovljen prvi alpinistični odsek SPD v Sloveniji. Imel je svoj znak, svoj program in svoj sedež. Ni stremel po elitizmu, bil je odprt za vsakogar, ki so mu bile pri srcu gore in je bil vnet za plezanje, ki je bil naprednih misli in mu je bilo mar za demokracijo in svobodo, ki sta prav tisti čas v Evropi

Tabor AO Maribor-Matica v Martuljku leta 1938: tretji z desne je Dušan Furlan

začeli biti čedalje bolj ogroženi. Pripadniku Katoliške akcije in hitlerjancu, ki sta se skušala pretihotapiti med nas, ni uspelo doseči, kar sta nameravala. Pravočasno smo jima dali razumeti, da zanju ni mesta med nami.

Takisto nas ni mogel poskus požiga našega sedeža s strani ljotičevskih mladincev zavreti v delovanje po načrtani poti.

Delovali smo vneto in navdušeno, se udeleževali organizacijskih, strokovnih in drugih sestankov, kjer smo razpravljali o takrat pomembnih dogodkih, političnih in idejnih vprašanjih, ki so nas zanimala, diskutirali o problemih, ki so takrat obvladovali svet. Prirejali smo planinska predavanja, eno z avstrijskim himalajcem smo organizirali v veliki Unionski dvorani. Predavanje je imelo velik uspeh, dvorana je bila nabito polna.

Toda naša največja skrb so bili alpinistični tabori v Martuljku. Vsi zapovrstjo, kar jih je bilo, so bili uspešni tako alpinistično kot vsestransko. Lahko rečem, da vsi, ki smo se jih udeleževali, ne bomo pozabili nanje. Bili so izvrstna šola alpinističnega delovanja, tovarištva in demokratičnega zorenja.

SKROMNO IN SPOŠTLJIVO UŽIVANJE

Za čim smo stremeli v svojem alpinističnem delovanju nekdanji člani mariborskega AO? Menim, da ne bom zganjal samovolje, če trdim, da je vsak član gledal v alpinizmu in stremel v njem za nečem, kar je ustrezalo njegovemu značaju, temperamentu, vzgoji, splošni razgledanosti, osveščenosti in še čemu. Nekomu je lahko pomenil le športno merjenje moči in poguma, drugemu rekorderstvo, tretjemu sredstvo za duhovno rast in telesno krepitev, četrtemu estetsko uživanje v naravi, etično samooblikovanje v požrtvovalnosti in samopremagovanju, nekomu morda mišično izživiljanje, kdo drugi si ga je lahko

zamislil kot nekakšno gibanje s posebnim poudarkom na njegovih samovzgojnih kvalitetah. Ne vem, kaj je pri enem ali drugem utegnilo imeti večji poudarek.

Zase vem, da sem pohajal v gore, se podajal v njihove arene med drugim iz radovednosti, kaj pomenim in koliko veljam kot osebnost, to sem nadalje povezoval tudi z neko željo po športni uveljavitvi kakor tudi s stremljenjem, da bi si v stelah skušal izoblikovati značaj. Lepote narave, žive in mrtve, veličastje gorskega sveta z vsemi spremnimi pojavi je tako prihajalo samo od sebe, če je bil človek vse to pripravljen in sposoben sprejemati, uživati skromno in spoštljivo, kot mora biti med ljudmi in stvarmi, ki so od pamtveka v veliki medsebojni odvisnosti. Vse to sem čestokrat doživljal v družbi dobrih, znanih, preverjenih tovarišev ob hkratnem plodnem in koristnem izmenjavanju lastnih izkušenj, doživetij in pomoči.

Gore same po sebi so le gmote mrtve snovi: apnenca, granita, dolomita in še česa. Človek je, ki jim daje lepoto, veličino, jih dviga v nebo s svojo sposobnostjo, ko jih oživlja s svojimi idejami in plemeniti s svojimi ideali, spreminjajoč jih nazadnje celo v prizorišča dramatičnih spopadov med ozko sebičnostjo lastnega telesa in univerzalno širino svojega duha.

Imel sem srečo, da sem v življenju dosti časa prebil v naravi, v gorah, na smučanju, na izletih po gozdovih, prek pašnikov, na sprehodih kjerkoli v naravi. Toda še večjo srečo sem imel, ker sem bil pri tem vedno v družbi dobrih prijateljev in tovarišev, ljudi z mnogimi vrlinami in manj pomembnimi napakami, ki so vsak po svoje vnesli v moje življenje neki posebno vreden smisel in pomen. Vedno sem jim bil hvaležen za to in nanje ne bom nikoli pozabil. Med temi tovariši in prijatelji so člani AO na prvem mestu.

OB 90-LETNICI ROJSTVA DR. IVA JUVANČIČA

GORJANOM, GORJANCEM, GORNIKOM

MIRAN MIHelič

Rodil se je zadnjih »pet minut« prejšnjega stoletja v znamenju kozoroga, kot je sam večkrat poudaril.

Zlasti na Primorskem je veljal med ljudmi kot spoštovan duhovnik, zgodovinar, publicist, kulturni delavec, svetovalec v stiski, politik, kot eden od vidnejših krščanskih socialcev na Primorskem, pa planinec in sploh vsakovrstni znanec ljudi pod vrhovi Soške doline, delno pa tudi okolice Ljubljane in Gorenjske.

Na vseh področjih, kjer je deloval, pa je zlasti v času najhujših pritiskov na slovenski narod v svojo dejavnost vpletal narodno buditeljstvo z razvijanjem človekovega osebnega, neodvisnega presojanja dogodkov in časa sploh.

Rojenemu 5. decembra 1899 v Bovcu mu je to okolje vcepilo v dušo neizbrisno sled in ob prostem času se je vselej napotil iskat sebe in resnico med svoje spomine kraja, ljudi, v naravo svoje čiste mladosti, ki mu je bila prisodoba iskane lepote, dobrote človekove duše, ki jo je kot »doktor duš« vse življenje ne le iskal, ampak tudi skušal oblikovati, zdraviti.

S prav takšno željo se je potem vračal v središče dežele, v Ljubljano, med prav tako svoje ljudi, v realnosti vsakdanjega, živega dne, kjer je bil nepogrešljiv mozaik intelektualnega okolja vseh nivojev, brez katerega tudi sam ni mogel.

Enako lahko se je gibal med drugimi narodnimi okolji, a je dobro vedel, čutil in tudi izgorel tam, kjer mu je bilo mesto.

Skupaj s svojo generacijo je s pravim pasijonom občutil, da besede človek nikakor ne moremo pisati z veliko začetnico, a ironija je hotela, da s svojo generacijo ni dočakal streznenja, pač pa marsikdaj grenko diferenciacijo političnega monizma — kljub občasnim priznanjem za svoja izjemna dejanja.

Z bistrim razumom je naprej videl marsikaj in vest mu ni dala, da svojih ljudi ne bi na to opozarjal in pripravljaj, saj je posebno za Primorsko čutil, da zori odločilni trenutek Gregorčičeve prerokbe.

Zavedal se je edinstvene priložnosti, ki jo je imel kot namestnik ravnatelja Goriškega semenišča, saj je bila Cerkev v času najhujšega fašističnega nasilja edina ustanova, kjer je bila slovenska beseda še varna in javna, saj je na drugih področjih vzgojo slovenstva že davno zamrznila fašistična zima.

Svojim besedam je ostal zvest tudi v dejanjih in se je leta 1945 uprl javnemu prizadevanju škofa Santina, da bi Italija zasedla bivšo mejo ter dal za to svoj podpis. Bil je zaradi tega vržen na cesto, a ga je takoj nato povabila slovenska narodna oblast v Ljubljano, kjer je opravljal pomembna znanstvena dela.

Bil je član komisije za določitev naše zahodne meje, kar ni bilo lahko delo, saj šele danes prihajajo javno na dan vse grozote medvojnega, vojnega in povojnega obdobja, kjer marsikdo nima čiste vesti, čeprav je bil in ostal na »pravi strani«.

Juvančič je nedvomno najzaslužnejši Bovčan in spada v tem smislu prav v vrh zaslužnih Primorcev, o čemer pa lestvica vrednotenja v donedavna še čisto monistični državi nikakor ni mogla biti zadnji dosežek morale in kulture, saj dr. Juvančič razen na svojem grobu v Ljubljani nima nobenega javnega spominskega obeležja, kar nam gotovo ni v čast.

Juvančič je kot svoje zadnje delo opisal svoje videnje pripovedi o Zlatorogu, ki nam ima kot narodni mit (ne pravljica za otroke!) marsikaj povedati v današnjem »prostoru in času«.

V svojih ljudeh, svojem narodu v teh gorskih dolinah, je rad videl tudi delček lastnosti ponosnega kozoroga Zlatoroga, kar so nam okupatorji in kasneje hegemonistični pritiski skrivali. Zlatoroga z njegovim mogočnim rogovjem, kakršnega so prebivalci teh krajev častili v času svobodnega sonca in še prej v času naših pradavnih prednikov Venetov. Zgodilo pa se je tudi, da se ga je polotila žalost na »svojih stezah«, ko so se ti rogovji pri kom skrili in zalizali v svojo polžjo hišico, brezbrizno za okolico.

Naj bo ta spominski zapis zaključen s pesmijo epiloga »Steze... v Zlatorogov raj«:

*Življenje gre v prostor, čas,
Steze v prostor... V višino
težko, počasi,
saj odpirajo še globino, daljino.*

*Steze v čas, v preteklo,
v bodoče dni nič manj:
kot da hodiš v skrivnostni noči,
da riješ v globino zemljé.*

*Skrivnosti gorá, Triglava,
skrivnosti vodá: Soča, Sava,
Drava.*

*Zemlja vsa naokrog —
skrivnostni Zlatorog.*

*O vsem govoriti je težko,
preprosta beseda pravljíčnih
dni*

*naj zveni:
Gorjanom, Gorjancem,
gornikom...*

*Njim, ki so prvi stopili na vrh
skrivnostnih glav.*

*Vsem, ki zro v Triglav...
Tudi vsem njim, ki so
v njegovem znamenju
odprli steze, pota v svobodo.*

Dr. Ivo Juvančič zaradi sebe ni nikoli, nikoli zvonil z velikim zvonom in tako se je tudi tiho zadnjikrat poslovil od nas.

VIKI GROŠELJ JE BIL ŽE NA OSMIH OSEMTISOČAKIH

SEDMI NA OSEMTISOČMETRSKI LESTVICI

MARJAN RAZTRESEN

Za Vikijem Grošljem, alpinistom srednjih let, je izredno uspešno leto: v letu 1989 je stal na treh osemtisočakah, v komaj letu dni, od začetka novembra 1988 do konca oktobra 1989, pa je priplezal na vrhove kar štirih osemtisočakov. Tako se je močno približal cilju, ki si ga je zadal: lesti na vrhove vseh štirinajst osemtisočakov, kolikor jih je na Zemlji.

»Zamisel o akciji ‚Viki Grošelj 8000 plus‘ se je porodila v podnožju šestega najvišjega vrha sveta, Čo Oja (8201 m), na kateri sem splezal nekaj dni prej, 5. novembra 1988,« pravi Viki Grošelj, učitelj telesne vzgoje v osnovni šoli v Pirničah pri Ljubljani. »Ker je bil to moj že peti osemtisočak, sem sklenil poskusiti: na koncu koncev bi bilo morda izvedljivo, da bi priplezal na vrhove vsem osemtisočakov.«

4 × 8000 METROV V ENEM LETU

Akcija je stekla celo mnogo hitreje, kot si jo je avtor zamislil: že nekaj mesecev pozneje, lanskega 30. aprila, mu je uspelo priti na četrto najvišjo goro na svetu Lotse

(8511 m), s čimer je postavil nekakšen jugoslovanski rekord: to je bila do takrat najvišja gora, na katero je kateri od Jugoslovancev priplezal brez uporabe dodatnega kisika. Komaj deset dni pozneje, 10. maja, pa je skupaj s Splitčanom Stipetom Božičem, makedonskim alpinistom Ilievskim, ki je med sestopom z vrha nesrečno končal, in dvema Šerpama prišel na najvišjo točko našega planeta, na vrh Mount Everesta (8848 m).

»Ti trije osemtisočaki,« pravi Viki Grošelj, »ki sem jih preplezal v komaj pol leta, so me kar precej izčrpali, vendar sem se kljub temu odločil udeležiti se lanske jesenske slovenske odprave na Šišo Pangmo (8046 m), edini osemtisočak, ki stoji popolnoma na Kitajskem. Za to sem se odločil, ker je za to goro razmeroma težko dobiti kitajsko dovoljenje in še težje zbrati ogromno denarja za vse mogoče pristojbine. S Filipom Bencetom sva tako 20. oktobra stopila na vrh. — Štirje osemtisočaki v enem letu — boljšega nadaljevanja moje akcije si skoraj ne bi mogel zamisliti.«

Viki Grošelj je začel hoditi v Himalajo leta 1975 — in že na prvi odpravi v to gorstvo splezal na vrh osemtisočaka, na

peto najvišjo gora na svetu, na Makalu (8481 m). Čeprav je prišel na vrh s kisikovo masko na obrazu, ker so takrat tako pač delali skoraj vsi, mu je to plezanje ostalo do zdaj v najlepšem spominu.

Zatem je trajalo kar devet let, da je stopil na svoj drugi osemtisočak, med tem pa se je vrstil neuspeh za neuspehom in udarec za udarcem na treh odpravah v Himalajo. Toda čeprav zanj te odprave, kot pravi, niso bile uspešne, so mu ogromno dale: na teh poteh si je pridobil izkušnje in zorel v velikega himalajskega plezalca.

Leta 1979 je bil z jugoslovansko odpravo na Mount Everest dolgo časa eden od najaktivnejših alpinistov, vendar je moral v višini nad 8000 metrov zaradi hudih ozeblin odnehati. Leta 1981 je bil z jugoslovansko odpravo v južni steni Lotseja, kar je bila Grošljeva najtežavnejša odprava — »in hkrati moja najboljša partija, kar sem jih dal v Himalaji«, vendar so morali na koncu odnehati kakšnih dvesto metrov pod vrhom. Dve leti pozneje je prišel tisti nesrečni Manaslu, ko so izgubili Nejca Zaplotnika in Anteja Bučana.

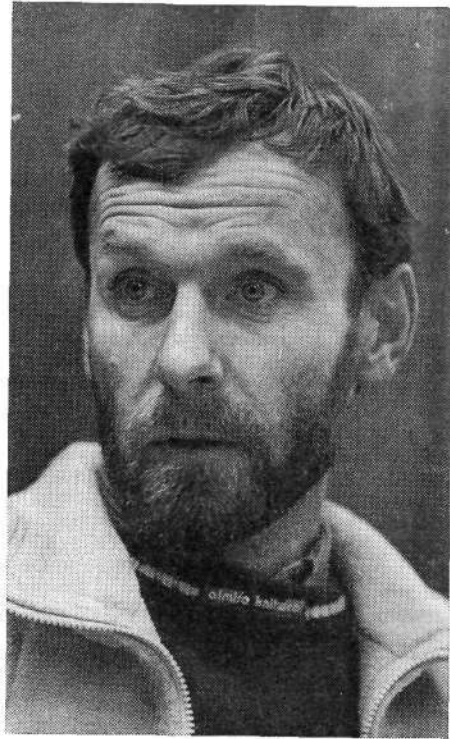
»Po zaporednih tako hudih udarcih in neuspehih bi vsak rekel, da so to opozorila usode, da imam pač smolo in da je zatorej bolje, da neham,« meni Viki Grošelj. »Sam sem mislil drugače: ob vseh objektivnih neuspehih se je vendarle nabiralo znanje in bi bil naposled že čas, da se mi začnejo izplačevati obresti.«

STATISTIKA MISS HAWLEY

Takšne misli so se mu v resnici začele uresničevati: leta 1984 je spet šel v Himalajo in splezal na osmo najvišjo goro na svetu, na Manaslu (8156 m), od takrat naprej pa mu je posebno v Himalaji (in poleg tega še marsikje drugje in tudi na drugih področjih) uspelo čisto vse, česar se je lotil. Dve leti pozneje, leta 1986, je vodil odpravo na Karakorum in ob tej priložnosti splezal kar na dva osemtisočaka, na Broad Peak (8047 m) in Gašerbrum II (8035 m). Zadnji od teh dveh vrhov je za slovenski alpinizem pravzaprav nekaj posebnega: to je bil prvi osemtisočak, na katerega so Slovenci splezali na čisto alpski način.

Ko se je Viki Grošelj vrnil z vrha Šiše Pangme v dolino, se je v nepalski prestolnici Katmanduju oglasil pri svoji stari znanki miss Elisabeth Hawley, priletni angleški dami, ki že več desetletij živi v tem mestu, pomaga alpinistom urejati marsikaj in hkrati zbira podatke o uspehih v najvišjem pogorju sveta.

»Čeprav alpinisti dolgo nismo hoteli imeti nobenih jakostnih lestvic in nobenih primerjanj, so vseskozi vendarle obstajala tiha tekmovanja,« pravi naš alpinist, ki ima v žepu osem osemtisočakov. »Zato me je kajpada zanimalo, kje sem na tej

Doslej že 8 x 8000 m: Viki Grošelj

lestvici v svetovnem merilu. Številke sem sicer zvedel, vendar v tej statistiki ni podatkov o kakovosti plezanja na vrhove, čeprav je v alpinističnih krogih vsekakor pomembna smer, po kateri je dosežen vrh.

Miss Hawley mi je konec lanskega leta povedala, da je približno 30 000 ljudi poskušalo priti na kakšen osemtisočak, približno tisoč ljudem pa je tudi uspelo priplezati na enega ali več osemtisočakov, pri čemer so višje uvrščeni tisti, ki so prišli na več takih vrhov. Na vrhu tega seznama sta Reinhold Messner in Jerzy Kukuczka, ki sta stala na vseh štirinajstih osemtisočakah, Messner na štirih od njih celo dvakrat. Loretan ima v žepu 11 osemtisočakov, Marcel Ruedi 10, Yamada in Dacher po devet, sam pa sem na sedmem mestu z osmimi osemtisočaki...«

Od tistih, ki so na tem seznamu pred Grošljem, pa so živi le še trije, Messner, Loretan in Dacher; slednji je zadnja leta poskušal priti še na kakšno osemtisočmetsko goro, vendar so se mu vsi poskusi ponesrečili — morda tudi zato, ker ima »opa Dacher«, kot mu pravijo himalajci, že precej čez petdeset let in se je njegova vrhunska alpinistična kariera najverjetneje izteka. Ruedi se je smrtno ponesrečil leta 1986 na Makaluju, Yamada se je ubil lanskega marca na Mount

McKinleyu, ko je poskušal zimski vzpon na to goro, Kukuczka pa je umrl lansko jesen pod vrhom Lotseja.

HIMALAJA NA TEKOČEM TRAKU

Smrt torej neusmiljeno kosí med vrhunskimi alpinisti. Ali dá to Vikiju Grošlju kaj misliti?

»Seveda se moram zamisliti nad vsem tem,« pravi, »predvsem še zato, ker umirajo na najvišjih gorah tudi tisti, ki so maksimalno izkušeni, kar kajpada pomeni, da je alpinizem objektivno nevaren šport. Vendar se sam srečujem s smrtno pravzaprav od tistega trenutka, ko sem začel plezati v domačih gorah, ko je bila smrt na žalost moj nenehni spremljevalec in je kosila med mojimi prijatelji. Toda če gledam povprečja, moram ugotoviti, da se veliko ljudi ponesreči tudi kje drugje in ne le v Himalaji. To pogorje je nekakšen ekstrem in zato odhajajo tja ljudje, ki so alpinistično dobro pripravljani. Če procentualno primerjamo obiske Himalaje in Centralnih Alp ali celo naših gorá s smrtnimi žrtvami tukaj in tam, lahko ugotovimo, da je število smrtnih žrtev sorazmerno podobno v vseh treh primerih. Seveda pa imajo smrti v Himalaji in med vrhunskimi alpinisti večji odmev v svetu in v javnih občilih. Smrt vsakega od teh ljudi, ki so mi blizu po duši in s katerimi sem se morda celo osebno poznal, me po človeški plati zelo prizadene. Vendar to ni vzrok, da bi odnehal na začrtani poti.«

Čému je treba nasploh pripisati tako številne vzpone na osemtisočmeterske gore, ki so bili pred kakšima dvema desetletjema še izjemno redki?

»Predvsem je premagan psihični tabu,« pravi Viki Grošelj. »Včasih je bil vzpon proti osmim tisoč metrom povezan s pojmom 'smrtna cona' in so se ljudje tega preprosto bali. Poleg tega se je alpinizem popolnoma obrnil v tisto smer, ko naj bi človek v gori pokazal, kaj zmore sam, brez pomoči drugih in vseh mogočih aparatov in pripomočkov. Izzivi, koliko zmoreš in kaj veljaš na tem svetovnem gorskem preizkuševališču, je vzrok za to, da toliko ljudi to poskuša. Včasih so vsi ti izzivi seveda tudi obstajali, vendar so bili takrat ljudje še na oni strani pregrade, ki naj bi ločevala težavnostne stopnje na primer v Alpah in Himalaji. Kdor zadnje čase ni zmozel splezati proti himalajskim vrhovom na enak način kot v Alpah, je pač poskušal še na klasični, ekspedicijski način. Zdaj več ljudi poskuša in je več uspešnih.«

KDAJ BO 14 X 8000 METROV?

Viki Grošelj bo slejkoprej svojo akcijo »8000 plus« nadaljeval. Kako bo v najbližji prihodnosti potekala ta akcija?

»Zdaj bom imel leto dni alpinističnega počitka, ki ga, mislim, kar potrebujem,« pravi. »Moj prvi naslednji cilj bo Kangčendzenga, tretji najvišji vrh na svetu, kamor naj bi šla spomladi prihodnje leto slovenska odprava, nato pa naj bi postopno prišlo na vrsto še preostalih pet osemtisočakov. Med njimi bo nedvomno najbolj problematičen K-2, drugi najvišji vrh na svetu, ki je v slovenskem odpravskem načrtu poleti 1992. Če mi bo uspelo priti na ti dve gori, obstajajo realne možnosti, da bi svoj načrt izpeljal do konca, pri čemer je precej nevaren hrib še Nanga Parbat. Pri tem moram vsekakor poudariti, da je vzpon na vsak osemtisočakov dogodek, ki se globoko zareže v življenje in ga nikoli ne pozabiš. Če je že en sam osemtisočakov življenjski uspeh, je mojih osem osemtisočakov tolikokrat večji uspeh. Četudi bi bilo te moje akcije ta trenutek konec, lahko rečem, da bi bil zelo zadovoljen s svojim plezanjem po Himalaji. Seveda pa je težko načrtovati takšne vzpone za nekaj let naprej, saj je vse skupaj odvisno od odprav, ki bi se jim pridružil, in naposled tudi od denarja, da ne govorim o drugačnih zaprekah, kot so poškodbe ali zdravstvene težave, zaradi katerih lahko stvar propade ali se bistveno zavleče. Moja akcija je vsekakor tvegana zadeva, vendar mi zdaj kar uspeva.«

»Torej ne načrtujete, kdaj bi se vaša akcija lahko nehala, kdaj bi lahko stali na zadnjem od štirinajstih osemtisočakov?«

»V mojem načrtu je zdaj samo Kangčendzenga in po tej gori bom videl, kaj se bo pokazalo. Če bo plezanje na to goro uspešno, bom morda tisto jesen leta 1991 poskušal iti na Anapurno ali na Daulagiri; vendar je vse odvisno od Kanča. Terminkih rokov si ne morem postavljati, ker niso odvisni samo od mene. Poleg vsega nimam ambicij vse to splezati v ne vem kako kratkem času, ker sem časovno popolnoma neodvisen. Čeprav sem za športnika že kar v letih pri svojih osemindesetih letih, pa so za himalajcem to pravzaprav najboljša leta, saj lahko do 45. leta dosegaš v Himalaji na osemtisočakah vrhunske rezultate. To torej pomeni, da imam za to svojo akcijo še kakšnih sedem let časa — in do takrat bo, če bo — upam pa, da bo.«

Planinska zveza Slovenije, Planinski vestnik in njegov urednik so pred lanskimi božičnimi prazniki in pred silvestrovim dobili veliko čestitk svojih sodelavcev in bralcev. Zaradi šibkega gmotnega stanja amaterske organizacije, ki se z velikanskimi težavami približa skozi svoje društveno življenje, vsakemu posebej niso mogli odgovoriti in se zahvaliti za dobre in lepe želje. Naj se zato po tej poti zahvalijo za voščila vsem, ki se v svojem prostem času po svojih najboljših močeh trudijo za uspeh te organizacije in tega nje-nega glasila.

PZS in PV

POSKUS V SEVERNI STENI AMA DABLAMA (6828 m)

PASTÍ NAJLEPŠE HIMALAJSKE GORE

BOJAN POČKAR

Plezati v Himalaji v kakšni strmi, nepreplezani steni samo s prijateljem... To so bile moje davne želje.

In glej, sedaj sem pod steno, ravno takšno, kot sem si želel, in danes ponoči se je bova z Vanjo lotila. Saj sem miren, ampak ko bi že vsaj bila polnoč in bi odšla! Pa je šele pozno popoldne in glasba v walkmanu me spominja na neke druge, tople stvari... Hudiča, Himalaja pa res ni kraj za sentimentalnosti!

Sredi noči se z Vanjo spotikava in kobaliva čez ledeniško moreno ledenika Dumo pod severno steno Ama Dablama. Kljub siju čelnih svetilk je potrebno kar nekaj spretnosti, da se ne zagodiš med nekaj stotov težke naložene balvane.

Noč je jasna do obupa in mrzaz ostro reže v prste, ko se na začetku stene napraviva. Začneva plezati: spodnji del stene, ki poteka v vpadnici ogromnega seraka, je objektivno najnevarnejši del stene in preplezati ga morava do jutra, ko je najbolj mrzaz in ko ponavadi vse miruje. Plezava tekoče in nenavezana, saj strmina ni prehuda.

SERAK SE PREMIKA

Dobre pol ure pred svitom sva na začetku strmega ledu. Sedaj bo šlo zares; vrtnanje lednih vijakov, varovanje, plezanje v strmeh in ponekod navpičnem črnem ledu, škripanje derez in zamahi s cepinom in bavitico; globoko dihanje po kakšnih desetih metrih plezanja in skoraj prepoteno telo na koncu raztežaja — kljub 20 stopinjam mraza. In potem je na vrsti prijatelj, da pride do tebe in spleza nadaljnjih 50 metrov, ti pa se ta čas pošteno ohladiš in skorajda že prezebaš.

Na najini desni je še vedno ogromen serak; tone in tone naloženega ledu, ki bodo nekoč zgrmele v dolino in pod sabo potmetle vse. Od časa do časa v njem strahovito počni, da nama ledeni kri po žilah in da zastaneva v plezanju: ne, ne sedaj, lahko čez tri ure, lahko jutri ali pa kadarkoli, samo sedaj ne... No, fant, le mirno kri, samo malo se je premaknil, lahko plezaš naprej!

Preveč sva se zamudila s temi tristo metri ledu in tako sva v srcu stene šele sredi dopoldneva. Objektivnih nevarnosti ni več, serak je že pod nama, nad nama pa je le navpična stena. In bolj ko gledava navzgor, manj nama je jasno: skoraj navpična stena, zasnežena, sneg pa premahak za kakršnokoli, kaj šele varno pleza-

nje. Počasi nama postaja jasno, zakaj to še ni nihče preplezal, čeprav so že poskušali. Ko zabiješ cepin v sneg in se hočeš potegniti za njega, ne drži, pač pa gre skozi sneg.

Sploh ne veva, kaj naj narediva.

Sanje in cilji se nama podirajo kot domine. Pripravljena sva kot še nikoli, pripravljena sva tudi tvegati, garati, dati vse in še več od sebe, pa lahko le nemočno gledava v osupljivo strmo steno, pokrito z mehkim snegom.

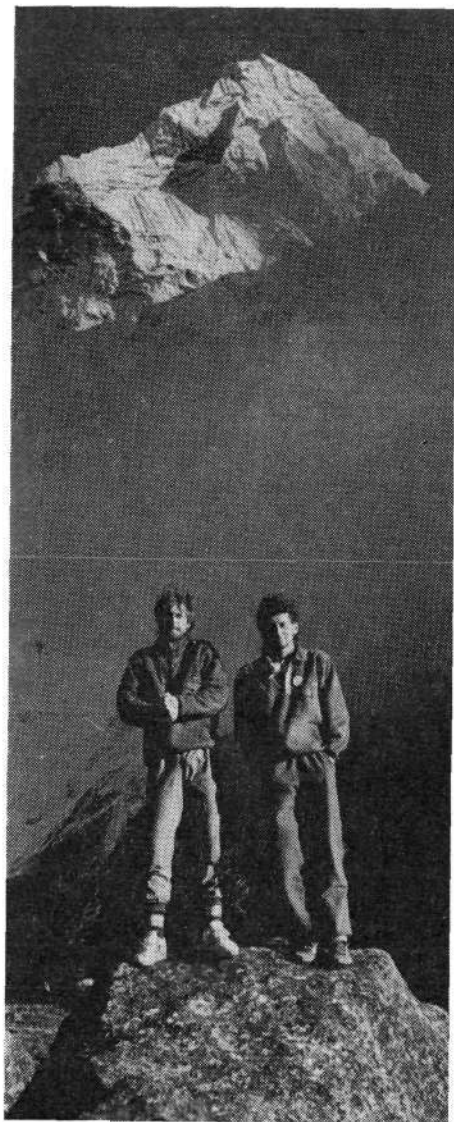
Po skoraj eni uri nama končno le pride do zavesti, da te stene v takih razmerah pač ne moreva preplezati. Težko se je sprizniti s tem, če se spomniva, kako sva zadnjega pol leta trenirala, se ob koncih tedna podila po stenah v Julijskih Alpah, v popoldnevih med tednom pa po ljubljanskem Rožniku, zvečer padla v posteljo in drugi dan razmišljala o še nepreplezani steni tam v Himalaji in znova trenirala...

NOČ V SNEŽNEM BRLOGU

Toda v obdobju pred našim prihodom je v Himalaji padlo ogromno snega; stene so bile močno zasnežene in posebno v severnih stenah, v katere sonce le redko posije, traja preobrazba novega snega v trd sneg ali v led nekaj mesecev! Samo v vpadnicah plazov je sneg zbit in idealen za plezanje.

Odločiva se: poskusila bova tam na desni, kjer strmina ni tako huda, tam dosegla greben in morda po njem prideva na vrh — seveda, če bo sneg kolikor toliko trd. Začneva, vendar je tudi na desni sneg mehak in šele z več poskušaji le najdeva prehode v solidnem snegu. Toda strmina znaša ves čas med 60 in 80 stopinj naklonine, midva pa plezava cele raztežaje brez varovanja, varovališča so nezanesljiva in dobro se zavedava, da prvi v navezi ne sme pasti.

Povsem sva v akciji; pozabiva fotografirati, pozabiva tudi jesti in piti in šele uro pred mrakom se ustaviva na snežnem grebenčku, pojeva vsak pol čokolade, spijsava že mrzel čaj iz termovke in nadaljujjeva. Že v temi doseževa greben in tu naju pričaka največje razočaranje: sploh ne moreva nikamor, kajti prišla sva v območje napihanih opasti, celih snežnih balvanov mehkega snega. Vse pod nama se podira. Presneto, fanta, sedaj gre pa zares! Sva na višini 6000 metrov, pod nama je več kot kilometer preplezane stene in ne moreva ne levo ne desno. Na vse strani je strašno strmo in začela se je že noč — in nebo je jasno, to pa pomeni, da pri-

... plezati v Himalaji v nepreplezani steni samo s prijateljem ...

haja tisti znani mrz, ki ga boš čutil do kosti.

Sva brez bivak opreme, saj sva namerala plezati do vrha brez prestanka. Skopljeva snežno luknjo, ravno toliko veliko, da zlezeva vanjo, zabijeva dva klina — in sedaj sva nekako varna.

S sabo imava kuhalnik in kar takoj začneva spreminjati sneg v tople napitke. Mišice so še segrete in za kakšne pol ure zaspiva, potem se pa zbudiva šklepetajočih zob — in potem je tako vso noč: 10 do 15 minut spanja in 45 minut šklepetanja z zobmi, drgnjenja premrzlih udov — in tako vedno znova. Samo topla pijača nama kolikor toliko ohranja toploto.

REŠITEV IZ OBJEMA STENE

Zjutraj potrebujeva več kot eno uro, da se urediva. Potem začnem plezati, Vanja pa me varuje kar iz snežne luknje. Poskušam levo, pa desno — in nikamor ne gre. Opustila sva že misel na vrh, sedaj želiva sestopiti po grebenu, vendar po kakšni uri ugotovim, da tudi to ne bo mogoče. Preveč strmo je, premehek sneg je, preveč tvegano je.

Edina preostala pot je navzdol, čez steno, le malo desno od tam, kjer sva priplezala navzgor.

Ne zamujava se, takoj začneva. Spuščanje z vrvjo na klinih in snežnih gobah, plezanje navzdol — dobro veva, da se nama klin lahko izruje, kajti razpoke so poledene in vedno zabijeva le en klin, pa še nama jih na koncu zmanjka. Spuščanje po vrvi, zatakneni za snežno gobo, je sploh posebno doživetje; in ko ni možnosti ne za klin, ne za snežno gobo, morava plezati po 70-stopinjski naklonini navzdol.

Sredi popoldneva sva tam, kjer sva večeraj ponoči začela. Izvila sva se iz objema severne stene Ama Dablama, da se lepše nisva mogla. Samo reživa se in gledava steno.

Glavna stena ostaja nepreplezana kljub poskusom japonske in bolgarske ekspedicije — in nepreplezana ostaja tudi po najinem poskusu. Pa kaj! Midva sva živa in to se nama zdi v tem trenutku najpomembnejše.

In Himalaja bo še dolgo stala in midva bova še prišla plezat sem.

Torej, na svidenje, Ama Dablam, in hej, življenje, pozdravljeno!

V severni steni Ama Dablama sta Bojan Počkar in Vanja Furian 28. 10. 1989 v 17 urah preplezana smer, (visoko 1100 metrov, ocenjeno s VI— (ED inf.) in z naklonino v ledu do 85 stopinj. Spodnjih 700 metrov smeri je skupne z Japonsko smerjo (Jap. 1981, v ekspedicijskem stilu), zgornjih 400 metrov smeri pa poteka po še nepreplezanem ozebniku. Noč sta prebila na višini 6030 metrov brez bivak opreme in naslednji dan sestopila čez steno v dolino.

* * *

Glavni sponzorji ekspedicije na Ama Dablam so bili KOTG pri PZS, TTG — Slovenija Turist, ŽG Ljubljana, Planinsko društvo Železničar — Lj., Krka, PD Snežnik, z opremo pa jih je oskrbel Tecno Sport iz Trsta.

OBNAVLJANJE PLANINSKIH POSTOJANK, DA BODO LEPE

NAJBOLJŠA KOČA, NAJBOLJŠI OSKRBNIK

Društveni in zvezini planinski gospodarstveniki zadnja leta vsklajujejo svoje načrte za prenove in dozidave planinskih postojank. Čeprav je na teh sestankih včasih kaj hude krvi, ker so pogledi na stvari različni, naposled najpogosteje zmagajo boljši predlogi, kar je v trenutno in poznejšo vsestransko korist.

Na pobudo PD Tržič je bil 28. oktobra lani sklican na Zelenici sestanek med predstavniki PD Tržič in gospodarske komisije pri izvršnem odboru PZS. Ivko Bergant je prisotne seznanil s podatki, da PD Tržič upravlja štiri planinske postojanke, ki so bile do te zimske sezone vse odprte, poleti stalno, pozimi pa ob sobotah, nedeljah in praznikih. To zimo je prvič, da je Dom pod Storžičem od 1. decembra lani zaprt zaradi visokih obratovalnih stroškov in manjšega obiska kot v prejšnjih letih. Druge postojanke tega društva so tudi pozimi odprte: Zelenica stalno, Dobrča samo takrat, kadar ne bo preveč snega, na Kofcah pa ob koncih tedna delata delavki tovarne Peko.

KOČE TRŽIŠKEGA PD

Društvo namerava v prihodnjih letih izpeljati dve investiciji, zato je dalo pobudo za ta sestanek. Na Koči na Zelenici nameravajo narediti dvokapnico. Prekriti je namreč treba teraso, ki stalno zamaka, pa tudi sicer je treba zamenjati kritino koče, ki je dotrajana. S tem bi med drugim razgibali videz koče in pridobili prostor. Na koči je tudi treba zamenjati ali popraviti okna in urediti gretje, saj centralna kurjava zaradi dotrajanosti ne deluje. V večini sob bo treba zamenjati dotrajane postelje, jogije in itison, v kuhinji pa so potrebne spremembe v razmestitvi elementov, ki jih imajo že pripravljene. PD Tržič ima že pripravljen načrt za obnovo koče in letos resno računa z denarjem iz samoupravnega sporazuma. Hkrati namerava po preureditvi oživiti tudi poletno dejavnost in poleti privabiti na Zelenico več planincev.

PD Tržič se resno ukvarja z zamislijo, da bi bil Dom na Kofcah stalno oskrbovan, saj postojanka izpolnjuje pogoje za uspešno poslovanje pozimi in poleti in je vseskozi dobro obiskovana. Za to bo treba v kočo pripeljati predvsem elektriko in telefon. Načrti že obstajajo, interesentov za sofinanciranje pa je več: od vojske in krajevne skupnosti do pašne skupnosti in občine. S pomočjo Zavarovalne skupnosti Triglav bi uredili tudi vodno zajetje; sedanji izvir je sicer dober, vendar ni za primer požara nobene rezerve.

KOČI POD TRIGLAVOM

Predstavniki gospodarske komisije pri PZS si je lanskega septembra in oktobra ogledal tri planinske koče v Triglavskem pogorju, ki jih bodisi že prenavljajo bodisi jih nameravajo obnoviti.

Ob domu Planika pod Triglavom, ki je last PD Gorje, preurejajo nekdanjo mejno stražarnico v pomožni spalni objekt z zunanjimi sanitarijami in povečanimi gospodarskimi prostori. Gradbena dela so bila pred zimsko sezono končana, leseno strešno konstrukcijo nad ploščo pritličja pa bodo postavili letos.

Lani so na Staničevem domu pod Triglavom zamenjali ravno streho z novo masivno leseno konstrukcijo z naklonom 40 stopinj. Nova streha je pokrita s temno profilirano pločevino, žal pa so novo nastali čelni trikotniki (čelne strani) pokriti s svetlo pločevino in ne z lesenim opažem ali temno pločevino, kakršna je na stehi, kar kazi videz planinskega doma. Dela so sicer izvedena kakovostno, sedanja podoba Staničevega doma pa je veliko lepša od prejšnje škattlaste oblike.

PRAVA PLANINSKA KOČA

PD Radeče, ki upravlja Zasavsko kočo na Prehodavcih, bi jo letos želelo dozidati, zato naj bi poiskali za to najboljšo rešitev. Arhitekt — član gospodarske komisije PZS — je pred koncem lanske poletne sezone natančno pregledal to kočo in v dolgem zapisniku med drugim ugotovil:

»Zasavska koča na Prehodavcih je ena od zadnjih resnično planinskih koč v Julijskih Alpah (kriteriji za to pa so velikost, zunanji videz, domačnost in dobro počutje, prijaznost oskrbnika, dobra in hitra postrežba, velikost in zmogljivost, kakršno še zmore ena oskrbniška družina, čistoča in red v koči ter njeni okolici). Po svoji obliki in velikosti je koča dobro vključena v svoje okolje na lokaciji, ki je izjemna v Julijcih.

Prepričan sem, da bi vsakršna prezidava, dozidava ali povečava porušila omenjeno skladnost. Več spalnih zmogljivosti povzroči večje potrebe po kuhinji in jedilnici, to pa najprej zahteva več osebja, več skrbi za gospodarjenje, več obiskovalcev pomeni tudi več smeti in odpadkov, več hrane in pijače. Začarani krog torej, ki ga je treba prekiniti že na začetku in se dogovoriti, kako velike postojanke zmoremo upravljati in oskrbovati.

Pri Zasavski koči so glavni problemi pitna voda, sanitarije (samo eno stranišče), shranjevanje plina in zavarovanje vodnih cistern.«

Glede na vse to je arhitekt predlagal ureditev štirih suhih stranišč, dostopnih od zunaj, in prostor za plinske jeklenke, vse skupaj pod podaljšano streho na strani proti Vršacu, kar ne bi kazilo sedanjega videza. Poleg tega je dejal, da je potrebna strokovno neoporečna izvedba zaščite vodne cisterne pred mehanskimi poškodbami in montažno prekritje za zimski čas. Kar zadeva pitno vodo, je sedanje črpanje iz Triglavskega jezera neprimerno, ker je ta voda oporečna, poleg tega pa je kršen 13. člen Zakona o Triglavskem narodnem parku, ki prepoveduje spreminjanje na vodah in poseganje v naravne znamenitosti. Če bo PD Radeče skupaj s tamkajšnjo papirnico lahko zbralo dovolj denarja, predlaga arhitekt izgradnjo novega vodovoda ob studencu pod Vršacem.

OSKRBNIK LETA

Ob koncu tega dolgega zapisnika je arhitekt Janez Bizjak zapisal:

»Koča in njena okolica sta vzorno čisti. Nikjer ni videti odpadkov, ker jih oskrbnik

sproti pospravlja. PD Radeče in Zasavska koča bi morala biti zgled vsem drugim postojankam v Julijcih (podobno skrb za smeti in čistočo okrog planinske postojanke le še na Kredarici).

O oskrbniku in počutju obiskovalcev Zasavske koče slišimo od več strani same pohvale. Ker so takšni oskrbniki zelo redki, je prav, da Gospodarska komisija skupaj s planinskim društvom naredita vse, da oskrbnik ostane, to pa še toliko bolj, ker ga delo v Zasavski koči veseli. Ne smemo namreč pozabiti, da so eden od glavnih problemov planinskega gospodarstva prav oskrbniki planinskih postojank, zato pomagajmo tistim, s katerimi so planinci zadovoljni.

V zvezi z Zasavsko kočo se mi je utrnila misel, da bi Gospodarska komisija ali Planinska zveza Slovenije začela akcijo 'Najboljša koča in najboljši oskrbnik leta'. Na koncu vsake poletne sezone bi proglasili najboljšo in najboljšega: pohvaljenim v oddolžitve in veselje, ostalim za spodbudo.«

ZGLEDNO UREJENA ZASAVSKA KOČA NA PREHODAVCIH

BRANKO MEJAŠ – OSKRBNIK LETA 1989

IVANKA KOROŠEČ

Tri dni smo hodili okoli Triglava. Vreme nam je bilo naklonjeno, razpoloženje je bilo od sile prijetno. Obiskali smo osem planinskih postojank, od katerih so bile vse dobro oskrbovane in njihovi oskrbniki zvečine prijazni ljudje. Med njimi pa je še posebno izstopal oskrbnik Branko Mejaš.

Tisti dan smo prišli od Planike prek vrha Triglava do Doliča in se nato vzpeli čez Hribarice. Nismo se spustili k tretjemu triglavskemu jezeru, ampak smo zavili na desno, proti koči na Prehodavcih, ki se vidi že od daleč. Pot se nam je nenadoma izgubila, zašli smo med velikimi skalnimi balvani. Morda je markirano stezo zasul plaz. Zato smo jo ubrali kar počez. Naš vodnik je plezal naprej in se razgledoval desno in levo, da je našel lažje prehode in sestope, posebno za ženski del družbe. Končno smo prišli do jezera, kjer sem si v čisti jezerski vodi sprala potne srage z obraza. Po stezici smo se od tod vzpeli do koče, katere okna gledajo po Dolini triglavskih jezer.

Iz kuhinje je prihitel oskrbnik, nas pri srčno pozdravil in brez narejene prijaznosti vprašal, s čim nam lahko postreže. Pivo, sokovi, čaj — vse je bilo v hipu na mizi, kot da je pričakoval ravno nas.

Posedli smo okrog mize in šele tedaj domemli, da je pravi užitek v počitku le, če

si zares utrujen. Mišice so se zmeščale in sprostile, klop in miza sta postala najbolj prijeten prostorček pod soncem. Opazovali smo oskrbnika, ki je žigosal transverzalne knjižice, prodajal pijačo, nadzoroval delo v kuhinji, dajal planincem informacije o prenočiščih; vse mu je šlo gladko in hitro od rok. Kljub zaposlenosti je še imel čas, da je prisedel za našo mizo: Branko Mejaš, rojen 13. decembra 1954 v Celju.

Zaposlen je v tovarni papirja Radeče. Z ženo Jožico, ki je zdaj stopila na njegovo mesto za točilnim pultom, sta bila poleti leta 1987 prvič oskrbnika. Prejšnje osebje v koči se ni razumelo med seboj, zato so to leto posadko na novo oblikovali. Planinsko društvo Radeče se je obrnilo na Branka, ki ni kaj dosti okleval. Ko so sklenili, da tovarna papirja vzame v redno delovno razmerje še ženo Jožico, ki je sicer trgovka, sta prišla, bila zadovoljna in sta se pod Triglav vrnila tudi še predlanskim in lani. Branko se je namreč novim razmeram hitro in lahko privadil; nasploh je zelo prilagodljiv in rad dela med ljudmi in za ljudi.

Najprej je bilo prvo leto treba v koči vzpostaviti red, saj je bila zanemarjena, da je bilo kaj. Okolica je bila tudi vsa onesnažena; očistili so jo in nabrali za poln tovarnjak ropotije.

Koča je bila zgrajena po vojni na mestu nekdanje stražarnice in stoji na nadmorski

višini 2050 metrov. Ima 39 ležišč, v bivaku pa še 16. Poleg domačih planincev prihajajo tudi Italijani, Nemci, Madžari, Čehi. Tudi prenočujejo največ tuji gostje, saj domači planinci stremijo za tem, da pridejo v enem dnevu čim višje in čim bližje Triglavu in navadno prenočujejo v Planiki, na Kredarici ali na Doliču. Tujcem pa se ne mudi tako.

Branko je s preskrbo zadovoljen. Dobavljajo mu v glavnem iz Trente, kar pa se tam ne dobi, naroči v Radečah in mu prinesejo. Iz Trente mu nosijo živila s konji, treba pa je vedno imeti dovolj zaloge, da mu česa ne zmanjka. Dobiti je mogoče več vrst hrane; najpogosteje naročajo planinci žgance, enolončnice, mleko in golaž, dobi pa se tudi marsikaj drugega po naročilu. Velik problem je skladišče; če bi imeli ustrezen prostor, bi mu lahko dobavljali živila s helikopterjem, kar bi bilo ceneje.

Problem, na katerega Branko večkrat naloži, je tudi to, da se nosači otepajo prenašanja nafte, to pa nujno potrebujejo za agregat, ki jih oskrbuje z elektriko, pogonja pa tudi črpalko za vodo. Lažje je nositi pivo kot pa nafto, po kateri smrdiš ves teden.

Glede reda in discipline je Branko nepopustljiv. Mnenja je, naj bo kočja za planince in ne za pijance. Veselice naj raje prirejajo v dolini. Ne pusti, da bi hodili v gozdarjih po spalnici, jedli na posteljah in drobili jestvine po odejah. Trije ljudje ne morejo v koči peti pozno v noč, če 30 ljudi spi in se pripravlja na zahtevne ture naslednjega dne.

Branko je povedal tudi primer, kako je neki tuj turist prišel s psom v kočjo, si naročil hrano, malo pojedel, ostanek pa dal psu. Še zdaj je ogorčen, če se spomni tega dogodka. A je prav po salomonsko rešil ta primer. Vljudno je tujcu zavil krožnik in mu ga seveda tudi zaračunal — pa naj ga nese, kamor hoče. Saj bi sicer še govorili, da na Prehodavcih psi in ljudje jedo iz istih krožnikov!

Seveda je to ekstremen primer. Res pa je, da pri delu z ljudmi človek marsikaj doživi.

Posadka na Prehodavcih je bila vsa tri leta zadovoljna. Celo zelo zadovoljna (in to lahko vsak opazi), ker odlično opravlja svoje delo. In vprašanje pa, ali so zadovoljni zaradi visokih osebnih dohodkov, se je Branko samo nasmehnil: tako delo ni nikoli dovolj plačano, saj se njihov delavnik začne že ob peti uri, konča pa šele ob enajstih zvečer. Če bi trajalo dalj časa, bi verjetno težko zdržali, tako pa je to za tri mesece prijetna sprememba, nekaj novega, nekaj posebnega.

Branko se je v tovarni izobraževal ob delu za šoferja in tako mu poleg rednega dopusta pripada še 36 dni študijskega dopusta. Do pred nekaj let sta pozimi z ženo Jožico smučala, leta 1986 pa si je zlomil roko in je potem to dejavnost nekoliko opustil.

Pred Zasavsko kočjo (od desne proti levi): Branko in Jožica Mejaš ter nosač iz Trente Lojze Kravanja, sedi pomočnik v koči Joško Knez

Z Jožico sta tri leta zapored po tri mesece živela v rajju pod Triglavom, gorski vršaci so bili njuni najbližji sosede. Od kočje na Prehodavcih so možne različne ture — na Veliko Špičje je 2,5 ure hoje, na Vršac 45 minut, na Kanjavec dve uri, na Zelnarico prav tako. Vendar je Branko odkrito priznal, da še nikoli ni bil na nobenem od teh vrhov. Še več: sploh ne hodi v gore! In ko smo se mu vsi čudili, je še dalje stopnjeval naše presenečenje: v višinah čuti strah; niti na misel mu ne pride, da bi šel kdaj na Triglav, saj bi se mu vrtelo do omedlevice. Ves v svojem elementu in zelo samozavesten pa je v koči.

Vstal je, prihajali so novi gostje in moral se je posvetiti tudi njim.

Ko smo odhajali po pobočju, kjer v skledasti globeli leži prvo triglavsko jezero, nam je Branko Mejaš pomahal: »Srečno!« Srečno tudi tebi, Branko, in še dalje razveseljuj planince in obiskovalce s svojim toplim sprejemom!

Vsak prispevek v Planinskem vestniku honoriramo, kar je v časih sedanje druginje vsekako zanimiv podatek. Zato hkrati s prispevkom za PV pošljite tudi svoj natančen naslov in številko žiro računa!

ZAKAJ NAJ BI POPOTNIŠTVO ČEZ ZIMO »IZUMRLO«!

DOLGA SMUČARSKA POPOTOVANJA

V Skandinaviji so s tem začeli prvi, potem so šli po teh stopinjah še drugi v Zahodni Evropi: ne potuje se samo poleti in taktat, ko je pokrajina zelena, ampak tudi pozimi, ko je na debelo zasnežena, le da pozimi s smučmi na nogah. Marsikje imajo pozimi že lepo označene zimske poti, ponekod pa so na njih tudi že lepo potegnjene smučine, na katere se je mogoče podati s tekaškimi smučmi. Ob teh dolgih smučarskih poteh so navadno manjši kraji ali posamezne hiše, kjer je mogoče prenočevati in kupiti hrano in pijačo.

Pri nas so seveda tudi neizčrpne možnosti za takšna potovanja (posebno če je kaj snega): človek samo vzame v roke zemljevid in si začrta pot, vse drugo pa je potem lahko uresničiti.

Vendar se dolgo zimsko potovanje le nekoliko razlikuje od potovanja v drugih letnih časih. Vsekakor je treba računati z bistveno krajšim dnevom — in z nekoliko drugačno opremo.

IZBIRA SMUČI IN ČEVLJEV

Če pozimi ni snega, je potovanje precej podobno tistemu v drugih letnih časih, le obleka mora biti zimska — takšna, kot za visokogorje v vseh letnih časih. Dodatne opreme ni treba vzeti s seboj, če računamo, da bomo prenočevali v gostilnah, penzionih ali hotelih. V nasprotnem primeru je treba vzeti s seboj bivak vrečo, spalno vrečo, armafleks in seveda kuhlalnik, morda pa še majhen šotor.

S takšno opremo je mogoče iti na dolgo zimsko pot tudi tedaj, če je snega le malo.

Če pa je snega veliko, je treba potovati s smučmi. Če vemo, da so na naši poti urejene tekaške smučine, lahko brez pomislekov vzamemo s seboj tekaške smučmi — in seveda vse tisto, kar potrebujemo za mazanje (če je smučmi treba mazati). Zadnji čas so v Zahodni Evropi spet prišle v modo tako imenovane terenske ali »telemark« smučmi, s kakršnimi smo se smučali pred desetletji. Posebno v Skandinaviji nepretrgoma uporabljajo za zimsko potovanja takšne smučmi — in »prastare« vezi, kakršne so pri nas prišle popolnoma iz mode.

Vsestransko uporabne so vsekakor turne smučmi s turnimi vezmi. Medtem ko lahko na terenske smučmi pripnemo kakršnekoli čevlje, navadno kar običajne hribovske, spadajo najpogosteje k turnim smučem posebni čevlji s plastično školjko. K tem smučem spadajo seveda tudi psi in vse drugo, kar potrebuje turni smučar, v vsakem primeru pa (kar velja tudi za dru-

gačne smučmi) orodje, s katerim je smučmi mogoče popraviti, in nekaj rezervnih delov ali jermenov.

Poleg tega mora zimski popotnik na smučeh vzeti s seboj še (za vsak primer) lavinsko vrstico z oznakami, nemara tudi cepin ali ledno kladivo in napravo, ki oddaja signale, če bi lastnika zasul snežni plaz. Če pa namerava popotnik prenočevati na prostem, naj bi vzela s seboj med drugim tudi majhno lopato.

Zimski popotnik na smučeh, ki bo prenočeval pod toplo zidano streho, naj bi vzela s seboj le termos steklenico z vročo pijačo, drugi pa vsekakor potrebujejo kuhlalnik. Poznamo jih več vrst. Zelo zanesljivo deluje kuhlalnik na metanol (»Trangiakoher«). Z bencinskimi kuhlalniki je treba biti zelo previden. Poprejšnje ogrevanje zahteva občutek za mero, pri zelo nizkih temperaturah pa lahko bencin, ki pride na kožo, povzroči omrzline. Kuhlalniki na petrolej so izredno dobri, gorijo pa tudi pri zelo nizkih temperaturah in velikih višinah (pri nizkih temperaturah je treba gorivu dodati posebno tekočino, ki se jo kupi v specializiranih trgovinah). Kuhlalniki na plin v mrazu niso posebno učinkoviti, razen če ne kupimo posebnega »zimskega plina«, ki vsebuje velik delež propana. Zimski popotniki na dolge proge naj bi kupili spajkalo (Lötlampe) za tekaške smučmi in kuhlalnik z enakimi plinskimi bombicami, če se že odločijo za plinski kuhlalnik.

KAJ JE TREBA VZETI NA POT?

V vsakem primeru je nadvse koristno imeti s seboj alu folijo, izolacijsko folijo, ki zavzame prav malo prostora in je prav lahka, v sili pa je nadvse koristna za izolacijo pred mrazom. Enako koristno je v termos steklenico, ki naj bi bila na takih potovanjih prav tako vedno v nahrbtniku, vsako jutro naliti vročo vodo, tako da lahko med potjo sproti pripravljamo čaj, kavo, juho ali še kaj drugega.

Poleg tega je koristno imeti na taki poti gamaše, da se sneg ne sesipa za čevlje, v vsakem primeru pa teleskopske palice, če že ne trdne smučarske palice — ali pa oboje, za vsak primer. Vsekakor je treba vzeti s seboj na pot ustrezne zemljevide, ker so markacije pozimi manj vidne, kompas in višinomernik, ki lahko služi tudi kot barometer. Te priprave lahko v megli, snežnem metežu ali sicer neugodnem vremenu prihranijo marsikatero nevšečnost, v skrajnem primeru pa celo rešijo življenje. Nujno je vzeti na pot tudi ledeniška očala ali vsaj dobra sončna očala s stekli z

ultravijoličnim filtrom in s stranskimi varovali, ki preprečujejo, da bi močno sonce prišlo do oči s strani. Kot smo v Planinskem vestniku že nekajkrat zapisali, naj pri tem izdatku ne bi pretirano varčevali — in naj bi po možnosti vzeli s seboj na pot še rezervna očala.

Seveda v opremi ne bi smela manjkati baterijska svetilka, najbolje alpinistična ali jamarska, ki se jo pritrudi na čelo, da so roke proste. Pomisliti je treba tudi na mažo za čevlje in kremo za obraz in roke, saj bi sicer lahko dobili po obrazu opekline in razpokane roke. Posebno moramo biti med potjo pozorni na nos in na ustnice; oboje je treba ustrezno zavaruovati pred soncem in vetrom.

Praktično je imeti na vrhu nahrbtnika kos armafleksa ali celo nekakšen sedež, velik 30 x 40 centimetrov, iz lahkega poroznega materiala in z alu folijo na eni strani, da lahko med potjo sedemo, ne da bi imeli mokro zadnjico ali da bi si ne prehladili ledvic. Naposled seveda ne bi smeli pozabiti vzeti s seboj priložne lekarne, kakršno sicer jemljemo s seboj v gore

ZLATÁ VREDNI NASVETI

Kar zadeva obleko na takšni turi, naj bi bila podobna tisti, ki jo vzamemo s seboj v visokogorje. Vsekakor ne bi smeli pozabiti vzeti s seboj rezervnega perila. Malo prostora zavzame naglavni trak, ki deloma nadomešča kapo, kadar je lepo, vendar hladno vreme.

Prehrana med takšno potjo je podobna prehrani med turo po visokogorju. Dodatno je treba vedeti, da je treba tudi pozimi piti, čeprav človek ni pretirano žejen, kajti izguba tekočine s potenjem je precejšnja, zaradi mraza pa človek ne čuti potrebe

po pitju. Vsak dan je vsekakor treba popiti tri litre do pet litrov tekočine, v visokogorju pa nemara še več. Pomembno je opazovati svoj urin, ki ne sme biti pretemen. Priporočiti je mogoče najrazličnejše rastlinske čaje, ki jih je mogoče kupiti pri nas in v bližnji tujini, odlična sprememba pa je skodelica kakava, ki ga je mogoče pripraviti iz vode, mleka v prahu in čokolade v prahu ali kakava.

Izogibati se je treba vsakršnega alkohola, ki širi kapilare, posledica tega pa je močnejša prekrvavitev. Tako ima človek začasno občutek, da mu je toplo, vendar se ohlaja. Takšen zapeljiv občutek toplote pa je lahko karseda nevaren.

Prav tako se je treba izogibatí zelo sladkih jedi in pijač in grozdnega sladkorja. Povečano dovajanje »čistih ogljikovih hidratov« pripelje do nasprotne reakcije v telesu.

Vsa ta oprema, ki jo priporočajo poznavalci, pa še vedno ni čisto vse, kar naj bi vzeli s seboj na dolgo, večdnevno zimsko turo s smučmi po zasneženih pokrajini. Tisti, ki se bo odpravil na takšno pot, bi že moral imeti vsaj nekakšno izkušnje v daljšimi potovanjih v drugih letnih časih, sicer naj se ne bi podal na takšno pot sam, ampak v družbi z izkušenejšim kolegom. Koristno se je takšnega podviga lotiti najprej na primer za dva dni po pokrajini, ki jo človek vsaj deloma pozna, tako da se lahko v sili zateče v najbližjo vas. Na taki poti popotnik tudi spozna, kako pripravljen je šel v pustolovščino in na kaj je pozabil pred odhodom na pot. Daljše potovanje v neznanu zimsko pokrajino bo tako zares dobro pripravljeno in bo majhna možnost, da bi popotnik tvegal več, kot je še varno.

SMUČATI SE JE MOGOČE TAKO IN TUDI ČISTO DRUGAČE

SPROŠČENOST NA ZASNEŽENIH POLJANAH

Smučanje, kakršno je pred desetletji pač že bilo, se je najprej začelo razvijati v planinski organizaciji; kdor se je namreč včasih hotel smučati, je moral s smučmi na ramah najprej priti na vrh pobočja, od koder se je šele — za nagrado za trud — začel užitek spusta ali smuka. Toda ko ljudje pozimi niso več hodili v hribe predvsem zaradi planinskih užitkov, ampak skoraj izključno zaradi smučanja, se je smučanje ločilo od planinstva, pozneje pa še razdelilo na smučarske panoge od smučarskega teka prek alpskih panog do smučarskih skokov in poletov. V planinskih vrstah so zdaj pravzaprav ostali le še turni in alpinistični smučarji, tako za ene kot za druge pa so smučmi le priprava, s katero se lahko pozimi gibljejo v gorskem svetu. Gre torej za gorništvu s po-

močjo smučti in manj za smučanje po gorskem svetu.

Najstarejše in še najbolj množično »alternativno« smučanje je turno smučanje. Ponekod, predvsem na najbolj znanih turno-smučarskih predelih, je ob lepih aprilskih in majskih dneh in koncih tednov že toliko smučarjev, da so ekstremni varstveniki okolja zaradi tega že karseda zaskrbljeni (medtem ko zmernejši varstveniki gorskega sveta menijo, da nad gozdno mejo smučarji v gorah v glavnem ne delajo nikakršne škode).

NOVE OBLIKE SMUČANJA

Modernejši načini smučanja v gorah nasprotno zbuja skrb. V nekaterih alpskih deželah in državah so že prepovedali he-

likoptersko smučanje, ko helikopter odnese smučarja na goro, od koder se potem spusti v dolino. Takšno smučanje je škodljivo predvsem zaradi hrupa. Ko bo sprejeta alpska konvencija, bo takšno smučanje povsod v Alpah prepovedano.

Do sredine tega stoletja je bilo število smučarjev po svetu razmeroma majhno. Od šestdesetih let dalje pa so se ljudje vse bolj tudi pozimi vračali k naravi, tudi s smučmi na nogah. Tudi pod vplivom medijev so se vse več začeli navduševati nad smučanjem vseh vrst. Tako so se razvile številne oblike smučanja, od katerih so nekatere zdaj še komajda znane. Med temi naj omenimo le skibob, smuk na velikih strminah, heliski in njegove prednike, ko smučarja prinesejo in pripeljejo na hrib mehanska prometna sredstva od motornih sani do helikopterja, alpinistično smučanje, ki je slejkoprej ostalo zelo ekskluzivno, smučarsko akrobatiko, ki jo imenujemo tudi »free style« in ki ima kot tekmovalna panoga tri kategorije smučanja, in najhitrejšo možno smučanje na kilometrski razdalji z letečim startom.

Smučarji so zadnje čase hoteli vse več prostosti na zasneženih poljanah in strminah. »Tradicionalisti« so se tako umaknili v visokogorje in sredogorje, kamor pozimi tako rekoč nihče ne zahaja, drugi so si omislili — na primer monoski. To ni nikakršna igrača za na sneg, ampak športni pripomoček, nad katerim so nekateri celo še bolj navdušeni kot nad smučmi.

ROJSTVO MONOSKIJA

Do sredine sedemdesetih let so bili smučarji na eni smučki redkost. Na pet do deset centimetrov visoko deščico so pritrčili vezi, vse skupaj pa montirali na čisto navadno smučko normalne dolžine in širine. Kdor se je hotel tako smučati, je moral prej dobro obvladati »normalno« smučanje, saj je bilo smučanje na eni smučki povezano z večjimi težavami.

Leta 1976 pa je Američan Hyke Doyle, ki je izpopolnil surfanje na vodi in je bil nasploh raziskovalen duh, izdelal prvi pravi monoski. Površina tega športnega pripomočka je trikrat tako velika kot površina normalne smučke in gre torej za veliko in široko desko. Nanjo je bilo treba pritrčiti obe nogi — pa je šlo, in to še kako! To je bilo rojstvo nove prostosti, neprisliljene lahкости. Da pa bi bil ta cilj v popolnosti in v celoti dosežen, je moralo preteči še nekaj let, ko so opravili še marsikatero izboljšavo na tej napravi.

Tako se je rodil nov šport, čigar možnosti dopolnjujejo tiste, ki jih ponuja normalno smučanje. Z obema nogama v istem »čevlju« je tako nastala nova oblika drsenja po snegu.

Čas navajanja in učenja je hitro minil — in že so nastali filmi in srhljivi posnetki,

Takole je mogoče drseti z monoskijem

ki prikazujejo drzne monosmučarje. S tem se je začel močan vpliv na smučarje, ki so se začeli seliti z dveh smučmi na eno samo. Toda že od začetka so monosmučanje posebno cenili tam, kjer je ob padcu smučar utrpel najmanjšo škodo ali poškodbo: na pršiču.

Vedeti je treba, da smučar na eni smučki kar težko vstane, ko pade, manj izkušen pa pade hitreje na eni kot na dveh smučeh. Ob vsem tem je treba vedeti še to, da je smučanje z eno smučko po deviških belih prostranstvih izreden užitek, vendar je treba paziti, da smučar ne bi z monoskijem »prerezal« pobočja in sprožil snežnega plazua, kar se z monoskijem zgodi hitreje kot z navadnimi turnimi smučmi.

DOBRE IN SLABE STRANI

Po prvih doma izdelanih monoskijih so tovarnarji vzeli stvar v svoje roke in poskušali pravi material za takšne smučmi. Zdaj si svetovni trg tega izdelka deli v glavnem deset konstruktorjev, od katerih je večina tovarnarjev smučmi. Kljub vsemu pa je pri proizvodnji monoskija še vedno več problemov, od katerih je najpomembnejši vez, ki jo vseskozi izboljšujejo. Prav tako izboljšujejo smučko, da bi bilo z njo lažje voziti zavoje. Zdaj ponujajo tovarnarji tudi različne dolžine za otroke in odrasle. Prav tako izdelujejo posebne palice za monoski, ki so 10 do 15 centimetrov daljše od navadnih smučarskih palic.

Ob tem je treba povedati kakšno besedo o drži smučarja na takšni smučki, ki je pokončnejša kot pri navadnem smučanju.

Ali nosijo ti smučarji glavo tako pokonci zato, da bi natančno preiskali nova obzorja? Takšna drža hkrati prispeva k popolnejši sprostitvi: razširjene roke delujejo kot prečka, ki jo je mogoče dobro izkoristiti in s tem obdržati pravo ravnotežje.

Na urejenih smučiščih in na grbinah zahteva monoski večji občutek za ravnotežje in večjo spretnost kot na pršiču. Vendar so zdaj že takšni smučarji na eni smučki, ki se smučajo vsepovsod in celo na zelo velikih strminah. Velika prednost monoskija je na spihanem snegu in v zametih, na mokrem in gnilem snegu. Tam pride smučar mnogo bolje preko z monoskijem kot z navadnimi smučmi in pri tem potrebuje manj moči, ko drsi čez to s tekočimi, gracioznimi zavoji.

Na monoskiju sta obe »skupaj zvezani« nogi zelo solidna celota. To med drugim dokazuje podatek, da je zdaj sorazmerno manj takih in drugačnih nesreč na monoskiju kot na navadnih smučeh. Seveda pa obstajajo tudi težave: zdaj je za monoski sovražnik številka ena zaledenela strmina, prav tako pa se je z monoskijem vsaj prve dni takšnega smučanja težko pripeljati z žičnico na vrh smučišča (kjer je to seveda dovoljeno).

KJE SO MEJE ZMOŽNOSTI?

Kdor se hoče s svojim monoskijem smučati po deviški gorski pokrajini, si mora pač naložiti svojo napravo na hrbet in ure

dolgo korakati v hrib peš — ali pa si pripeti na noge turne smučī s psi in se tako povzpeti na goro. V resnici je ponekod že mogoče videti smučarje, ki imajo gor gredē na nogah turne smučī, nazaj grede pa monoski na nogah in turne smučī privezane na nahrbtniku. Kdor ima rad spremembe tudi na snegu, se mora za to pač potruditi, čeprav moramo priznati, da prav prijetna takšna nošnja ni.

V začetku leta 1980 so se nekateri vneti monoskijaši smučali z monoskijem z več visokih vrhov Južne Amerike, leta 1984 pa prek južne stene Grandes Jorasses. Od takrat so se smučali z monoskijem tudi po ozebnikih, strmih več kot 50 stopinj. Hitrostni rekord na monoskiju na razdalji enega kilometra z letečim startom je dosegel Bruno Gouvy aprila 1984, in sicer 177 kilometrov na uro. Tako hitro se večina ljudi še ni nikoli peljala niti z avtomobilom. Vedeti pa je treba, da tudi ta športni pripomoček izpopolnjujejo in da to najverjetneje še ni največja hitrost, ki jo bo kdo dosegel z monoskijem. Orodje bo še večjo hitrost prav gotovo zdržalo. Ali pa jo bo človek?

Prostost, na katero se nekateri sklicujejo, ko izumljajo nove in nove načine gibanja v naravi, včasih vendarle zavije na nekoliko stransko pot. Tako so na primer izdelali nekaj monoskijev, na katerih se lahko smučata po dva človeka hkrati, obstaja pa tudi 3,40 metra dolg monoski za pet oseb. Prebrali smo, da je bil že pogosto uspešno v uporabi.

ALPINIZEM V SOŠKI DOLINI

OBUIJANJE ZGODOVINE OB DESETLETNICI

EDO KOZOROG

Decembra lani je minilo deset let, ko je več kot trideset alpinistov iz vse Zgornje Soške doline (PD Bovec, Kobarid, Podbrdo in Tolmin) ustanovilo svoj skupen alpinistični odsek s sedežem pri PD Tolmin. Tako je nastal eden od redkih alpinističnih odsekov, ki ima svojo teritorialnost (Soška dolina), pa tudi najbogatejšo gorniško tradicijo, saj pod zgodovino Soškega alpinizma lahko smatramo vso gorniško dejavnost domačinov v tej dolini.

Zgodovino alpinizma v Alpah navadno delimo v štiri zgodovinska obdobja (prirejeno po Bergu 1985, str. 254).

1. Predalpinizem zajema obdobje prvih obiskov gorā, navadno domačinov zaradi več ali manj eksistenčnih vzrokov (lov, paša). V Zahodnih Alpah se to obdobje konča nekako z osvojitvijo Mt. Blanca, pri nas pa je bila taka prelomnica osvojitve Triglava (leta 1778).

2. Zgodnje obdobje alpinizma traja nekako od prve osvojitve Triglava pa vse do

prve oblike organiziranosti alpinizma pri nas. Na Slovenskem je bilo to leta 1921 z ustanovitvijo turističnega kluba Skala.

3. Klasični alpinizem traja od prve organiziranosti pa do prvih modernih dosežkov. Na Slovenskem so bili taki že kmalu po vojni, večja prelomnica pa je bila 1. JAHO na Trisul leta 1960.

4. Moderni alpinizem traja seveda še danes, zajema pa vse sodobne tokove alpinizma, odpravarstva, plezanje po zaledenelih slapovih, premagovanje najbolj gladkih in previsnih delov sten, zahtevne solo vzpone, športno plezanje, smučanje po smereh in še kaj.

PREDALPINIZEM

Zibelka gornišstva v Soški dolini je prav gotovo dolina Trente.

V Trenti so bile v 18. stoletju opuščene fužine. Večji del bivših rudarjev je vseeno ostal v Trenti in se naturaliziral. Vendar je bilo tu življenje težko, preživljali

so se lahko le s pašništvo, divjim lovom, kasneje pa tudi z vodništvo. Vsaka od teh dejavnosti je bila torej povezana z raziskovanjem gora. Da pa so Trentarji že takrat osvojili vse lažje vrhove, je seveda treba pripisati tudi človekovi težnji po odkrivanju neznanega.

V drugi polovici 18. stoletja se začenja nekoliko bolj znanstven način osvajanja tudi naših gora. V ta namen so razni plemiči organizirali prave odprave, seveda ob nepogrešljivem vodstvu domačinov. Iz tega časa so tudi prvi pisni viri o gorah. Na nekaterih vrhovih so bile opravljene tudi prve meritve, tako pa so osvojili tudi zadnje, najtežje vrhove. Prav v tem času, leta 1778, je odšla na pot iz Bohinja na vrh Triglava odprava, s katero se nekako zaključuje to zgodnje obdobje alpinizma. Kljub temu pa je za Primorce in tudi za slovenski alpinizem bolj prelomna vrnitev Valentina Staniča na Primorsko. Morda pozabljamo, da je bil Stanič na Avstrijskem, kjer se je šolal, med prvopristopniki na Veliki Klek (Grossglockner) leta 1800, že takoj po prihodu v domače kraje pa je poleg mnogih vrhov leta 1804 osvojil tudi Triglav. In kar je še bolj pomembno, domačinov ni nujno potreboval za vodnike, pač pa za pomoč pri nošnji meritvenih priprav. Sicer pa je odhajal v gore sam. Zaradi vsega tega ga gotovo upravičeno štejemo za prvega alpinista v Vzhodnih Alpah. Slovencem pa je izpod svojega peresa pustil tudi veliko planinskih verzov in spisov o svojih pohodih v gore. Na žalost se jih veliko ni ohranilo.

ZGODNJI ALPINIZEM

V novem obdobju se je razširila turistika ne samo kot znanstvena panoga, temveč kot prava moda takratnega višjega (tujega) sloja. Tem ljudem so bili nepogrešljivi vodniki. Med domačim prebivalstvom se tako pojavi nov poklic — gorski vodnik. Vodniške izkaznice je podpisoval sam deželni glavar. Iz prve generacije trentarskih vodnikov je bil posebej znan Anton Tožbar starejši, ki mu je medved v žlebu pod Šplevto leta 1872 odtrgal spodnjo čeljust. Skupaj s Kravanjo mu pripada tudi prvi pristop na B. Grintavec.

V tem času pa niso zaostajali niti vodniki v Loški Koritnici; dominirali so iz rodu Černuta. Tako je že leta 1875 Miha Černuta vodil prvega turista, Karla Wurma, na Jalovec s koritniške strani, isti pa je leta 1842 peljal prvega turista, botanika dr. Sendterja, na težko pristopno Jerebico. Prvi znani obisk Jerebice pa je opravil že leta 1818 domačin Josip Pahor.

Ob koncu prejšnjega stoletja je po Trenti vodila že druga generacija gorskih vodnikov. Med njimi so že prave legende Anton Tožbar mlajši, Ivan Berginc, Andrej Komac ter vodilni med njimi, Jože Komac — Pavr. Berginc je okoli leta 1890 kot

prvi preplezal Steno nekje v območju Slovenske smeri (letos bo minilo od tega že sto let!). Ti so vodili predvsem turiste, kot so dr. Julius Kugy, dr. Albert Bois de Chesne in drugi, ki so o Trenti tudi veliko napisali. Za slovenski, še bolj pa za primorski alpinizem pa je osrednja osebnost tega obdobja dr. Henrik Tuma, ki je dal s svojimi številnimi vzponi piko na i zgodnjemu alpinizmu v Soški dolini. Kot prvi je stal na Trentarskemu Pelcu in leta 1913 na V. Špičju, bil pa je tudi prvi plezalec v mnogih stenah (S stena V. Špičja, Loške stene, SV stene Jerebice, S stene Rombona itd.). Za slovenski alpinizem pa je še bolj pomemben kot ideolog, publicist in politik.

Osvajanje sten je prekinila najprej 1. svetovna vojna. Pod Italijo je bila Soška dolina mejno območje, po gorah je bilo veliko vojaščine, kar je tam onemogočalo skoraj vsakršno delovanje. Tako se je prekinila bogata gorniška tradicija te doline; posledice se čutijo vse do danes. V tem času so se na drugi strani Julijcev reševali že veliki problemi znanih sten. To je pospeševalo tudi mednarodno tekmovanje, posebno med Nemci in Slovenci, saj je bil alpinizem pri Nemcih takrat del političnega marketinga.

Med obema vojnama je v dolini neformalno deloval edini klub Krpljevcev, ki so imeli tudi nekaj alpinističnih ciljev (Zorko Jelinič je npr. s Klementom Jugom celo preplezal Steno), še več pa planinskih in jamarskih z rahlo nacionalnim programom. Ko se je tudi na Primorskem razmahnil fašizem, je delovanje okoli leta 1935 zamrlo.

Presenetljivo malo so v tem času preplezali tudi Italijani. Znan je njihov prvenstveni vzpon v steni Rombona levo leta 1934 in v Velikem Ozebniku leta 1930 ter v JV razu Jalovca. Leta 1930 je obiskal Loško Koritnico tudi takrat slavni Emilio Comici in s slovenskim soplezalcem Jožetom Cezarjem preplezal za takrat velikopotezno smer v Loški steni.

Zanimivo je bilo, da so bili najbolj zagnani primorski alpinisti takrat tudi politično aktivni in so zato zapustili italijansko ozemlje (npr. Klement Jug in Henrik Tuma).

Z ustanovitvijo prvega slovenskega alpinističnega kluba Skala leta 1921 (če ne štejemo Piparjev in Drenovcev), na Primorskem pa s skupino Krpljevcev leta 1924 oz. z ustanovitvijo prvega alpinističnega odseka na Primorskem se končuje zelo plodno obdobje zgodnjega alpinizma, ki pa ni pomembno le za alpinizem, temveč tudi za slovenstvo in kulturo.

KLASIČNI ALPINIZEM

Zaradi vsega omenjenega se je moral po priključitvi Primorske k Jugoslaviji alpinizem v Soški dolini pravzaprav znova ro-

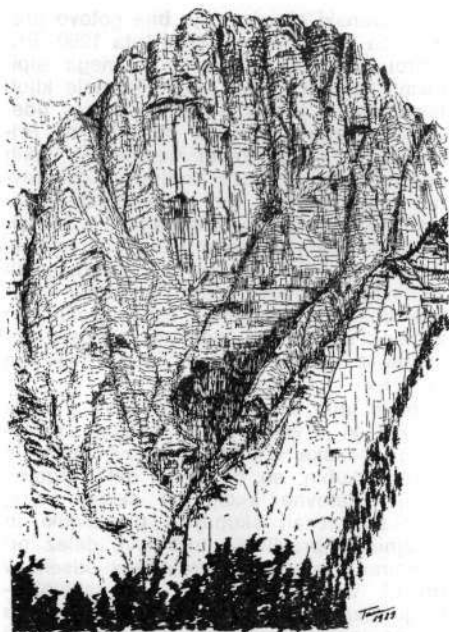
dit. Pobude so bile že kmalu po vojni, vendar je bil prvi alpinistični odsek na Primorskem ustanovljen šele leta 1949 v Postojni. Pobudnik je bil Franc Ceklin, ki si je alpinistične izkušnje nabral že pred vojno v rojstnem Bohinju. Še istega leta je bil ustanovljen AO tudi v Novi Gorici. Ko pa se je leto zatem Ceklin po službeni dolžnosti preselil v Tolmin, je tudi tu zbral okoli sebe še pet zagnancev, ki so že aprila istega leta ustanovili prvi organiziran alpinistični klub v Zgornji Soški dolini. Prvi dve leti so bili vsestransko aktivni. Zelo uspešna naveza Berginc-Ceklin je preplezala nekaj klasičnih prvenstvenih smeri: dve v Jalovcu s koritniške strani, v S steni Jerebice, skupaj z Jankom Korenom pa v zahodni steni Krna. S postojnskimi kolegi je Ceklin kot prvi preplezal dve prvenstveni v mogočni, še deviški SZ steni Vršaca.

Največji problem je bila tudi takrat oprema. Zato so z denarom pomočjo Planinske zveze kupili 35 kubikov drv, jih naložili na tovornjak, vmes pa skrili še tele. Vse skupaj jim je uspelo prepeljati v Čedad in za to kupiti nove vrvi, vponke, kline, plezalnike in vetrovke, kar je bilo za tisti čas pravo bogastvo.

Seveda je bilo nekaj akcij času primerno politično obarvano. Tako so pozimi nosili planinsko štafeto do Škrbinskega sedla, skupaj s planinci pa so kurili prvomajski kres na Krnu. Nesli so tudi slovensko vpisno knjigo na vrh Mangrta. Leta 1952 so pod idejnim vodstvom Ceklina uredili obsežno planinsko razstavo v stari šoli v Tolminu. Ekspozate, ki jih ni bilo treba vrniti, so nato prenesli v Trento. Na zaprašenih trentarskih podstrešjih so poiskali še več zanimivih stvari in istega leta na dan odkritja Kugyjevega spomenika odprli Trentarski muzej, ki je še danes ponos Trente. Leta 1953 so sodelovali še pri graditvi slovenske poti na Mangrt, nato pa je Ceklin zbolel, Berginc in Koren pa sta odšla študirat.

Dejavnost je zamrla vse do leta 1959. Takrat sta bila na pobudo Petra Berginca ustanovljena Soški alpinistični odsek s podobno usmeritvijo kot danes. Istočasno je bilo obnovljeno tudi delovanje postaje GRS, ki vse do danes deluje nadvse uspešno. Alpinistična dejavnost pa je kmalu spet zamrla. Berginc je bil zelo aktiven v postaji GRS vse do svoje nesreče na Kaninu, ko se je pri graditvi kaninske žičnice ponesrečil v helikopterju.

Zelo aktivni so bili tudi bovški alpinisti. Novembra 1973 so ustanovili alpinistično sekcijo v okviru Akademskega AO. Po treh letih nadvse uspešnega dela, za kar gre največ zaslug Borisu Mlekužu (ki je še danes osrednja osebnost gorništvu v Bovcu), so že bile ideje o ustanovitvi lastnega odseka. Vendar je zagon nekoliko popustil po nesreči Igorja Marke in Dam-

Vršac nad Zadnjico

Zdi se človeku, da bi zalučil kamen v brezno.
S vrha skoraj ni mogoče gledati svoje podse.
Legla spa na trebuh, da svoa gledala v neznanstvo
globočino pod seboj v Zadnjico...

Dr. Kerstin Juma

Ob 10-letnici SAO so izdali razglednico, delo svojega člana Tomaža Rovščka, perorisbo Vršaca s Tumovim citatom

jana Mlekuža v Špiku, čeprav se je aktivnost nadaljevala vse do začetka današnjega organiziranosti soškega alpinizma.

Svoje poglavje so kobarški alpinisti, imenovani tudi »Drežniški samorastniki« z vodilnim Alojzom Fonom-Huljom. Ti so v sedemdesetih letih alpinistično skoraj popolnoma obdelali Krnsko skupino. Huljo je preplezal tudi nekaj težkih klasičnih smeri v Jerebici in na Kaninu. Tako ti kot tudi nekateri tolminski alpinisti so delovali bolj ali manj v okviru SAAS Bovec.

Številne povojne luknje v aktivnosti soških alpinistov so uspešno pomagale krpati nekatere naveze gorenjskih in ljubljanskih alpinistov. V tem obdobju so preplezali večino prvenstvenih smeri v Trenti, ki so zdaj najbolj znana klasika.

Končno so se soški alpinisti, ki so bili včlanjeni v vseh mogočih sosednjih AO, odločili, da znova ustanovijo Soški alpinistični odsek s sedežem v Tolminu. Začne se zelo plodno desetletno delo tega odseka.

SODOBNI ALPINIZEM

Sodobni alpinizem se začenja s prvimi odpravami v tuja gorstva.

Za slovenski alpinizem je bila gotovo prelomnica 1. JAHN na Trisul leta 1960, Primorci pa smo v dobo sodobnega alpinizma zakoračili šele veliko kasneje kljub temu, da se je kar nekaj Primorcev udeležilo odprav z drugimi odseki. Prvi Primorec, ki se je začel udeleževati takih odprav, je bil dr. Jože Andlovic. Kot zdravnik se je udeležil tudi I. primorske alpinistične odprave na Aconcagua, ki je največja prelomnica za primorski alpinizem. Zaradi te odprave, pa tudi zaradi prvih zahtevnih vzponov bratov Podgornik v Soški dolini v začetku osemdesetih let začetek sodobnega alpinizma nekako sovpada z ustanovitvijo Soškega AO leta 1979.

V prvih letih, ko sta bila načelnika Boris Mlekuž, ki je vnašal svoje izkušnje iz bovškega odseka v novo ustanovljenega, in Zoran Skubin, so bile prva skrb vzgojne akcije, delovne akcije in skupne ture, kjer so plezali skupaj s pripravniki in tečajniki. Opravili so tudi levji delež pri afirmiranju novo ustanovljenega odseka v družbi. V naslednjih letih ob načelnikovanju Žarka Trušnovca in Eda Kozoroga pa se je odsek usmeril tudi v vrhunski alpinizem in odpravarstvo. V teh letih smo obiskali številna gorstva v Evropi, Južni in Severni Ameriki in Aziji, dosegli pa smo kar nekaj posameznih vrhunskih dosežkov. Na žalost je nekoliko trpela vzgojna in družabna dejavnost. Morda je še najpomembnejše to, da soški alpinisti danes popolnoma obvladamo svoje območje, tako plezalno kot tudi informacijsko. V zadnjem desetletju smo sodelovali pri razreševanju še zadnjih sodobnih problemov v stenah, večino sten nad Soško dolino pa smo obdelali v vodniški literaturi.

Odsek ima še danes nekaj izvirnih grehov, iz katerih nastajajo tudi problemi. Prvi je verjetno še iz obdobja, ko je bilo naše ozemlje pod Italijo in je ostala alpinistična scena nekako pozabila na nas in naše tradicije. Še danes se namreč dobi kdo v plezalnih pa tudi organizacijskih vrhovih, ki ne ve ali noče vedeti, da več kot polovica Julijskih Alp sega na primorsko stran; ker so stene primorske, pa zato niso nič lažje.

Zaradi naše neprodornosti nam v teh desetih letih ni uspelo priboriti niti na domačih tleh kulturnega, športnega in organizacijskega prostora, ki nam pripada, saj nas drugi, močnejši, neprestano izrivajo. To se ne pozna le pri našem finančnem stanju. Tega v glavnem izboljšujemo s težkimi fizičnimi deli, ob večjih akcijah pa nam pomagajo tudi nekatere delovne organizacije.

Poleg teh bo potrebno boljše reševati tudi kadrovske probleme. Soški AO včasih namreč deloma izgublja svojo prvotno zasnovo, saj se največ dogaja v Tolminu, manj pa v drugih perifernih krajih, kar se pozna tudi pri članstvu.

Prva devetica v Soški dolini, smer Opus del

Ne glede na to pa lahko označimo preteklo desetletje kot nadvse uspešno, za kar se moramo zahvaliti vsem, ki so postavili temelje sedanji obliki organiziranosti ter vsem članom, ki so bili aktivni v minulem desetletju, seveda pa tudi matičnemu planinskemu društvu ter organizacijam, ki so nam finančno ali kako drugače pomagale.

Odprte popotniške meje

Zahodni Nemci so veliki prijatelji popotništva, prav tako pa so strastni popotniki tudi državljani Nemške demokratične republike. Odkar ni več berlinskega zidu in odkar so se v Vzhodni Nemčiji zgodile zgodovinske spremembe, ko se je podrla ena od najtrdnjših trdnjav realnega socializma, upajo popotniki z obeh strani državne meje, da bodo lahko odslej potovali po celotni nekdanji Nemčiji.

Letošnjega julija bo v Arnshergu 90. nemški popotniški dan, ki bo vsekakor zgodovinski: prvič po treh desetletjih bodo na njem lahko sodelovali popotniki iz vseh predelov obeh Nemčij. Čeprav oboli upajo, da bo tako, pa si organizatorji iz Sauerlandskega planinskega društva še ne upajo napovedovati, da bo to že »vsenemški popotniški dan«.

KRVAVCU HOČEJO SPREMITI LICE

PO ČEM JE GORSKI SVET

Osrednji slovenski dnevnik Delo je v sobotni prilogi dne 16. 12. 1989 objavil zgovoren članek »Zaščita izgubljene nedolžnosti«, v katerem svoje sanje skozi pero Milana Mavra razlaga direktor RTC Kravavec Franjo Kreačič. Podjetniška miselnost, kako razširiti »svoje« podjetje na družbenem svetu (le čigavo je to?), zgovorno potrjujejo tudi podnaslovi, dodani najbrž v uredništvu, vendar natančno v slogu velikih načrtov in posegov, kakršni so v slovenskem gorskem svetu že bili. Tako podnaslov »Od nenačrtosti do strahu pred načrtnostjo« že sam po sebi izdaja sum, da je marsikatera investicija in poseg na Kravavcu — kot še marsikje drugje — že bila izvedena brez predpisanih soglasij in dovoljenj. Enak je tudi podnaslov »Če smo že rekli A, recimo še B«. To je sistem domin pri širjenju zmogljivosti, ne da bi se vprašali po prostorski in ekonomski upravičenosti investicije.

Obnašamo se, kot da je gorski svet nad gozdno mejo »nikogaršnji« svet, kjer se s soglasjem peščice lahko dela, kar se hoče. Ker gre za gorski svet (berl: neploeden svet), nas ne zanima niti vse spodaj, recimo samo gozdovi ali vodozbirna območja.

Med slovenskimi gorskimi smučišči ima Kravavec poseben položaj tako zaradi svoje bližine do večjih mest kot zaradi ekološke občutljivosti. Če je že hitro dostopen, pa je gneča na spodnji postaji vedno velika. Zaradi odprtosti terena, ki kot razgleden pomol moli med dolinama Kokre in Kamniške Bistrice, Kravavec ni primeren za kakšen večji urbani poseg, kot je na primer gradnja 1500 do 2000 turističnih ležišč in temu ustrezne prometne in gostinske infrastrukture.

Smučišča na Kravavcu so sončna in zato tam najprej pobira sneg. To pomeni krajšo smučarsko sezono. Odprtost vetrovom in izpostavljenost hitrim spremembam vremena pa postavlja vprašanje, kam naj se ustrezno umakne toliko smučarjev in kako naj bi jih v sili hitro evakuirali v dolino. Izgradnja žičniškega sistema, kot ga načrtujejo do višine nad 2000 metrov, pomeni hud vizualni poseg v krajino pretežni del leta, to je vsaj devet mesecev. Razumljivo je, da tak RTC pomeni ob tolikšem številu gostov, če sploh bodo, ogromne količine vsakršnih odpadkov. In kakšna nevarnost za vodozbirna območja bi bilo skladišče goriva za teptalce snega pod planinskim domom!

V Sloveniji so vodozbirna območja v gorah zadnji rezervati pitne vode. Podtalnica na Ljubljanskem in Sorškem polju že postaja vprašljiva, kot je to še mnogo bolj

drugje po Sloveniji. Ni dvoma, da bi tolikšen turistični kompleks na Kravavcu imel zdaj še neznan, vendar znaten vpliv na vodozbirna območja, pa naj bi bil greznični sistem še tako urejen.

Kaj menijo lovci in gozdarji, je seveda tudi vprašanje. Če se bo divjad preselila in bo odslej delala kmetom pod Kravavcem manj škode, to ne more biti prednost. Naj se kdo od planerjev spomni še na prognozo za smuk v Kokro ali Bistrico, pa bodo vetrolomi in gozdarji imeli kaj dela, saj je Kravavec tako in tako dovolj odprt svet.

Po svetu je znano, da isti gorski centri nimajo dveh enakovrednih sezon. Če je neko turistično središče načrtovano za zimsko sezono (te pa so pri nas in povsod v Alpah vse manj založene s snegom), to ne pomeni, da je uspešno tudi poleti. Pa primerjajmo zimski Kravavec s celoletno sezono že zdaj!

Ni dvoma: če se že dela krajinska zasnova za območje Kravavca, bodo poleg razširjenega RTC Kravavec zamišljena tudi nova naselja za zasebnike in podjetja. Ta bodo torej še dodatno obremenjevala prostor z vsem, kar prinašajo.

Kaj pa nam je končno na robu kupne moči za marsikoga, ko imamo tudi v Sloveniji nerazvite občine, vsega tega treba? Ali je širjenje RTC po sistemu, če delajo pri tem, zakaj ne bi še pri drugem RTC, to potrebno spričo opozoril glede propadanja gozdov in slovenskega okolja?

Kravavec je izrazita nedeljska smuka, za prenekatero celo popoldanska, in bo tak tudi ostal, pa če bodo počitniška stanovanja stala ali ne.

Preprosto neverjetno je, kako le nekaj mož lahko odloči o takem posegu v razmeroma majhen slovenski gorski svet. Kaj sploh še imajo pri tem planinci, lovci, gozdarji, hudourničarji, vodarji, sanitarna inšpekcija, pa še marsikdo drug? Ali je izdajanje soglasij in dovoljenj pristojnost ali pa kar monopol in privilegij? Kljub zakonu ni povsem jasno, do kod seže pravica do prostorskega načrtovanja. Očitno je, da ne gre več za strokovno pristojnost, ker ne vemo, kje so meje smotrnosti. Tako že tičimo v potrošništvu ne le družbenega denarja, pač pa tudi skupnega prostora, naravnih bogastev in celo naravnih virov.

Zato predlagam, da **republiški komite za varstvo okolja in urejanje prostora pri izvršnem svetu Slovenije:**

1. eno od točk dnevnega reda katere od svojih sej posveti prostorski problematiki in urejanju gorskega okolja, kar doslej ni bilo posebej obravnavano;
2. načne vprašanje urejanja gorskega pro-

stora z vidika posebnih in splošnih družbenih interesov, ki jih imajo tudi planinci, lovci, gozdarji, vodarji in drugi;

3. obravnava vprašanje izdaje soglasij in dovoljenj, ki za taka območja, kot je gorski svet, in za tako velike prostorske posege ne morejo biti le od lokalnih organov;

4. sproži vprašanje učinkovitega in celovitega inšpekcijskega nadzorstva za vse, kar se zgodi in opravlja v gorskem svetu;

5. razpravlja tudi o problematiki izgradnje in širjenja RTC v Sloveniji z vidika,

kaj to pomeni za krajino, zaščito gozda in vodnih virov, onesnaževanja z odpadki, uničevanja gorskega prostora, varstva narave, smotnosti širjenja zmogljivosti in porabe družbenega denarja;

6. na primeru RTC Krvavec sprejme ustrezna stališča.

Poseg v širše okolje Krvavca in še marsikje drugod v gorah je kot v posmeh stališčem, ki jih je v zvezi z varstvom gorskega okolja sprejela PZS na skupščini leta 1987.

Dr. Tone Strojín

PLANŠARIJA PA PROPADA

Na podlagi študije o razvoju Krvavca, ki jo je izdelal republiški inštitut za urbanizem Slovenije, je bila 23. novembra lani na pobudo in v organizaciji krajevne skupnosti Cerklje in okoliških območij, ki so usodno, posredno ali neposredno povezana z dogajanjem na Krvavcu, javna razprava. Planinci na to zborovanje posebej niso bili vabljeni, vendar so se ga udeležili. Kakšno uro so predstavniki Inštituta za urbanizem iz Ljubljane razlagali svojo študijo.

Planinci dobro vemo, koliko nestrokovnih posegov je zadnje čase že bilo na Krvavcu, koliko črnih gradenj je tam zgoraj, kakšne vplivne podpore najrazličnejših

Takole je na Krvavcu nekaj zimskih mesecev, kadar je tam seveda kaj snega, največji del leta pa je tod zaradi tega razrita in osiromašena gorska pokrajina.

funkcionarjev so bili deležni marsikateri posegi v Kalško goro, Dolge njive in Kalški greben. Kljub množici komitejev in organov v Ljubljani se je Krvavec razvijal velik del samorastniško in se tako še vedno razvija.

Vendar se spreminja v kras. Naravno dediščino Zvoha so izmalčili, spremenili so pobočja, nestrokovno opravili poseke, odstranili rušje, onesnažujejo podtalnico, v območju vodnih rezervatov bi gradili velike rezervoarje tekočih goriv, čistilne naprave pa so takointako samo za dekoracijo.

Zdaj je najbolj žgoč problem onesnaženja planinskega sveta v rododendronu in rušju brunarica, last letališča Brnik. V nekajletnem obratovanju so z neuničljivo embalažo in z odpadki onesnažili več kot kilometer dolgo pobočje od Krvavca proti

dolini Kokre. Druga katastrofa je valjenje kamenja, velikanskih količin skalovja s Krvavca čez obronek v dolino Kokre, to pa — če nič drugega — uničuje floro in gozd. Zaradi brezbržnosti ni pravega odnosa do narave, enostranski interes in nestrokovnost pa naposled vse opravičita.

Nikjer niti v novih niti v starih načrtih ni trdnih študij o ekonomski upravičenosti in smotrnosti takih naložb in posegov. Na koncu koncev so vozovnice bistveno dražje kot v Avstriji, zidavo počitniških stanovanj bodo plačevali izgubaške delovne organizacije, to pa je sistem sodobnih podjetnikov oziroma legalna mafija.

Planinski zvezi Slovenije se ni zdelo vredno kakoržekoli onemogočiti ali preprečiti nov poseg v Dolge njive in Kalški greben. Zato pa je PD Kranj urgiralo pri izvršnem svetu kranjske občinske skupščine. Inštitut za urbanizem SRS je opravil telefonsko an-

keto in zvedel, naj do leta 2000 tja gor ne bi posegali. Kranjski planinci pa so ob tem priporočili, naj bi iz ustreznega sklada podprli obnavljanje že od leta 1955 propadajoče planšarije na Dolgih njivah ter tod morebiti postavili skromno planinsko zavetišče, ne da bi seveda dovolili do tod dostopa s Krvavca z žičnico; tak poseg bi morali najstrože prepovedati.

Žal v ljubljanski študiji ni omenjeno, kaj je doslej povzročil laični posek gozda na Krvavcu, kaj povzročajo tam ceste in druge naprave, za obratovanje katerih so potrebna tekoča goriva, kakšna je bila škoda na drevju, flori in favni in do kolikšne mere je že načel gozd na krvavških pobočjih, kjer se odlaga ogromno nesnage, ki prihaja iz kotlin industrijskih središč. Kajpada za to ni kriv RTC Krvavec kot upravljalec Krvavca, ampak financerji.

Franc Ekar

PREDVOJNI LEPI SPOMINI

TAK JE MOJ KRVAVEC

DUŠAN KRAPEŠ

*Ko je človek posekal prvo drevo,
se je rodila civilizacija.
In ko bo posekal poslednje,
se bo končala.*

August W. Eichler

Vsak doživlja svojega. Resda se fizično spreminja počasneje. Duhovni delež je pa za vsakega svojstven in vedno drugačen. Ko sem prvič kot otrok slišal besedo Krvavec, me je čudno presunilo. Kdo krvavi? Kaj krvavi? So ob obronkih Krvavca naši predniki tolkli Turke in krvaveli? Je na jesen pokrajina krvavo rdeča od usihajočega listja na drevju? Šele legenda o Krvavcu naj bi pojasnila to skrivnost. V verzificirani obliki bi tekla nekako takole:

*Psoglavci so očeta Ajda ubili.
Zatekli sta se hčerki tja v goré,
Krvave solze za očetom sta točili,
krvav studenec je privrel v dolé.
Odtod Krvavec svoje ima ime.*

Že kar narejen najstniški hribolazec sem imel že marsikaj za seboj, denimo Veliko Planino, Konja, Korošico, Ojstrico, Planjavo in še kaj. Očka nam je bil dober vzornik. Pa sem tiste čase zagledal nekje na steni čudovito fotografijo: debela snežna odeja pokriva pobočje, težko obložene redke drevesne veje se globoko upogibajo, skoznje se svetlikajo Julijci v ozadju, kajpada s Triglavom v sredini. Čudovita umetniška fotografija v stilu Jake Čopa! Nepozabna! To je bila fotografija, posneta

nekje na južnem pobočju med Križko planino proti Krvavcu.

Takrat me je zamikal Krvavec.

Tiste čase se nam še sanjalo ni o žičnicah, vlečnicah, RTV stolpu, cesti. Civilizacija je še dremala v dolini. So pa Badjura, Kunaver in še kdo prerokovali Krvavcu »svetlo smučarsko bodočnost«. Tako se je civilizacija pritihtapljala in pritihtapila v letih tudi tja gor.

Toda moj Krvavec, ki ga nosim v srcu, je tiste stare sorte.

PRVOBITEN KMEČKI TURIZEM

Popoldanski vlak nas je pripeljal v Kamnik. Ponavadi se je že mračilo. No, potem pa po želji, toda vsekakor v Stranje, čez planino Osredek na Križko planino ali pa iz Kamnika čez Tunjice, Sidraž, Sv. Ambroža in Jezerca na Križko planino. Po prvi je bilo hoje pet, po drugi pa šest ur. Huda strmina čez Osredek je bila priporočljiva le, če je bilo pobočje kopno. Torej na pomlad. Šele čez leta je postala varianta na Cerkije »moderna«.

Največkrat so torej tiste čase »pele« Tunjice, Sidraž in Sv. Ambrož (1084 m) sredi krvavškega pobočja. Do tod smo se kar dobro ogreli in nahodili, posebno če smo naleteli na celec. Nekoč, se spominjam, je segal kar do pasu.

Pokojni Nace ali tudi »Ambružar« je bil mežnar pri cerkvi poleg. Tu smo se vedno ustavili. Za majhen denar si dobil čaj, včasih pa tudi »kačjo slino«, se pravi domače žganje.

V sila skromni obliki je Nace gojil nekakšen kmečki turizem. Celu prenočevali

smo pri njem: če si imel pasjo srečo, na zapečku (to je bila »grofovska« postelja), drugače pa na klopeh ali pod mizo — ali pa kjerkoli na tleh. Ambružar je bil že priletel, vendar prijazen in gostoljuben. Obogatel pa s tujskim turizmom ni. Nekoč smo pri Ambružarju doživeli nekaj »seksi« pogovor med preprostimi očanci, toda brez prostaških kvant. Nekako takole se je slišalo:

»Martenák, kolk cajt menš, de mošk vohka?«

»Tolk cajt, de skuto pregrizne.«

»Kolk cajt pa menš, de ženska vohka?«

»Tolk cajt, de še vohka na hrbet leže.«

Naj mi oprosté narečjeslovci, če ni vse tako, kot bi moralo biti, toda meni še vedno po ušesih nekako tako zveni. Prisotni smo se imenitno zabavali. Ambružarji, Martenaki, Škrjanci in kaj vem kdo še vse so že takrat komajda pregriznili skuto, dandanes je pa prav gotovo nihče več.

Nekoč sva se s sestro kako uro ali kaj premetavala po trdem ležišču pod mizo ali kje pri Nacetu. Okrog polnoči pa sva vstala, oprtala nahrbtnika, zataknila smučke v križ za nahrbtnik in oba vzela palice v roke, jaz pa še leščerbo.

SMUČANJE NA KRVAVCU

Steza vodi — ali je vsaj vodila — takoj od sv. Ambroža strmo v breg in skozi hosto. Nekje je odbila polnoč: ura stra-

hov. Leščerba je metala skrivnostne senče na pot in bližnjo okolico. Nekje je zaskovikalo. Suha vejica je počila pod gozdarji. Zalajalo je nekje. Bogsigavedi, ali pes ali celo volk! Stisnilo me je pri srcu. Kaj pa, če prihlača še kaka debela in kosmata stvar? Saj je še zima, vendar pa že gre h koncu. Pa vendar... Tako se je oglasil moj drugi jaz. Ampak ravno sedaj je zavelo kar pomladansko! Saj copatar gotovo še spi! Pa sem se malo potolažil. Da bi bilo že te strmine konec!

Spet je toplo zavelo. S sestro sva nataknila smuči, toda drselo je in spodrsavalo. Meni ni šlo in ni šlo. Sestra s »psi« na smučeh je korajžno obdelovala strmine, mene brez psov pa je zdelovalo. Snel sem si smuči. Toda sneg je bil premehak. Udiralo se mi je. Od vruga! Kaj naj storim? Prečkati? Da, toda to gre prepočasi. Pa sem spet ponovil vse od kraja. Preklinjal sem in jokal.

Na Jezercih sem se šele oddahnil. Sneg je bil dovolj trden in luna je svetila, tako da sem leščerbo lahko ugasnil. Strahovi so se tudi razblinili v nič.

Kako pestra je bila ta noč! Kako se je potem prileglo leči na postlan pograd.

Okrog Velike noči sva s prijateljem prebila čudovite dni na smučkah. Večja družba mladih (oziroma zelo mladih) ljudi je poživila Dom na Krvavcu. Čez dan je bilo vse živo na smučišču, na večer pa pri-

Sledi pozabljenja

Korak za korakom se dvigam. Sem v prav dobri kondiciji in zato grem hitro. Ozrem se nazaj in pri tem skoraj padem, kajti smuči, ki jih imam privezane na nahrbtnik, mi nerodno opletajo. Matjaž me bo ujel, kot ponavadi je hitrejši od mene. Od njegovih očal se odbija sonce.

Sama sva sredi neskončne bele prostranosti in če za nama ne bi kot sveže zasekana rana tekle stopinje, bi plaz počival vse do spomladanskega sonca mirno, tiho.

Kot življenje so te v trd sneg vsekane stopinje; kot sled, ki ostaja za nami in s prvimi spomladanskim soncem izgine. Vsaka stopinja — en dan, vsak nov hropeč vzdih — nov teden, vsak počitek — leto.

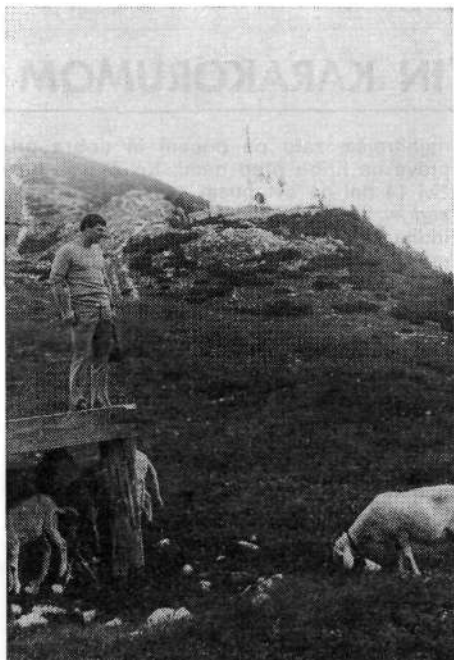
Toda kaj je potem vrh? Je to konec? Je to tisto, ko ni ničesar več? Ne more biti, saj vendar potem sledi še spust v dolino, najlepši del! Vem le: če bo prišel čez leto zopet nekdo sem, ne bo več rane na snegu; le sonce, ki bo mogoče tako sijalo kot danes, bo pomnilo vse tiste, ki so se počasi dvigali, korak za korakom sekali stopinje in puščali sledove pozabljenja.

A to sedaj ni pomembno. Sedaj sem še tukaj in v vsakim korakom sem višje, z vsakim korakom imam lepši razgled na okoliške vršace, zadimljena in meglena dolina ostaja daleč za mano. Matjaž se jezi zaradi mojih stopinj, ki ne gredo povsem naravnost in niso enakomerne.

Veter nosi sneg prek grebena in ustvarja belo zastavo, ki divje vihra nad nama. Tukaj v gorah so vetrovi močnejši in postanejo pravi viharji, ki med divjo nevihto tulijo okoli sten. A tu, visoko nad dolino, postaneš star, žilav viharnik, globoko zasidran sredi skale in ne porajajoči bliski strel, ne votlo bobnenje gora ti niso mar.

Zakaj sem sploh prišel sem gor? Vem! Prišel sem zato, da bi našel življenje, ki sem ga zgubil v dolini, zato da bi tukaj zopet našel vero in moč za življenje, da bi našel mir, tovarišvo, vse ideale, ki so mi jih surovo in brezobzirno vzeli. Stojim in jih gledam, svoje največje prijateljice, ki so tukaj okoli mene, kot da me hočejo zaščititi. Matjaž me je ujel in sedaj zopet stopim naprej, stopinjo za stopinjo.

A znotraj sem mirnejši, saj vem, da sem preživel prečudovit dan. Stopinjo za stopinjo... Jure Markič

Krvavec bi bil lahko tudi tak

jetno kramljanje, vici, petje, kar in kakor pač lahko pride samo iz mladih src. Na južnem pobočju pod Domom so že kukale skale iz snega — in mlada, prijetna smučarka je nesrečno priletela v skalo ter se močno poškodovala; v bolnišnici so pozneje odkrili kar osem zlomov. Prenesli smo jo na kocu v Dom, prerezali hlačnico in fiksirali poškodovano nogo. To je šlo po naključju meni dobro od rok, tako da so vsi mislili, da sem zdravnik. Pa nisem!

Mračilo se je, nekdo bo moral v dolino po reševalce. Toda kdo? Ker od mladih ni nihče kazal volje iti v mraku v dolino, sva se odločila midva s prijateljem. Bova pač za dan ali dva skrajšala najin dopust!

Toda mraku se je pridružila še megla — in še snežni metež. Vsak je nataknil po eno krpiljo — in tako sva čudno krevsala navzdol: noga s krpiljo je držala, druga se je vdiralna čez kolena. Čeprav sva pot dobro poznala, sva se izgubila. No, pa sva se kmalu spet ujela. Od sv. Ambroža dalje pa je lilo kot iz škafa. Okrog enih ponoči sva utrujena prispela v Kamnik in sporočila zdravniku kako in kaj.

Čez nekaj dni, morda celo čez teden ali še več, sva bolnico obiskala v bolnišnici. Zvedela sva, da se je na postelji utrgala vrvi, ki je nogo držala kvišku v določeni legi — in zlomi so se ponovili.

Kakšen človek ima pač smolo v življenju! Noga je bila potem za nekaj centimetrov krajša.

BUKVE V HRIBU

Vsaj še en prijeten spomin me veže na Krvavec.

Tik pred drugo svetovno vojno nam je lastnik hoste prodal v smeri proti Korenu deset bukev za drva. Imele so v premeru kakih 30 do 40 centimetrov in so bile ravne kot sveče in visoke. Z drvarstvo žago, ki smo jo imenovali »cug-žaga«, sva se s sestro lotila teh bukev. Prvo sem spodsekal in upal, da bo padla tja, kamor sem predvidel. Ker v svoje praktično znanje fizike nisem povsem zaupal, sem s strahom nadaljeval — oziroma sva nadaljevala. Ko pa je začelo »ssš — trz — trz — rrrrr-esk«, me je sprva stisnilo pri srcu. Ko je bukev padla in je prenehalo šelestenje, sem se šele oddahnil. Če je šlo pri prvi vse dobro in prav, bo šlo tudi pri ostalih! In res je šlo! Le žulje sva potem preštevala. Oklestila sva veje — in bukke so čakale in dočakale vojno ter morda grele kakšnega partizana ali koga drugega. Tam, za kamor so bile kupljene, pa jim ni bilo usojeno zgoreti.

Tak je moj Krvavec.

Grenke spomine pa mečem čez ramo.

Perestrojka v zraku

Elmar Müller, vodja zahodnonemške šole za letenje z zmaji, je pred časom postavil rekord, ko je z jadralnim padalom poletel z najvišje gore Amerike Aconcague. Tako je postal svetovno znan — in tako so ga Sovjeti prosili, naj bi prišel k njim in jih nekaj časa učil leteti z zmaji in jadralnimi padali. Sovjetsko ministristvo za kulturo je 47-letnega Elmarja uradno povabilo na štirinajstdnevno terensko delo v Ukrajino in ta je ponudbo sprejel. Dvajset letalcev, deklet in fantov, je bilo njegovih poslušnih varovancev.

Toda kako naj bi sovjetski jadralni padałci jadrali, ko bi se Elmar vrnil domov in odnesel s seboj svoje premičnine? Poslovnost na obeh straneh je v hipu prišla do izraza: dogovorili so se, da bo neka tovarna iz Kijeva izdelovala jadralna padala po zahodni licenci, potreben material pa bo v Sovjetsko zvezo pošiljala neka zahodnonemška tvrdka. In tako se bo nemara zgodilo, da bomo lahko nekega lepega dne kupili sovjetska jadralna padala v Zahodni Nemčiji ali pa pri nas v Jugoslaviji.

Da o takšnem športnem in poslovnem zbljevanju med Zahodom in Vzhodom sploh ne govorimo.

Rusi v Himalaji

Moskovska revija Turist poroča, da se namepravajo sovjetski alpinisti po velikanskem uspehu, ki so ga dosegli s prečenjem Kangčendzenge, letos in prihodnje leto spet sprijeti s himalajskimi gorami. Že letos namepravajo alpinisti iz Odesse plezati na sedemtisočake v Indiji, prihodnje leto pa bo šla kazahstanska odprava na Daulagiri.

Letos načrtujejo posebno zanimiv podvig — sovjetsko-ameriško-kitajski »vzpon prijateljstva« na najvišjo goro sveta Mount Everest. Še posebno zanimivo bo to, da bodo tudi naveze mednarodne.

KLIN MED HIMALAJO IN KARAKORUMOM

DARIO CORTESE

»Kam pa greš to poletje?«

»V Ladak in Zanskar!«

»Kam? Kje pa je to?«

»Čisto na severu zahodnega dela Indije, severno od Himalaje, tam je...«

»A, v Indijo greš!«

In tako dalje. Tudi zaradi takih in podobnih vprašanj sem se odločil napisati, kar sledi. Ker Ladak in Zanskar niti najmanj nista »Indija« (čeprav politično sta v njej), sem potem vedno začel zagovarjati bodoči trekking kot »to je politično sicer še v Indiji, geografsko, kulturno in zgodovinsko pa je to del tibetanske planote«.

Tako je to: če že poleti 1988 nismo imeli sreče (skupina šestih hribov željnih Ljubljancem namreč), da bi s kitajske strani prišli na Tibet (ravno poleti in samo poleti je kitajska turistična administracija Tibet tako rekoč zaprla za individualne popotnike s 700 ameriški dolarji za tridnevni izlet in kontrolo javnih prevoznih sredstev, na katere tujec ni smel), pa gre izkoristiti priložnost Malega Tibeta, kot nekateri imenujejo Ladak in Zanskar. Indija turistično vendar ni tako zavozlana kot Kitajska!

Vendar: tudi Ladak (ime uporabimo za oznako obeh predelov) je lani doživel prvi val problemov po letu 1974, ko se je odprl za tujce, in spet dobil status »zaprtosti«. Do leta 1974 ga je imel zaradi (še vedno) pomembnega strateškega položaja: Ladak deli meje (od vzhoda do severozahoda) s Tibetom, kitajskim Xinjiangom (Sinkjangom) in Pakistanom (meja s to državo je le tako imenovana »ceasefire line«, tj. določena črta, na kateri se je končala vojna med Pakistanom in Indijo, Pakistan pa je tako odnesel še majhen del Ladaka). »Zaprto« je sicer najpogostejši odgovor na vprašanja v zvezi z najprivlačnejšimi deli bližnje Kitajske, tudi v Ladaku še vedno srečujemo »zaprte predele«, medtem ko sta izraza »odprto« in »zaprto« v osrednji Aziji itak nekaj običajnega in lahko pošteno prekrojita smer poti.

ODSKOČNA DESKA

Na začetku, lanskega julija, smo bili v Ljubljani in tudi nekaj časa kasneje trije: Simon, Sabina in jaz. Pot mimo Ararata, Damavanda (s 5670 metri najvišja gora Irana), oddaljenih grebenov Afganistana, skozi beludžistanske puščave in vrelo vlažnost nižinskega Pakistana (vključujoč Pendžab na obeh straneh) sicer ni bila

najhitrejša, zato pa poceni in dobra priprava na hribe pred nami. Ko človek preživi 14 dni na avtobusih in vlakih, si pravzaprav zaželi še malo hoje...

Indija: saj vam ne morem povedati, kaj je to; razen natlačeni avtobusov na kratki poti iz indijskega dela Pendžaba v Srinagar nismo kaj pretirano spoznali te dežele, naš cilj pa je bil itak nekaj popolnoma drugačnega.

Kašmir je naslednja prehodna postaja. Točneje, indijska država Jammu & Kashmir, katere del je tudi Ladak (in to je, kot bomo kasneje prebrali, še osnova za politične probleme v Ladaku). Srinagar je tisto odzivno mesto za pot prek Himalaje v drug svet. Leži na nadmorski višini nad 1700 metrov poleg jezera Dal in ponuja precejšnje možnosti že na »tej strani«.

Trekking in Kašmir sta neločljivo povezana. Pokrajina je bila sicer ne po ravno mirni poti razdeljena med Pakistan in Indijo leta 1947 po odhodu Angležev s tega območja in je — vseeno na kateri strani — pravi zeleni raj gorskih trat, širokih dolin, potokov in zasneženih vrhov — »domačnost« skratka, v kateri lahko spoznamo tudi podobnost z evropskimi hribi.

Vendar se tokrat le na kratko ustavimo v Srinagarju, ostanemo dan, dva in se po dolgih avtobusnih vožnjah raztegnemo na znanih bivalnih čolnih na jezeru Dal, nakupimo hrano za trekking (ki se je kasneje izkazala za malce neposrečeno izbrano) in zaznamo prve vonjave bližajočih se hribov.

POTOVANJE S TOVORNJAKOM

Imamo pa majhen problem: vsi avtobusi v Leh (to je glavno mesto Ladaka) so polni za teden dni naprej. Letalo bi lahko čakali dva tedna — torej pride v poštev taksi (ki je seveda dražji kot letalo). Toda kasneje se je Simonova ideja o prevozu s kamioni (na njih v celoti temelji oskrba Ladaka) izkazala ne samo za umestno, ampak celo za odlično.

O tem, kako se taksi lahko pokvari takoj, ko v megli in rahlem dežju prileze po

Poskusite primerjati ceno izvoda Planinskega vestnika s ceno izvoda kakšne druge revije, ki izhaja pri nas, pa boste videli, kako (razmeroma) poceni je pravzaprav naš Vestnik. Zdaj je torej komajda še kakšen razlog, da Planinski vestnik ne bi brali v vsaki slovenski planinski družini. Naročniki in bralci Vestnika, postanite razširjevalci planinske ideje in priporočite Planinski vestnik svojim planiskim prijateljem in znancem!

makadamskih ovinkih čez prvi prelaz, na tem mestu ne bo govora. Pravezprav tudi o tem ne, kako smo s Sabino in dvema hecnima Francozoma potem poštopali dva izredno počasna kamiona in kako je celotna pot iz Srinagarja v Leh (434 kilometrov) namesto običajnih dveh trajala štiri dni. Vendar: počasni kamioni imajo tudi prednosti. V »škattli«, ki jo imajo ti indijski počasneži nad kabino, je dovolj prostora za udobno zleknjenost vsaj dveh oseb. Spalko pod hrbet, armafleks pod rit in ... ohoho, to je pa že nekaj! Fantastična tibetanska pokrajina se razprostira pod teboj in pred teboj. Seveda ne bom pisal, kako močno je včasih pihalo, kako je močno sonce pobarvalo rdeče vsak nepokrit del telesa in kako zanimiva so bila srečevanja kamionov na stalno ozki cesti (sicer asfaltirani — v pasu širine enosmerne ulice) nad strmimi po-bočji.

Zato pa: za prelazom Zoji La, 3500 metrov visokimi himalajskimi vrati v Ladak, na katerem je pustil dušo in zadnjo os tudi naš taksi, začenja zelenje Kašmira prehajati v suho polpuščavsko pokrajino Ladaka. Himalaja (če ponovimo) tvori pregrado za dež (pa tudi za kulture in ljudstva), tako da so tibetanska območja severno od nje v dežni »senci«. Ta postaja vedno bolj izrazita in kmalu od dežja, ki nas je spremljal od Srinagarja sem, ni ostalo veliko.

ŽIVČNI VOZLI

Pot do Kergila (2650 m), kjer se ponavadi konča vožnja prvega dne, ni še nič posebnega, medtem ko se za tem mestom,

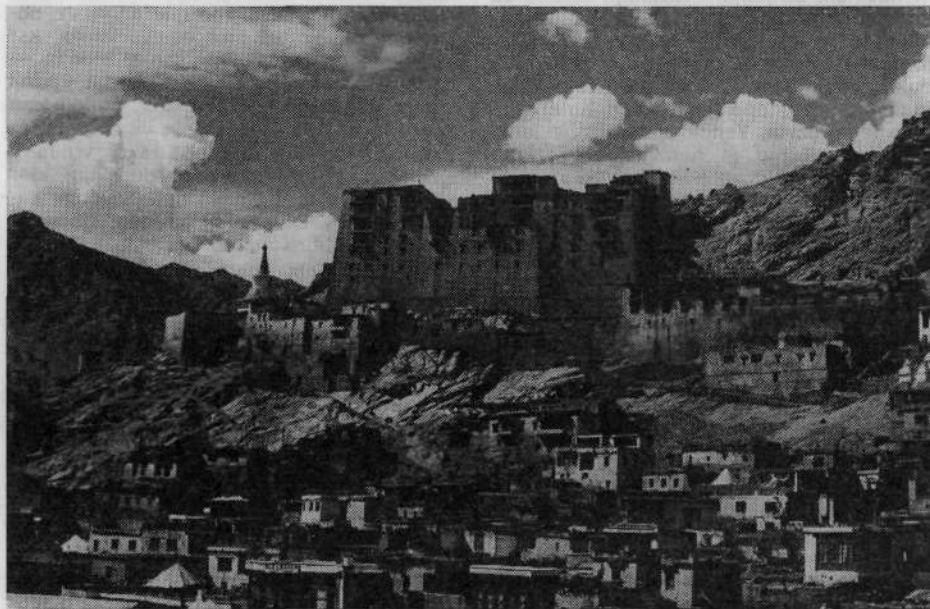
ki je najpomembnejše v zahodnem Ladaku (in je znano po šiitskih muslimanih, ki živijo med 3000 prebivalci mesteca), začinja tisto pravo: gole valovite oble rjave vzpetine in nad njimi ostrbi plastoviti grebeni z rjavimi barvami vseh variant, včasih že z dodatkom beline snega na vrhovih. Območje je tudi izredno zanimivo po geološki strani. Tukaj namreč srečamo neposredne sledi stika indijske podceline s staroazijsko ploščo. Tako imenovana stična črta z obarvano mešanico plasti poteka južno od Inda v smeri severozahod-jugovzhod (kar je tudi smer vseh pomembnih gorstev na tem koncu ter dolin Ladaka in Zanskarja). Kamenine pa se spreminjajo od rjavega apnenca, dolomita in fliša do metamorfnihih kamnin in ladaškega granita. Tudi za geološkega navdušenca je to pravi raj.

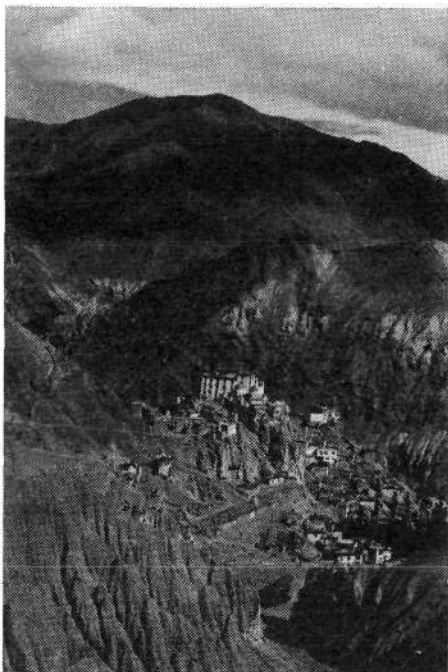
Skozi vso to razgibano rjavino ne ravno tipične tibetanske pokrajine se vije cesta, ki je bila zgrajena predvsem iz vojaških namenov. Neposredna bližina Pakistana in Kitajske je za Indijo preveč živčen voz; Kargil leži na primer le 20 kilometrov od Pakistana, medtem ko nekateri deli ceste Srinagar—Leh potekajo v njeni neposredni bližini.

Ali pa zanimivost z druge strani: Kitajci so si leta 1962 prisvojili ozemlje in naredili cesto iz Lase v Kašgar skozi del Ladaka, ki se zajeda v Tibet in ki je znan pod imenom Aksai Chin. Dve leti pa je trajalo, preden so Indijci to ugotovili! Tudi to kaj pove o odročnosti teh predelov.

Vendar bi bila vsa ta rjavina pokrajine precej enolična, če bi ne bilo vmes tibe-

Leh: pogled na palačo in del mesta

Lamayuru gompa v Ladaku

tanskih naselij — belih gruč preprostih zgradb, zelenih polj ječmena na terasah in številnih znakov tibetanske kulture, življenja in budizma: plapolajočih molilnih zastavic in vrst molilnih zidov.

Pri tem je potrebna še tale opomba: Ladak in Zanskar sta bila precej časa samostojni kraljestvi s tibetanskim budizmom in načinom življenja. Pravilneje bi bilo za prebivalce uporabljati besedo »Ladakijec« ali »Zanskarec«, za kar se tudi sami imajo (Ladak-pa oz. Zanskar-pa v jeziku ladaki). Tudi jezik se loči od tibetansčine in spada v zahodno (eno izmed štirih) skupino tega jezika. Vendar zaradi lažje umestitve v kulturno in naravno okolje raje uporabljamo pridevnik »tibetanski«.

TEŽAVE ZARADI TRGOVCEV

Tako kar požiramo okolico. Ko pa nas pozdravi Lamayuru gompa, najstarejši (zgrajen je bil na prehodu iz 10. v 11. stoletje) in eden izmed najlepših samostanov v Ladaku, se stvari šele zares začnejo. Tukaj ostanem brez besed.

Sledi tisočmetrski spust do doline Inda po kačastih ovinkih, na katerih na kamionu sedečemu vliva zaupanje le to, da ne dvomi o sposobnostih voznika in zavor. To je zares veličastna vožnja — ne brez povečane vsebnosti adrenalina v krvi.

Cesta, ob kateri pogosti napisi opozarjajo na nevarnosti, češ »da si že dovolj visoko

in ni razlogov, da bi si želel še višje«, končno ovinkasto preide v ravnino, po kateri se pripeljemo v Leh, na 3500 metrih visoko glavno mesto Ladaka. Vendar zelo razočarajo številne vojaške zgradbe in veliko vojakov v dolini Inda neposredno pred Lehom. Tako je mesto majhen otok sredi vojaških baz...

Naokrog so sama gola rjava prostranstva, široka dolina reke in grebeni na vseh straneh. Rastja skorajda ni razen nekaj polj in nasajenih topolov poleg Leha.

Tokrat se ne bi ustavljal pri veličastni palači (bivšega) kralja Ladaka, ki zapuščena s približno 60 metrov široko in prav toliko visoko prednjo stranjo še vedno kraljuje nad mestom, in tudi v mestu se ne bi ustavljal. Sicer je to zadnja priložnost za nabavo kakšne bolj raznolike hrane, sladkorja, čaja in podobnega, če se odpravljamo na daljšo hojo.

Toda saj preprosto ne morem mimo problemov, ki so izbruhnili v Lehu to poletje (prvič, odkar je območje odprto za turiste). Kot že omenjeno, je Ladak del indijske države Jammu in Kashmir. Himalaja ne ustavlja samo padavin, ampak pomeni tudi kulturno in versko pregrado, ki pa ne ovira muslimanskih kašmirskih trgovcev, da bi poleteli ne prišli v goste k budističnim sosedom, se dobro razpasli s prodajo spominkov in podobnega in jo jeseni spet pobrisali nazaj z večino izkupička od trofej željnih turistov. Tiha negotovanja domačinov so prerasla v napeto nasprotovanje, sledili so prvi incidenti, kamenje v zraku, uvedba policijske ure in turistično malce neugodna situacija.

Vendar niso Kašmirci kot taki glavni problem. Težave so zaradi vlade Kašmira, pod katero »se Ladak ne počuti dobro« in želi svojo lastno državo znotraj Indije. Iz podobnih svetovnih problemov lahko kar sklepamo na rešitev vprašanja. Menda — to je neuraden podatek — je bil Ladak konec lanskega poletja že popolnoma zaprt za turiste...

Zato nas bo tokratna pot takoj vrnila k Lamayuru gompi in vasici pod njo, kjer začnemo glavni del naše poti, trekking skozi Zanskar v Darcho. Pred njim pa velja vsaj malo pobrskati po preteklosti krajev, po katerih bomo hodili in ki so vse prej kot znani.

ZGODOVINA IN GEOGRAFIJA

Ladak in Zanskar, ki ležita na skrajnem zahodu tibetanske planote, sta vedno imela poseben položaj in nikoli nista bila zares del Tibeta, čeprav so prebivalci dveh bodočih kraljestev prišli ravno s tega območja. Menda je bilo to okrog leta 500 ali 600 našega štetja. Leta 900 je eden izmed naslednikov prvih tibetanskih kraljev zasnoval kraljestvo Ngari v zahodnem Tibetu, ki so si ga po njegovi smrti leta

930 razdelili trije sinovi. Nastali so Ladak, Purang in Zanskar.

Zgodovina obeh predelov, ki nas zanimata, je zgodovina neugodnega položaja na »prepihu«. Le 3500 metrov visoki himalajski prelaz Zoji-la loči Ladak od Kašmira in od vdorov z juga, Zanskar pa je zaprta dolina tik za Himalajo. Vojne s sosedi — Kašmirom na eni in Tibetom na drugi strani — so bile pogoste in so stalno krojile obseg ozemlja in menjavale vladarje. Ladak in Zanskar sta si prišla bližje v 14. stoletju zaradi nevarnosti s strani Kašmira, vojna s tibetansko-mongolsko vojsko v 17. stoletju (takrat si je Ladak priključil Zanskar) in pomoč muslimanskega zahoda pa je pomenila začetek premika proti današnjemu političnemu položaju predelov. V 18. stoletju je bil Ladak kljub močnim kulturnim in trgovskim vezem s Tibetom neodvisen, vendar je leta 1834 podlegel vdoru Sikov, ki so takrat vladali v Kašmiru. Kasneje je postal del indijske države Jammu & Kashmir.

Pakistan si je poleg dela Kašmira leta 1948 priključil še Baltistan in del Ladaka, Kitajska pa je na območje vdrla trikrat in leta 1962 zasegla prej omenjeni kos. Ni treba še enkrat poudarjati, da je koncentracija indijske vojske na teh občutljivih mejnih predelih še vedno velika.

ln še nekaj geografske orientacije. Ladak (skupaj z Zanskarjem) je skoraj 100 000 kvadratnih kilometrov obsežno ozemlje, ki ga omejujeta dve od največjih gorstev na svetu: Himalaja na jugu in Karakorum na severu. Gostota prebivalstva je približno eden na kvadratni kilometer, največ naselij je vzdolž doline Inda. Med njo in Karakorumom je gorovje Ladak, medtem ko na jugu vzporedno z dolino poteka gorovje Zanskar, ki deli Ladak od doline Zanskar. Ta je neposredno pod Himalajo na njeni severni strani. Na severovzhodu Ladaka je visoka planota Čangtang, ki tvori prehod v »pravi« Tibet; s tega konca ga lahko opazujemo le v mislih, kajti ta del je striktno zaprt. Zato pa se na primer prečenje gorovja Zanskar v dolino Zanskar in pot naprej prek Himalaje kar sama ponuja, in to ne z eno samo možnostjo. Njihovo število narašča premo sorazmerno z mahnenostjo na hribe.

Podnebje Ladaka je izredno suho. Pravzaprav nikoli zares ne dežuje in še manj sneži (na leto pade v Lehu 50 mm padavin, v Ljubljani npr. 1200 mm). Pokrajina je puščavska, skoraj popolna visokogorska puščava.

Himalaja je lahko mogočna na več načinov: v tem primeru kot masivna pregrada, ki prepreči vsakršen vpliv monsuna z juga.

NORI RAJ ZA HOJO

Lamayuru je majhna vasica z veličastno gombo — samostanom blizu doline Inda in 1000 metrov nad njo na višini približno

3700 metrov. To je tudi izhodišče za privlačen trekking v Zanskar in potem prek Himalaje v Darcho oziroma indijsko zvezno državo Himachal Pradesh.

Je pa to le ena izmed neštetihi možnosti, ki se jih lahko lotimo peš v Ladaku in Zanskarju. Ta Mali Tibet je dobesedno nori raj za hojo, ki se prek prelazov in skozi široke doline brez težav lahko zavleče v večtedenski trekking. Obljudenost poti, ki se vzpenjajo do 5000 metrov visoko (in ne gre do kaj dosti pod 3500 metrov), razen nekaj izjem ni velika. To lahko pomeni dneve in dneve v fantastičnem okolju samotnih tibetanskih vasic, samostanov in razjedenihi rdeče rjavih gorskih grebenov.

Številnih ledeniških rek, prek katerih ni kaj dosti mostov, in zopрно visokih prelazov na tem mestu ne bi pretirano omenjal. Ravno zaradi njih je bila tokratna odločitev pustiti take »divje« steze ob strani. Vodo v čevljih bodo nadomestili mostovi, samoto s prej omenjenimi značilnostmi bo občasno prekinila kakšna organizirana trekking odprava, prelazi bodo še vedno visoki, hoja pa vseeno čisto fizično uživanje v nekem drugem svetu.

Ki ga začnemo spoznavati čisto po domače — v pogajanju za ceno oslov ali konj in otepanju z bolhami v sicer prijaznem okolju hišice gostitelja v vasi Lamayuru.

(Se nadaljuje)

odmevi

DRAGI STARI IN NOVI ČASI

Gregor Klančnik v PV 12/89 omenja težave pri odvajanju odplak, ki jih imajo naše planinske kočje in domovi. Res je to in poznamo jih. Vendar si težko predstavljamo, da je res pri vsaki kočji tako velika greznica, ki bi za nekaj let hranila vse odplake, bodisi za ves čas delovanja kočje, bodisi do takrat, da bi prišlo komunalno podjetje in greznico izpraznilo. Pri Triglavskem domu naj bi imela greznica kapaciteto za deset let — takrat pa bi nekdo pripeljal cisterno in bi greznico izpraznil, kajne?

No, to v praksi težko dosežemo že v dolini, kaj šele v gorah. Ostane nam torej le sklepanje, da se take greznice, če niso že v začetku brez dna, v krajšem obdobju same praznijo v razpoke in špranje, nesnaga pa odteka po razpokah v dolino, kjer onesnažuje že tako redke vodne vire. Ker G. K. ne pozna načina, kako temu odpomoči, lahko povemo, da sta tu dve možnosti: omejiti obisk v gorah in ne gra-

diti hotelov in gostilnic v višinah, od koder mora vse priteči nazaj v dolino. Ker ne pozna suhih stranišč, bi si pred gradnjo lahko ogledal čistilno napravo na zgornji postaji kaninskih žičnic. Tudi iz nje izteka voda kar v kraško razpoko, ker drugam ni mogoče. In voda iz te čistilne naprave se je pojavila prav v zajetju za lokalni vodovod manjšega naselja pri Žviki v bovški kotlini! Dober tek, kajne? No, takrat, ko smo te raziskave izvajali, je napravi vodo še uspelo očistiti, kako pa je sedaj, ne vem. Tudi to je oz. bi bila rešitev — ali pa, da se odrečemo vodnim virom, da se odrečemo osnovnemu, kar nam zagotavlja življenje — vodi.

Morda bi z vinom tudi šlo, kaj menite?

Morda pa bi včasih prečitali kakšno tujo planinsko revijo ali zbornik kakega strokovnega sestanka, ki obravnava zaščito Alp in se skušali izogniti težavam, ki so jih imele druge alpske dežele in jih sedaj za drag denar popravljajo.

V tem so dragi stari in novi časi, g. G. Klančnik! In podatkov ni treba preverjati, treba je le logično in na podlagi izkušeni sklepati.

Da seveda ne govorimo o drugih oblikah škode, ki jih prinese tak, množični, gostilniški turizem, ne planinstvo. Mar to res odtehta nekaj več dohodka? Kot vidimo, nikakor! In zakaj potem zaščita, pa narodni parki, pa to in ono? Pustimo stihiji prosto pot! Dokler bomo preživeli, bomo, za nami pa — potop!

Dušan Novak

PLANINSKI ŠOPKI

Ob prednovoletnem stikanju po trgovskih policah sem zašel tudi v kotichek s spominki in darili ugledne lokalne trgovske hiše. Pogled mi je — med drugim — zastal na precej velikem kupu sveže prispelih ličnih cvetličnih aranžmajev — cena od 90 starih milijonov navzdol, pač odvisno od velikosti primerka. Gre za herbarijsko obdelano planinsko cvetje, saj poznate: štiri do šest vrst cvetov in listov na baržunasti črni podlagi, s čednim okvirom in zaščitno prozorno prevleko, obesiš na zid namesto slike...

V vsakem kompletu sta najmanj po dve planiki. Za tiste, ki jih poznamo, nič posebnega. Od najmanjših, ki nam, planincem, ne pomenijo drugega kot ljubeznivo srečanje s simbolnim bitjem, do pretežno manjših in srednje velikih, v glavnem nesimetrično raščeni. Ko jih srečujemo ob poteh, se jim prijateljsko nasmihamo: še smo in še bomo, če Bog da!

Vendar je črv večnega nezadovoljnega v meni vrtal nemilosrdno. Nekaj mi ni bilo čisto po volji, ko sem domov grede končno uporabil prastari računalnik petih prstov:

Petdeset okvirov je sto cvetov, to pa je nekje med deset do dvajset planinskih družin! Ker sem vam že povedal, da so v aranžmajih cvetovi vseh velikosti in ker vemo, da v planini za dvajset družin planike ne zadošča en kvadratni meter površine, ampak vsaj, recimo, kvadrat 20 x 20 metrov — in to potrganih do golega, nemilosrdno, ledenomrzlo!

Koliko aranžmajev izdelata in prodaja ta človek na leto? Petdeset že ne! Morda desetkrat toliko, morda petdesetkrat. Kajti ko si cvetje vložil v herbarij, lahko čaka poljuben čas, da pride na vrsto. Nekaj za novo leto, nekaj za... itn. Nekaj sem, nekaj tja. In zanesljivo ni edini!

Pretiravanje in preka sodba sta grda reč in ne bi hotel biti krivičen, saj sploh ne vem, kdo je za tem. Ali dobro situiran obrtnik, ki mu je to pač ena od proizvodnih vej, ali reven študent, ki to dela iz nuje. Morda eden od mojih upokojenskih vrstnikov, ki mu je to pol hobi, pol za-služkarstvo.

V vsakem primeru pa je to svinjarija par excellence, posebej še, če gre za člana Planinske zveze Slovenije. Takole morilsko, do golega ropati tisto malo, kar tega cvetja še imamo! Za kaj takšnega moraš imeti ubijalsko dušo tistih zloglasnežev, ki ubijajo z nasmehom na ustih.

Seveda se človek vprašuje: kdo je to? Če ga bo kdo hotel najti, ga bo z lahkoto. Pa naprej: če je cvetje pod zakonsko zaščito, kako to, da ga trgovske hiše sploh sprejemajo v prodajo? Pa še: ali sploh obstaja pregon, če si človek upa prodajati planinsko cvetje kar preko trgovin? Ali pa: kdo v republiki in občinah po službeni dolžnosti nadzira trgovski promet s planinsko floro?

In tudi: ali vse to kljub vsakršnemu leporečju v revijah in drugem čitivu v tem našem vsakodnevem direndaju končno sploh še koga zanima?

Najbrž je to še en krik v prazno.

Ampak ta tip, ljudje božji, nam bo v desetih letih (ali pa je že?) do travne ruše ogolil kar nekaj planin, in to za vse čase! Bog z nami!

S. K.

INŠPEKTORJI SEGAJO V GORE

Dne 8. decembra lani je v Kranju medobčinski sanitarni inšpektor za Gorenjsko Zorko Justin sklical sestanek, na katerem bi obravnavali aktualno temo: skrb za ohranjanje naravnih danosti v naših planinah. Ugotovil je, da obiski gora postajajo vedno bolj množični, s tem pa je vedno večja tudi nevarnost onesnaževanja in razvrednotenja naravnih bogastev. Če se s tem problemom ne bomo resno spopadli vsi, zlasti pa planinska društva,

lahko pričakujemo žalostno usodo naše planinske flore in favne, izgubili se bodo čisti studenci in bistri potoki, ogrožena pa bo tudi podtalnica. Največ je sicer potrebno opraviti pri veleonesnaževalcih v dolini, neizbežen pa je tudi kakovosten premik v gorah.

Prostovoljno, brezplačno delo je najpomembnejši vir organiziranega planinstva — od skrbi za pota, zavetišča, postojanke, vodništvo in vzgajanje obiskovalcev do odstranjevanja navlake z gora. Mirno lahko trdimo, da bi brez idealizma in prave ljubezni do narave gorske postojanke v družbenem upravljanju poslovale z izgubo, steze in brezpotja pa niti vojska ne bi vzdrževala v takem stanju, kot to uspeva prostovoljnimi planinskim društvom. Bistvena je razlika, če nekdo med redno zaposlitvijo opravlja isto nalogo kot v svojem prostem času. V tem je tudi razlog, da amaterski planinski delavci premalo zavzeto poslušajo sicer utemeljene pripombe profesionalcev, kaj bo v gorah potrebno v prihodnosti izboljšati. Ing. arh. Janez Bizjak na skupščini Planinske zveze Slovenije ni po naključju izjavil, da dobijo gorenjski planinci kurjo polt, ko slišijo besedo Triglavski narodni park.

Ob prisotnosti poklicnih delavcev amaterizem, ki ga v planinstvu moramo skrbno negovati, usiha. Vendar moramo prostovoljni planinski delavci resno sprejeti strokovne ugotovitve o onesnaževanju v naših gorah, saj se glede čistoče v gorah ne moremo na nikogar zanašati ali celo izgovarjati. Sestanek v Kranju nam mora zato biti dobrohotno opozorilo in poduk ter spodbuda za usmerjanje prizadevanj v prihodnje. Brez odlašanja moramo:

- vsi planinci z izkaznicami (organizirani) vzgajati in opozarjati obiskovalce gora, da morajo vse svoje odpadke iz nahrbtnikov vračati v dolino, da morajo varovati rastlinstvo in se izogibati nepotrebnega kričanja. Pri tem bodo morale tudi osnovne in srednje šole odigrati svojo vlogo;

- vse odpadke oskrbovanih postojank moramo sprotno požigati v pečeh oziroma odstranjevati z gora;

- zaradi zmanjšanja ropota je agregate za proizvodnjo elektrike potrebno opremiti z dušilci in prostorsko zvočno izolacijo. Iskanje boljših, alternativnih rešitev zajemanja naravne energije mora biti stalno stremljenje;

- pranje perila se mora prednostno opravljati v dolini. Ker prenočevanje brez rjuh ni zaželeno, obiskovalci pri nas pa niso vajeni rjuh nositi v nahrbtnikih, je v visokogorskih postojankah za pranje perila in čiščenje posode obvezno uporabljati neškodljiva, razgradljiva čistila;

- stranišča na izplakovanje so še najsprejemljivejša rešitev, obvezno pa morajo biti opremljena s triprekatno greznico, jasno z dnom. Izsuševanje blata z

zračenjem s pomočjo sončnega kolektorja je lahko le naša želja za prihodnost;

- v postojankah moramo skrbeti za higieno. Zaradi sezonskega dela in iz ekonomskih razlogov ni možno računati s stalnim kadrom, društva pa morajo poskrbeti, da so vsi zaposleni seznanjeni s primernimi zdravstvenimi in higienskimi pogoji in odgovorni zanje.

S spoštovanjem teh dogovorjenih zahtev moramo dokazovati, da so gore domena planinskih društev.

Biti član planinskega društva ni le ugodnost pri prenočevanju, temveč tudi skrb za ohranjanje lepote naših planin. Najmanj, kaj moramo storiti, je, da vsaj za seboj v gorah ne puščamo sledov.

Gregor Klančnik

PD SEŽANA ALI SENOŽEČE?

Oglašamo se v zvezi s člankom »Postojanka na osamljeni gori« v letošnji 12. št. PV, in sicer:

- besedilo na strani 528, drugi stolpec, je od 6—13 vrstice pomotoma pripisano predsedniku PD Sežana J. Šoncu, najbolj verjetno pa so to besede dr. Šalamuna;

- na strani 530, drugi stolpec, od 1—5 vrstice, ko naj bi leta 1991 prevzelo organizacijo dneva planincev PD Sežana, je zagotovo mišljeno novo ustanovljeno, vendar še ne registrirano (22. 12. 1989) PD Senožeče.

So še druge manjše nedoslednosti v besedilu, ki jih je težko izluščiti. Menim, da te pomote izvirajo iz zamenjave PD Sežana s PD Senožeče, pri ustanovitvi katerega je vsekakor sodeloval dr. Šalamun in kaj povedal v njegovem imenu. Sicer pa članek prikazuje dokaj realno stanje zadeve.

Prosimo, da to zamenjavo ob priliki navedete oz. zgladite.

Predsednik PD Sežana
J. Šonc

KOČA NA VREMŠČICI

Spoštovani urednik,

ker sem bil pretekli dnevi z mislimi bolj v »katedrali naše generacije na Obali« kot med planinsko tovarišijo, sem šele pred 24 urami prečital Vaš članek v 12. številki Planinskega vestnika, ki ga uspešno urejate.

Zahvaljujem se Vam, da ste si vzeli dovolj časa in s potrebno distanco urednika opisali potek dogodkov, čeprav šele od začetka letošnjega leta (ki se, »do ure«,

srečno izteka), prenesli »medijsko vojno« v glasilo planincev in pravilno zaključili: »Od upravljalcev bo torej odvisno, ali bo to planinska kočja ali gostilna na koncu ceste...« na čudoviti gori Vremščici.

Toda še poprej: od planincev (predvsem primorskih) bo odvisno, ali bodo gradili pod vrhom gore planinsko kočjo — dom slovenske mladine na naši zahodni meji (s pomočjo SPD v Trstu in Celovcu — in če bi bil doktor Dorče Sarđoč še živ, tudi s pomočjo Goričanov) ali pa oštarijo.

V najslabšem primeru, ki bi moral biti rezultat »karambola« med lokalnimi veljaki, ki gradnjo bodisi »porivajo« bodisi »odrivajo«, bodo ob sedanjih »Camparjevih« barakah (v katerih prodaja ovčji sir in skuto in teran na črno s pomočjo najetih pastirjev iz Bosne in svoje hčerke oštir Zanutini) gradili na odlični planinski lokaciji (ali tik ob njej) štalo s sobami za najete ovčarje — sezonce in morebiti še za kakšnega planinca na transversali od Maribora do Kopra.

Alenka Bizjak za pisalno mizo (ali iznad nje) pač ne ve, da tisti košček slovenske krajine na koncu ceste na Vremščico (iz leta 1960) že dolgo ni več niti »kolikor toliko« ohranjen, kot ne ve, da so bili hlevi za ovce že zgrajeni pod Vremščico in pod vojaško cesto, ki so jo zgradili nad svojim vojaškim letališčem italijanski vojaki.

Upam, da Vas bom — v soglasju s planinci Sežane in Senožeč — povabil na dan mladosti v maju 1990 med mlade na Vremščico. »Na mladima svet ostaje« — dok ih stariji poddržavaj!

Iskreno Vas pozdravlja, po planinski liniji

Branko Salamun

ODPOVEDUJEM!

Zelo težko mi je napisati to pismo in to odlagam že nekaj mesecev: žal moram odpovedati vašo revijo Planinski vestnik. Dolgo let smo skupaj proslavljali uspehe in žalovali za našimi nepozabnimi prijatelji, ki so ostali v večnih bivakih skorajda po vseh gorah sveta. Žal mi je, od vsega srca žal, ker se moramo ločiti — vendar nimam denarja. Že zdavnaj ne kupujem niti dnevnih časopisov, zdaj pa mi bodo ostale le še Naše planine.

Hvala vam za neštete lepo preživete ure ob vaši (in moji) reviji, ob ljubem Planinskem vestniku. Posebna zahvala Nadi Kostanjevič, katere članki so lajšali zadnje ure življenja moje mame, prisrčno pa pozdravljam vse alpiniste, ki so preplezali Fanikino smer v Aniča Kuku.

Najlepše želje uredništvu in vsem bralcem PV!

Fanika Majerić, Zagreb

Zaradi vse manjšega zanimanja za branje vaše revije Planinski vestnik sem se po dolgem premišljanju odločila, da revijo odpovem. Člani družine menijo, da je v reviji premalo planinskih novic in vse preveč alpinizma. Ker se ukvarjamo le s planinarjenjem in ne tudi z alpinizmom, pa nam te novice prav nič ne koristijo.

Prosimo, da moja željo upoštevate in mi z novim letom 1990 ne pošiljate več vaše revije.

Marija Vanelli, Trbovlje

* * *

Dragi moj Planinski vestnik, z veseljem sem Te vsak mesec pričakovala in tudi prebirala. V zimskih mesecih sem še večkrat obračala tvoje liste in v mislih hodila po lepih kamniških in julijskih poteh. Kakšno je to življenje! Ko si mlad, nimaš časa, ko ostariš, nimaš denarja in se odpoveduješ tistemu, kar imaš najraje. Zelo mi je žal, ampak moja pokojnina ne prenese vseh obremenitev.

Upoštevajte, prosim, mojo odpoved.

Pri nadaljnjem delu pa vam želim veliko uspeha.

Vera Hribar, Litija

iz planinske literature

Železničarjev Gornik

Ob lanski 40-letnici je Planinsko društvo Železničar iz Ljubljane izdalo informativni zbornik »Gornik« ter v njem iztrgalo pozabi nekatere prelomne in pomembne dogodke v štiridesetletni društveni zgodovini. V besedi in sliki so opisana dogajanja od začetkov tega številčno dokaj močnega in aktivnega društva do prav zadnjih velikih društvenih dejanj — do alpinistične odprave na himalajski šesttisočak Ama Dablam, po prepričanju številnih eno od najlepših gorá na svetu.

Enako kot je sicer v društvu eden od najbolj delavnih (če nima celo absolutnega primata na tem področju), je Kancijan Kušar tudi v Gorniku najbolj ploden. Deloma je to razumljivo, saj je kronist dogajanj od vsega začetka tega društva, ki je že kmalu po ustanovitvi na vsak način hotelo postaviti v hribih svoj planinski dom in je v ta namen že zgradilo tovarno žičnico na Rjavo skalo nad Bohinjskim jezerom, da bi sežidalo na kraju nekdanjega Skalaškega doma svojo kočjo, pa so jih z vplivnejšimi strici, ki so imeli moč odločanja, in z denarjem odrinili od tod poklicni turistični agenti, planinci — »železničarji« pa so se umaknili, kupili na drugi strani Bohinjskega jezera parcelo na Vogarju in tam postavili svoj dom (kjer so lani pripravili dan planincev).

Če bi Gornika pisali sproti, vseh teh 40 let, in pred izidom črtali manj pomembne

dogodke, bi bila ta knjižica zdaj precej drugačna. Društveni član, ki nekoliko bolje pozna razmere in dogodke v PD Železničar iz Ljubljane, ob prebiranju ve, da je brošura nastajala pred izidom in da so v njej predstavljene predvsem dejavnosti in akcije, ki imajo zdaj, zadnji čas, enega od svojih vzponov. Alpinizem, ki je zadnje desetletje zares eden od najboljših paradižnih konjev društva, je predstavljen s danjim uspehom ustrezno, nekdanja jamarska sekcija PD Železničarja, ki je bila več kot desetletje najbolj delavna društvena sekcija, ki jo je društvo na vseh meddruštvenih srečanjih posebej zelo hvalilo, pa v sedanjem Gorniku ni niti omenjena, ker je pred nekaj leti izstopila iz planinskega društva in deluje popolnoma na jamarskem področju, čeprav je ime »Železničar« obdržala.

Seveda tudi nismo prepričani, da sta bila najboljša izleta teh desetletij na Kornate predlanski in iz Bohinja čez Komno do Soče; za ta dva izleta se je pač našla prizadevna avtorica sestavka.

Sicer pa je taka pogosto usoda podobnih društvenih publikacij: v njih so boljše predstavitvene dejavnosti, ki imajo pismene člane.

Kljub vsemu v takih zbornikih — in Železničarjev ni izjema — ostane nekaj društvene zgodovine. Kronist, ki bo čez čas pisal kakšno obširnejšo zgodovino, tako Gornika seveda ne bo mogel spregledati.

M. R.

Alpinistični razgledi št. 33

Alpinistični razgledi so stari deset let. Malo za otroka, pomembno pa za revijo, ki si je z muko in odpovedovanjem, vendar odločno pred desetimi leti začela utirati pot v slovensko alpinistično javnost. Imel sem srečo, spremljati jo vse od rojstva dalje, zato poznam porodne težave in tudi vse otroške bolezni. Zdaj pa je pred nami zdrav desetletnik, v veselje urednikom in sodelavcem ter v koristno branje tistim, ki jim je namenjen. Upam, da ne bo izzvenelo patetično, če v imenu Planinskega vestnika zaželim AR veselo srečanje in plodno sodelovanje tudi ob dvajsetletnici.

Zdaj pa nekaj besed o 33. številki! Uvaja jo barvna naslovnica — Hoggar Dušana Doljaka in jubilejni uvodnik Mira Štebeta. V tem uvodniku avtor vzpostavlja vlogo AR v publiciranju slovenskega (in sploh) alpinizma in še posebej opozarja na tisto funkcijo, ki skuša zapolniti vrzel med dnevno aktualnim poročanjem v medijih in mesečno kontinuiteto v Planinskem vestniku. To ji uspeva predvsem zaradi visoke strokovnosti in zdaj že kar prislovične polemičnosti, ki pa ni, vsaj v glavnem ne, zlonamerna. ampak spodbuja k samostojnemu razmišljanju in iskanju. To pa sta

najpomembnejši lastnosti tistih, ki se hočejo ustvarjalno potrjevati.

Seveda tudi tokrat ne manjkajo Mlačevi »Pionirji alpinizma«. Tokrat je »v obdelavi« eden od prvih velikih samohodcev, Georg Winkler, hkrati pa prav gotovo najmlajši med doslej predstavljenimi »pionirji«, saj se je smrtno ponesrečil star komaj 19 let, torej bistveno mlajši od našega Klementa Juga.

Osrednje berilo tokratne številke je prav gotovo jubilejni intervju, ki ga je s Francijem Malešičem in Binetom Mlačem (tudi ta dva sta »pionirja« — seveda pri AR) opravil Miro Štebe, sledi pa še pogovor s kandidati za novega predsednika PZS, ki ga je podpisalo kar uredništvo AR; nekaj vprašanj je zastavilo Andreju Brvarju, Tonetu Strojnu in Marjanu Oblaku. Odgovore velja prebrati, čeprav smo integralne kandidacijske programe prebrali že v PV.

Med članki, ki govorijo izključno o alpinizmu, naj posebej omenim poročilo o odpravi v saharški Hoggar, sicer pa je tu objavljena vrsta razmišljanj o športnem plezanju, množica rezultatov, opisi najboljših plezalnih copat in derez, da o obveznih opisih in skicah novih smeri sploh ne govorim.

Opazen je tudi polemičen napad na uredništvo izpod peresa Stanka Klinarja, ki protestira, da je bil v 32. št. AR skupaj z njegovim prispevkom objavljen tudi strip z naslovom Alte slowenische Kunst, za mnoge duhovit, za Klinarja pa le obupna kvanta. Ne vem sicer, kaj je Stanka Klinarja tako razjezilo, da je vse skupaj povezal kar s slovensko narodno usodo od germanizacije do nacističnega raznarodovanja, pa tudi soditi nimam nikakršne pravice o tem. Povem lahko le, da se strinjam z urednikovim odgovorom. Predvsem pa živimo v času, ki je vse prej kot primeren za moraliziranje.

No, in še ena polemika! Tokrat se je Tone Gornal razjezil na načelnika podkomisije za gorsko vodništvo Romana Robasa. Lahko bi k temu jeznemu tekstu dodal svojo lastno izkušnjo iz daljnega leta 1972, ko sem opravil izpit za gorskega vodnika, vendar mislim, da je na potezi vendarle najprej načelnik Robas sam.

Mitja Košir

Planinska karta občine Ravne na Koroškem

Skupščina občine Ravne na Koroškem in Koroška turistična zveza sta izdali karto občine in planinsko karto v merilu 1 : 50 000 (1987). Na zahodnem robu je Solčava (Olševa) na sever do Metlove v Avstriji, na jugu je Smrekovško pogorje, na vzhodu Plešivec in Ravne, severni rob pa je pri Pliberku in Strojni do Drave.

Na karti je sedem posebej označenih planinskih poti, kamor je všteta še Prežihova

pot in gosta mreža planinskih poti, tudi na avstrijskem ozemlju, ki vodijo na Peco. Žal ni označeno posebno prehodno mesto za planince Kniepsovo sedlo (2034 m, na karti Kins Alpe je označeno, 2012 m). Verjetno so namenoma tudi spustili označeno pot s konca gozdne ceste (Jakobe) k domu na Peci mimo lovske kočice. Močnejše je narisana slovenska planinska transverzala, ki pelje k domu na Uršiji gori in se prav tako ne ogne Andrejevega doma na Slemenu in gre dalje čez Kramarico do doma na Smrekovcu. Od tu naprej so jo vrisali kar po občinski meji, čeprav drži južneje. Pod vrhom Komna gre mimo nove kapelice, tudi na Travniku (1637 m) se ne vzpne, krene južneje (Široke trate) mimo Antejevega zavetišča na Travniku (1520 m, ga povečujajo!), pa dalje na planino Vodol in na kočjo na Loki, ki z juga sploh ni dostopna po označeni poti. Na jugovzhodnem delu karte, prav tako izven občine, je le pol označenih poti. Označena je lega nove postojanke na Grohatu. Navzdol do Rogovilca si pot skrajšajte, ker oznake drže na Grobelnika. Pa tudi iz Solčave se pride na Olševo. Karta je vredna nabave, ker nam da o tem predelu precej dobrih informacij in je mogoče z njeno pomočjo spoznavati planinski del enkratne kroške pokrajine. In če boste obiskali dom na Peci, pojdite na pet minut oddaljeno 'Malo Peco (1710 m)', kjer je betonski steber z označenimi smermi razgleda na okolico, pa še zapisano je, kako daleč je do kam. Za spoznavanje širšega območja nam dobro služi karta v merilu 1:75 000 Koroska krajina (PV 1987/502).

B. J.

Potovanje po Jugoslaviji

Med Triglavom, Ohridom in Bledom je razpeto dogajanje v vodniku Angleža Piersa Letcherja Jugoslavija, ki mu je avtor dal podnaslov Hoja po gorah in zgodovinski spomeniki. Med temi tremi kraji je njegov vodnik razpet dobesedno, saj v njem opisuje (bolj ali manj natančno) vse jugoslovanske republike in obe pokrajini, to pa je razvidno tudi s knjižnih platnic, na sprednji strani katerih sta lepi barvni fotografiji razgleda s Triglava in cerkvice Jovana Kanea na Ohridu, na zadnji pa blejski otok in grad s Stolom.

Svobodni pisec Letcher, ki se v glavnem preživlja s pisanjem novinarskih in potopisnih reportaž, napisal pa je poleg vodnika po Jugoslaviji tudi vodnik po Avstraliji, je v Sloveniji našel, kot v knjigi z veliko hvaležnostjo poudarja, odlične informatorje v obeh Danila Sbrizaja iz Planinske zveze Slovenije v Ljubljani ter Mladena Berginca in Janeza Bizjaka iz Triglavskega narodnega parka na Bledu. Zato seveda ni presenetljivo, da je Slovenija velik del opisana kot gorska dežela

in dežela gornikov in da je naši republiki nasploh v knjigi posvečeno sorazmerno veliko prostora: tudi avtor knjige je namreč planinec, česar pri pisanju ne more skriti.

Čeprav svoj »top ten«, po njegovem mnenju deset največjih privlačnosti in zanimivosti, ki jih je treba videti v Jugoslaviji, objavlja šele na koncu splošnega dela (v katerem piše tudi o tem, kdaj je najbolje priti v posamezne predele države, kako se je treba obleči, česa se je treba bati, kako je z zemljevidi in denarjem — pri čemer posebej poudari strašno inflacijo zadnjih let, kajti knjiga je izšla proti koncu lanskega leta 1989 —, kako je s hrano in pijačami, katere knjige je pred odhodom k nam vredno prebrati in kako se pišejo cirilske črke in izgovarjajo nekatere najpogostejše besede v srbohrvaščini), je že iz tega razvidno, o čem v knjigi največ piše. Njegova lestvica največjih jugoslovanskih znamenitosti obsega Ohrid, Triglav (ne samo goro, ampak celotni narodni park), Biogradsko goro nad kanjonom Tare v Črni gori, Lovčen, narodni park Paklenico, Lokrum pri Dubrovniku, Sarajevo, Durmitor in kanjon reke Tare, Skadarsko jezero ter srednjeveške cerkvene oltarje v cerkvah v Skopju in v sv. Jovanu Bigorskem pri Debru.

V vseh republikah, celo v pokrajini Vojvodini, posebej opisuje hribovski in gorski svet, pri čemer so mu posebno všeč Durmitor, Paklenica, Velebit in seveda Julijci. Tukaj, v Kamniških Alpah in na obeh slovenskih dolgih popotniških poteh, na E-6 in E-7, se zadrži dalj časa, kot bi bilo pričakovati glede na zasnovano knjigo, pri Triglavu in njegovi okolici pa se prav razneži ter dokaj natančno opiše najpomembnejše dostope, čase hoje in planinske postojanke okoli gore.

Avtor svoje bralce vseskozi zalaga s koristnimi informacijami, vendar ni zaradi tega nikoli dolgočasen. Vsake toliko časa popestri svoje vodenje s kakšno nenavadnostjo, ki naj bi v bralcih zbudila vsaj razmišljanje, da je potovanje po marsikaterem delu države pravzaprav pčstolovščina. Ko pripoveduje o zemljevidih, pravi, da jih je na voljo kar precej in kar dobrih, da pa je take v merilu 1:25 000 mogoče dobiti le v Nemčiji in jih odsvetuje prinesiti v Jugoslavijo, ker bi tako natančna karta lahko povzročila kakšne težave, saj »je nacionalna varnost v Jugoslaviji zelo občutljiv problem in ni priporočljivo zbuhati kakšnega suma«.

Knjiga, ki je opremljena z več preglednimi zemljevidi in fotografijami, je zanimivo in predvsem informativno bogato branje. Čeprav je tiskana na zelo slabem papirju (edino platnice so izjema), človek knjigo prav rad vzame v roke — tisti pač, ki jo kupi zaradi vsebine, zaradi informacij in ne zaradi zlate obreže. Pri nas takšna knjiga najverjetneje ne bi izšla v tako

skromni (a vendarle karseda lični) izvedbi — in tudi to je eden od vzrokov, da so pri nas cene knjig take, kakršne pač so.

M. R.

Popotovanja po Sloveniji

Prav veselje je v tuji reviji, namenjeni tujcem, najti opise Slovenije: ne plačane oglase, ampak reportažne zapise in impresije, ki naj bi tujcem približale našo deželo in jih navdušile za potovanje po njej. Dvojna, oktobrska in novembrska številka revije *Der Weitwanderer*, ki izhaja v zahodnonemškem Oldenburgu in je namenjena predvsem popotnikom, je velik del posvečena popotniškim možnostim v Sloveniji.

Za začetek dr. Matjaž Kmecl na treh revijalnih straneh predstavi »zeleno deželo med morjem in Alpami«, kjer med popotniške in geografske podatke vplete tudi nekaj zgodovinskih informacij in malo etnologije.

Zatem so izpod peresa Kurta Stocka opisane nekatere slovenske planinske transverzale, predvsem še poti okoli Slovenj Gradca, Celja in Šentjurja, in ob tem navedene nekatere ljubke podrobnosti, ko so na primer avtorju v Domu na Homu postregli s pečenim kostanjem in moštom ali ko je v Celjski koči srečal svoje sosedo iz Nemčije, s katerimi se do takrat ni poznal. Sicer pa avtor meni, da je slovenski del E-6 ena izmed najlepših popotniških poti, kar jih pozna. Ob besedilu sta objavljeni še skici Šaleške in Zavske planinske poti.

Isti avtor v naslednjem prispevku opisuje vzpon na Triglav in ne pozabi omeniti niti pravljičice o Zlatorogu, niti opisovalca te gore dr. Juliusa Kugyja, niti želje velikega dela Slovencev, da bi vsaj enkrat v življenju stali na svoji sveti gori.

Osrednji prispevek v tej številki revije je vsekakor dolg zapis istega avtorja o njegovi hoji po jugoslovanskem delu evropske pešpoti E-7. Kar na desetih straneh revije opisuje svoje vtise s te poti in velik del tudi srečanja z domačini, s katerimi se je pogosto zapletal v prijetne pogovore, ob večerih pa z njimi posedel ob kozarčku pijače.

Prijeten občutek ima Slovenec, ki v tuji reviji bere o tako prijetnih vtisih s slovenskih popotniških poti. Pa tudi še bolj samozavesten postane, ko vidi, da ljudje iz širnega sveta potrjujejo njegovo prepričanje o njegovi lepi deželi, zglede urejenih poteh po njej in prijetnih ljudeh.

M. R.

Veliki vodnik po Tibetu

Pred desetimi leti so lahko prvi turisti pripotovali v Tibet, ki so ga zasedli Kitajci. V deželi, ki je pod to zasedbo spoznala nepopisno nasilje, so bile pozneje

vsaj občasno in vsaj na gospodarskem področju majhne svoboščine, kar velja tudi za delno odpiranje dežele tujini. Ker je teokratska vlada pred letom 1959 prav tako vodila do tujcev sovražno politiko kot kitajski »revolucionarji« do leta 1978, je bilo védenje o Tibetu in Tibetancih skromno razširjeno.

Kako je mogoče priti v to deželo? Kakšna je tam politična, kulturna in verska situacija? Katere kraje je dovoljeno obiskati? Na ta in še na številna druga vprašanja lahko odgovori nov obsežen Vodnik po Tibetu (*Der grosse Tibet Führer*), ki je izšel v zahodnonemški založbi Steiger in stane 59,80 marke.

To, da se je avtor Stephen Batchelor zelo intenzivno ukvarjal s to deželo (med drugim obvlada tudi tamkajšnji jezik), je mogoče spoznati že potem, ko prelistamo prvih nekaj strani knjige. Knjiga namreč zares spada med popotno prtljago vsakega turista, ki gre v Tibet. Poleg tega je tudi sicer privlačno branje in prav hitro navduši nad potovanjem tistega, ki ne ve natančno, kam bi šel na daljši dopust, ki ga človek tam doživlja še vse drugače kot samo dopust.

Vsak dodatni obiskovalec več je priča več za to ljudstvo, ki bolj kot večina drugih ljudstev zares potrebuje pomoč ostalega dela sveta.

Drugi snopič zbirke Alp

Pred koncem lanskega leta so izšle druge tri knjige drugega snopiča italijanske redne zbirke planinske literature *I Cristalli di Alp*, ki izhaja pri turinski založbi Valda. Po uspehu prvih treh knjig, ki so jih že večkrat ponatisnili (*Le montagne di vetro* Dina Buzzatija, *Le mani dure* Rollyja Marchija in *Samatari Alfonsa Vincija*), imamo pred sabo spet tri zanimive publikacije, ki še razširjajo obzorje te trenutno edine redne italijanske planinske zbirke. Če so bili namreč avtorji prvih knjig Italijani, imamo sedaj pred seboj izvorni deli dveh francoskih pisateljic ter še knjigo italijanskega alpinista, gorskega vodnika in raziskovalca Roberta Palearija. Izbira je vsekakor hvalevredna in inovatorska, saj je na primer prvič prikazan alpinizem z ženskega zornega kota, prvič pa je tudi izdana planinska knjiga, napisana že v prejšnjem stoletju o vzponu na Mont Blanc.

Izvorni roman Simone Desmaison, žene slavnega francoskega alpinista pedesetih in šestdesetih let Reneja Desmaisona, L'Orco, po katerem so celo posneli uspešen film, je psihološko zelo poglobljen in prikazuje, kot že rečeno, alpinizem z ženske plati. L'Orco je namreč ime znamenite gore Eiger, v severni steni katere je že umrlo preveč alpinistov. Desmaisonova pa je prikazala in natančno opisala

večno čakanje alpinistove žene na vrnitev slavnega moža iz stene. Čakanje, ki je večkrat podobno počasni agoniji, čakanje, ki se nikoli ne razblini v katarzo, saj je duhamorno in ubija vsako osebno realizacijo in poskus uveljavljanja identitete po krivdi vseobsežne in vseobsegajoče Gore.

Henriette D'Angeville opisuje v knjigi »Io, in cima di Monte Bianco«, (svoj) drugi ženski vzpon na Mont Blanc iz leta 1838. To opravlja z dokajšnjo dozo življenjskosti, prisotnosti duha, ironije in avtoironije. Posebno je ta knjiga pomembna zaradi prikaza duhá tistega časa in tedanjih odnosov med moškimi in ženskami.

Tretja knjiga z naslovom Kerguelen pa opisuje pustolovščine dveh alpinistov na samotnem otoku Kerguelen v Indijskem oceanu nekje med Južno Afriko, Avstralijo in Antarktiko. Avtor Roberto Paleari opisuje vse mogoče doživete in nedoživete pustolovščine na meji med fantazijo in resničnostjo.

Naslednji snopič zbirke I Cristalli di Alp bo izšel letošnjega maja.

(Primorski dnevnik)

Himalaja v slikah

Obstaja manjšina kritičnih sodobnikov, ki ne marajo fotografskih monografij. Toda kdor od teh bo videl knjigo Jürgena Winklerja o Himalaji in Karakorumu, ki jo je konec lanskega leta izdala znana Münchenska založba Bruckmann, bo spremenil mnenje o tem. To je knjiga, katere fotografije preprosto spodbudijo k meditacijam — tudi o tem, kaj je veliko. Himalaja in Karakorum sta skupaj nedvomno največje gorovje na svetu, če ga merimo s tremi razsežnostmi, po dolžini, širini in višini; vendar sta velika tudi še drugače: to pogorje je obenem veličastna pokrajina in pri Winklerju pride to do popolnega izraza s fotografijami. To ne velja samo za slike najvišjih gorá in zasneženih vrhov, ampak tudi za podobe pustih gorskih grebenov brez vegetacije in snega ali za pravo sterilnost življenja, ki se kaže na strmih in previsnih stenah in celih ravninah. Kajpada so popolnoma drugačne podobe oaz, ki jih umetno namakajo, da bi tam zrastle kaj riža, da bi pognala kakršnakoli koristna zel. Spet drugačni so pogledi prek dolin tja daleč h goram.

Še več kot fotografije teh pokrajin pa so vredne podobe ljudi okoli Himalaje, njihovi obrazi, izrazi, poteze, igre, rituali, njihove vere, njihovi templji, njihova bivališča ali zatočišča, njihovo delo; to je pravzaprav glavna tema te fotografske monografije. Avtor tukaj ne ponuja le nekaj bolj ali manj posrečenih posnetkov, ampak zelo preišljen izbor iz tisočev slik, ki jih je posnel z zelo določenim namenom v več kot petnajstih letih svojih obiskovanj teh dežel.

Nadaljnje prijetno presenečenje je spremeno besedilo, ki ga je napisal sam Jürgen Winkler. Pogosto se sicer dogaja, da je en človek avtor tako fotografskega kot tekstovnega dela takšne knjige, vendar je v tem primeru avtor izredno tankočuten opazovalec tudi v besednem delu, prav tako pa tudi človek z izbranim besednjakom in znanjem, kar si je pridobil v letih bivanja v Himalaji. Ljudi in njihove kulture opisuje poznavalsko, vendar ne pregostobesedno, prej obratno, in nikakor ne dolgočasno.

Zaradi vsega tega je mogoče to knjigo toplo priporočiti ne le prijateljem fotografskih monografij, ampak enako tudi kritični manjšini, ki načelno takih del ne mara, in sicer kljub visoki ceni 178 zahodnonemških mark.

Prva panorama Evrope

Prvič smo priče panoramski upodobitvi Evrope. Tri leta je profesor Berann iz Innsbrucka pripravljal to svoje najnovejše delo.

Že prvi pogled odkrije očarljivo predstavitev. Opazovalec potuje od lesketajoče se beline Severnega tečaja do temno modre upodobitve Sredozemskega morja, čigar dno je predstavljeno enako plastično. Svetle rumeno rdeče afriške puščave zaključujejo karto proti jugu.

Predstavitev je tudi kartografsko karseda natančna, kajti pačenje, ki je nujno pri vsaki panorami, se zaradi nove projekcije začne šele v višini Stockholma, od Sredozemlja do tod pa je predstavitev praktično popolnoma točna.

Opazovalec ne dobi le splošnega vtisa o Evropi, ampak lahko spozna tudi podrobnosti, kot so mesta, reke, jezera, avtomobilske ceste in posamične gore, kot sta Etna ali Vezuv.

Panoramno je izdala Mairjeva geografska založba iz Ostfilderna.

društvene novice

Namesto v Žalcu 70-letnica na Homu

Zadnje dni lanskega decembra je bila v planinski postojanki Hom proslava ob 70-letnici organiziranega planinstva v občini Žalec; leta 1919 je bila namreč v Žalcu ustanovljena sekcija SP SPD. Obenem so se zbrani spomnili 90-letnice otvoritve kočje pod Mrzlico, ki je bila odprta 28. 9. 1899, na god sv. Venčeslava, češkega kralja, na praznik slovenskega in češkega Sokola, na praznik slovenskih in čeških planincev.

Proslava je bila pod motom in mislijo dr. Antona Stresa: »Narod je suveren

predvsem po svoji kulturi; gospodarska, politična kultura sta zgolj zunanji izraz.« Suverenost slovenskega naroda je bila poudarjena pred 90 leti ob otvoritvi kočee in letos je dr. Kmecl na taboru ljudske fronte na Mrzlici prav tako spregovoril o suverenosti slovenskega naroda.

SP SPD je imela občne zборе po različnih krajih. Iz objavljenega poročila v »Novi dobi« razberemo, da je bil leta 1921 občni zbor v Žalcu. Na tem občnem zboru je bila izrečena vsa pohvala Slavi Schwentner, ki je bila uspešna pri pridobivanju novih članov v SP SPD.

Tedaj je bilo tudi dogovorjeno, da žalska sekcija oziroma odsek prevzame izgradnjo ceste v Logarsko dolino, dela pa je vodil Fran Roblek. Delati so pričeli leta 1922, cesta pa je bila končana leta 1925.

To zgodovino smo hoteli poudariti na svečani akademiji v Žalcu. Žal so različne okoliščine to preprečile in zbrali smo se v planinski postojanki. Mogoče je tako še bolje.

Govor, ki ga je imel planinski sodrug (kot so nekdanje lepo dejali) Božo Jordan pripravljene za akademijo, je še lepše izzvenel v planinski koči: »Pri estetiki športa gre za doživljanje lepote planinarjenja v naravi kot našem vadišču. Prav tako gre za doživljanje lepega, ki zajema lepote zaznave, predstave in čustva. Ob tem se spomnimo sončnih vzhodov in zatonov na vrhovih, nepozabnih pogledov na vrhove, doline, naselja, vasi in včasih na bolečo delitev teh z nepremišljenimi posegi v prostor. Mar ni to enkratno doživetje lepote hriba, ki ji beseda in slika skoraj nista kos? Doživetje moraš spoznati (občutiti) sam v naravi,« je med drugim dejal Božo Jordan. V svojem govoru je nato poudaril, da ni čudno, da se pri nas s to športno tematiko ukvarja planinsko slovstvo.

Nato se je vprašal, ali bomo v drugem stoletju SP SPD preživeli. Ali se ne bomo v svoji samobitnosti prilagodili slabim potezam naših južnih bratov in s tem zmeraj bolj prezirali sami sebe in svojo dosedanjo samobitnost. Toda »če smo se dosedaj ohranili skozi zgodovino kot kulturni narod, se moramo zavedati, da nam bo tudi v prihodnje prav ta kultura še zmeraj najzanesljivejša opora za narodno preživetje,« je dejal.

Svoj govor je zaključil z besedami: »Bosta kmet in planinec še zmeraj ohranjala svojo tradicionalno poštenost ob pogoju, da se bosta ob njej srečavala s slovensko mladino in slovenskimi kulturniki? Tako dolgo bo tudi naš planinec še zmerom ostal identičen, se pravi zvest samemu sebi in se nam še v prihodnje stoletje ne bo treba sramovati njegovega imena. Slovenec sem, vzgojen še v liku slovenskega planinca; bo to še veljalo?«

Po tem slavnostnem govoru je planince pozdravil tajnik PD Zabukovica. V govoru je ostro obsodil verze: »Zadržite Triglave /

i brda kot Kranja, / planinare, smučare / i ostala sranja« (del pesmi, objavljene v Dugi). Poudaril je, da planinci nismo slovenski nacionalisti, da nam niso drage samo slovenske, temveč tudi druge jugoslovanske gore, da spoštujemo bratske narode in njihovo zgodovino, da pa imamo svoj nacionalni ponos, ki so nam ga vcepile tudi slovenske gore. Dejal je, da še niso pozabljene besede, ki so jih pisali Čehi leta 1968 po Pragi: »Brate si ne moreš izbrati, izbereš si lahko prijatelje.«

Nato je tov. Jurhar prečital del dnevniških zapisov o obisku različnih gora po Jugoslaviji, ko je vodil večjo skupino planincev po Jugoslovanski planinski transverzali.

Drugi del proslave je izzvenel delovno. Razpravljali so o višini članarine, o bojazni, da bo višina članarine razredčila planinske vrste, o planinskem gospodarstvu in o Savinjski planinski poti.

Vsa razprava pa je izzvenela v vprašanju, kam gre slovenska planinska organizacija.

Franc Ježovnik

Še so mecen

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

Drago Žlof, Celje, 21 din;
Vladan Vukašinović, Zemun, 22 din;
Gregor Klančnik, Ljubljana, 99 din;
Miha Potočnik, Ljubljana, 50 din;
Rafko Trpin, Ljubljana, 60 din;
Franc Ekar, Kranj, 41 din;
Anton Tomše, Radovljica, 50 din;
Mitja Zagrajšek, Maribor, 8 din;
Vladimira Horvat, Varaždin, 20 din.

V korist adaptacije planinske postojanke pri izviru Soče:

Jožefa Gabrovšek, Godovič, 10 din.

V korist Gorske reševalne službe:

Helena Giacomelli, Domžale, 10 din.

Vsem tem in vsem drugim mecenom, ki nočejo biti imenovani, pa so prispevali za različne dejavnosti slovenske planinske organizacije, se uredništvo in uprava Planinskega vestnika lepo zahvaljujeta.

40-letnica PD Gozd Martuljek

Leto 1949 je po podatkih, ki jih hrani oddelek za notranje zadeve občine Jesenice (10 ustanovnih članov, seznam članov in dopis Planinske zveze Slovenije), rojstno leto našega društva. Morda je društvo delovalo že prej, tj. v času ustanavljanja, kar omenjajo člani, a za to ni uradnih dokumentov.

Da bi obeležili obletnico, smo se zbrali 1. 10. 1989 za Lepim vrhom in se spominjali prehojene poti PD Gozd Martuljek.

Ob ustanovitvi je društvo dobilo nalogo vzdrževati pot iz Krnice na Špik in v upravljanje Kočo na Gozdu. Člani so so-

delovali pri postavitvi spomenika Miranu Cizlju na Peči. Prvotna zavzetost pa je hitro popustila, saj kljub prostovoljnemu delu pri napeljavi elektrike v Kočo na Gozdu društvo ni moglo kriti finančnih stroškov za napeljavo elektrike, vzdrževanje in poslovanje koč. Društvo je skoraj propadlo, koč je prevzelo PD Kranjska gora. Nastale stroške je poravnala Planinska zveza Slovenije. Leta 1951 je le še 11 članov poravnalo članarino.

Prizadevanje novega odbora leta 1952 je vplivalo na ponovno večanje članstva, članstvo pa se je večalo zlasti po zaslugi učiteljice Milene, ki je skrbela, da so vsi šolarčki postali člani. Tako je naše društvo ponovno zaživelo. Povečevati se je začela tudi finančna pomoč, s katero je društvo delno krilo stroške aktivnosti. Organizirali smo predavanja: Jake Čopa o rožicah v naših krajih, Tavčarja o popotovanjih s kolesom in mopedom ter predavanja o osvajanju skalnih sten v domačih in tujih gorah.

Prijetna so bila doživetja na sankaskih tekmah: s Peči, od Vavčarja in na najdaljši progi, ki je bila iz Železnice na Tratce, v zadnjem času pa po cesti s Srednjega vrha.

Smučarska tekmovanja smo začeli v Omanovi dolini. Nepozabno je bilo takšno tekmovanje na Vašci (ker je bilo v Dolini premalo snega). V okviru sodelovanja med občinskimi društvi smo se udeležili smučanja v planinski navezi v Vratih, množično smo se udeleževali tudi nočnega slaloma v Mojstrani. V počastitev spomina na našega mladince Slavka Mertelja, ki je bil vzornik mladim in se je ponesrečil pri spustu v Pirenejih leta 1978, organiziramo tekmovanje za Slavkov memorial na plazu Pod Špikom. Nanj vabimo PD občine Jesenice. — Na kraju nesreče so člani leta 1979 vgradili karabin in tablico z napisom.

Radi se spominjamo prvega avtobusnega izleta v Logarsko dolino in še vseh drugih: na Mangart, po Primorski, na Grossglockner, po dolini Drave v Cortino, pa tudi k morju smo šli.

Da smo špik vzeli za svojega, potrjuje to, da smo nanj organizirali več izletov, združenih z markiranjem. Najštevilnejši izlet je štel 65 udeležencev. Imeli smo uspele izlete na Kepo, Mojstrovko, Prisank in Triglav.

Zamisel o izgradnji večnamenskega igrišča za mladino je po dolgih letih le uresničena. V pretekli zimi je bilo na igrišču drsališče, v lanskem polletju pa je bilo dokončno urejeno kot teniško igrišče.

V želji, da bi le imeli nekaj svojega, je društvo s sodelovanjem članov alpinističnega odseka in tudi pomoči drugih planincev leta 1968 pričelo graditi bivak (brunarico) pod Špikom in ga leta 1969 dalo pod streho. Veliko je bilo skrbi in truda za ureditev in opremo — razen brun je

bilo vse prineseno iz doline. Leta 1975 je bil urejen spodnji prostor, za dan planincev pa bivak uradno odprt. V času po otvoritvi smo prekrili streho z aluminijasto pločevino, uredili in opremili zgornji prostor, predlani smo ga zavarovali z vrvmi pred snežnim plazom (v zimi 86/87 je piš snežnega plazu iz Ponc podrl drevje do bivaka), lani pa prepleskali zunanost. Ostaja le želja, da bi naši mladi stopili v vrste aktivnih planincev in uspešno vodili naše planinsko društvo.

Kristijan Robič

Novoletni pohod na Donačko goro

2. januarja 1990 so se odpravili ptujski planinci — kot že nekaj let prej — na Donačko goro. Neprijetno vreme, megla, nič snega in le zmrazil so spremljali pohodnike, ki so že v temi krenili iz Stoperc peš proti Čermožišam. Pogumno so se zagrizli v pobočja Donačke gore, ki je z vsakim korakom dobivala bolj zimsko podobo. Ivje je krasilo suho travo, veje bukev in listje na tleh.

V brunarici na jasi je pohodnike pričakal s toplim čajem planinski kolega iz PD Majšperk. Po običajnih čestitkah in zahvali so nadaljevali pot mimo skoraj novega Rudijevega planinskega doma, ki pa je bil, žal, zaprt. Na pohodu je bilo namreč potrebno opraviti še nekaj društvenih dolžnosti, med katerimi je bil tudi obisk Polajzarjeve gorske kmetije, ki ima pomozni žig Haloške planinske poti, ki se konča prav na Donački gori. Polajzarjevi skrbijo za žig in vpisno knjigo in so za planince namenili poseben prostor v lepo obnovljeni hiši. Planinski koledar in malo kave sta bila znak zahvale za letošnje skrb. Gospodinja se ni dala prepričati in ni pustila oditi žejnih in lačnih.

Neusmiljeni čas je pohodnike napotil nazaj proti planinskemu domu, od koder je številnejša skupina krenila na zamegljeni vrh, manjša pa po lažji poti okoli pobočja Donačke gore. Pohodniki so se z vrha spuščali po strmi plezalni poti in spotoma ugotovili, da je jeklena vrh natrgana in jo bo potrebno zamenjati. Tudi nekaj dreves z markacijami je padlo in nepoznavalec poti se bo znašel v zagati.

Obe skupini pohodnikov sta se združili pri kažipotu na Kupčini vrh. Hoja na ta vrh je svojevrstno doživetje: po gozdni poti, pokriti z debelo odejo listja, mimo zaselka Završe, nato okoli hriba in prek naslednjega, po zmrznjenih stopinjah krav, mimo kraja, kjer je še lani stal mogočen hrast z markacijo, čez travnik do kmetije. Žal so hrast podrl in z njim vred je izginila tudi markacija. Škoda, da je niso prenesli na sosednjo drevo. Pokrajina tod okrog je nekaj posebnega: globoke doline, strma pobočja, pokrita s travniki, nekaj gozda,

tu in tam sadovnjak in tudi kak vinograd se najde vmes.

Bedenikova domačija na Kupčinem vrhu je prijazno pozdravila. Tu je tudi 9. kontrolna točka Haloške planinske poti. Po pozdravu so planinci udobno posedli v topli »planinski« sobi. Pohodniki, ki so bili letos prvič na zimskem pohodu, so spoznali haloški pršut, specialiteto, ki se lahko kosa s kraškim pršutom.

In spet je bil čas tisti, ki je pohodnike pogнал s Kupčinjega vrha: po bližnjici v Grdino in nato v Stoperce na avtobus.

Po tej poti hodi vsak dan tudi Bedenikov prvošolec Tonček: eno uro navzdol in debelo uro navzgor.

Kristina Šamperl Purg

Planinski pohod na Tisje

Mraz. Dan za dnem je temperatura kar precej pod ničlo. Pa kaj zato! Planinci se ne bojimo mraza! Zato smo se odločili, da se bomo udeležili planinskega pohoda na Tisje.

Ob sedmih smo se zbrali na železniški postaji v Brestanici. Na vlaku smo bili sami v vagonu in ob igrah smo se kar hitro pripeljali v Litijo.

Na startu smo dobili evidenčne kartone in se odpravili na pot. Vodila sta nas Albinca in Milan Mahovne, ki sta bila že velikokrat na tem pohodu. Pot je bila super. Čeprav je bil mraz, smo si kmalu odpenjali vetrovke in bunde. Na kontrolnih postajah smo popili čaj, se malo odpočili in nadaljevali pot. Srečevali smo planince, ki so jih morali starši še nositi, pa planince, ki so si morali pomagati s palicami. Med pohodniki je bilo tudi celo vrsto psov. Ni kaj! Lastniki psov so združili prijetno s koristnim.

Kar prehitro smo prišli na cilj. V Kostrevnici smo dobili izkaznice in žige. Skoraj z zavidevanjem smo gledali na planince, ki so osvojili že zlate značke. Sklenili smo, da bomo čez leta med njimi tudi mi. No, na pohod pa ne bomo šli le zaradi značk! Naša mentorica je imela čisto prav, ko je rekla, da je v hribih lepo tudi pozimi. Žal nekateri starši tega ne vedo in se preveč bojijo, da bi se njihovi otroci prehladili.

Planinci OŠ XIV. divizije
Senovo

Društveni večer SPD Trst

Že pred leti se je v SPD Trst ustalil običaj, da se člani ob koncu izletniške sezone zberejo na družabnem večeru in obudijo spomine na prijetna doživetja v gorah s prikazom diapozitivov z izletov, podvigov in vzponov. Lanska izletniška sezona je bila res bogata, saj je SPD Trst priredilo okrog 40 izletov, pohodov in srečanj, zato je bil družabni večer sredi decembra v

Gregorčičevi dvorani res pester in bogat. Na njem so bili predvsem udeleženci lanskimi izletov in vzponov, ki so ob gledanju diapozitivov skupaj obujali spomine na lepo preživete dneve v gorah.

(Primorski dnevnik)

Deveti pohod na Tisje

Ob dnevu občine Litija in v spomin na bitko II. štajerskega bataljona 24. decembra 1941 na Tisju so organizirali 9. pohod Litija—Tisje—Velika Kostrevnica. Med številnimi planinci iz Slovenije so bili na pohodu tudi planinci-železničarji iz Hrvaške, ki sodelujejo na skoraj vseh pohodih v Sloveniji.

Na prejšnjih pohodih je bilo lepo in slabo vreme, to pot pa je bilo vreme še posebno naklonjeno udeležencem. Veliko pohodnikov je dobilo bronaste, srebrne in zlate značke, prihodnje leto pa bodo prvič podelili tudi plakete za jubilejni, 10. pohod.

Na lanskem pohodu je bilo veliko učencev, mladih planincev in otrok iz Slovenije. Na startu, ob poti in na cilju so bili na voljo topli napitki, na Tisju pa je bila priložnostna slovesnost ob dnevu občine Litija. Pred sončnim zahodom je bilo mogoče opazovati obrise Julijskih Alp s Triglavom, kar je na udeležence naredilo še poseben vtis, seveda pa so lahko ves dan opazovali vrhove zasavskih in dolenskih gor in gričev.

Josip Sakoman

Zbor PD RTV v Planici

V prekrasnem sobotnem sončnem dnevu so radijski in televizijski planinci prihajali tistega lanskega 9. decembra v svoj počitniški dom pod Poncami v Planici. Kar lepo število planink in planincev se je ta dan zbralo na svojem občnem zboru in poslušalo poročila o delu društva, o obisku njihove transverzale po oddajnikih in zvezah, o izletih in o načrtih za naslednje leto. Letos bo namreč Planinsko društvo RTV Ljubljana praznovalo 20-letnico obstoja. Ob tem jubileju so tudi poslali Planinski zvezi Slovenije kandidaturu za organizatorja dneva ljubljanskih planincev.

Na občnem zboru so izvolili novo vodstvo: predsednica je Tanja Boštjančič, Tone Jarc pa je koordinator vsega, kar bo treba postoriti za pripravo ljubljanskega tabora.

Po občnem zboru so otroci, društveni podmladek, organizirali srečelov, zatem pa so si vsi skupaj ogledali diapozitive z izletov in pohodov ter obiska transverzale RTV, ki jih je posnel Jure Boruta.

Jure Boruta

Zbor markacistov Savinjskega MDO

V nedeljo, 17. decembra lani, je bil (16.) zbor markacistov Savinjskega MDO v planinskem domu na Homu (607 m) nad Grižami. Na zboru so bili prisotni tudi načelnik Komisije za pota pri PZS Tone Tomše, Andrej Kuzman, predsednik, in Miro Žolnir, tajnik MDO. Zbor je vodil Florjan Nunčič.

Med poročili je posebej vredno omeniti obnovo poti iz zatrepa Robanovega kota čez Jeruzale do Žvižgovca, poleg vseh več ali manj dobro izvedenih del na poteh (markiranje, čiščenje, sanacija). V opise bo potrebno spraviti pot iz Pečovnika na (celjsko) Grmado, pa s Prebolda na Žvajgo mimo Kovača. Posodobiti bo potrebno še traso Savinjske planinske poti.

Za letošnje leto načrtujejo obnovo poti Mrzli dol—Mrzla gora (2203 m), pa morda še čez Križ, ki pa je sedaj manj pomembna, ker je prehod čez Savinjsko sedlo (2001 m) in Jezersko sedlo do Češke kočice urejen z meddržavnim dogovorom. Opuščena bo označena pot od Sester Logar (Žohar) na Klemenška in dalje po cesti mimo Kisle vode do sv. Duha, ker se obiskovalci vedno bolj poslužujejo solčavske panoramske ceste. V letu 1990 bo potrebno urediti kategorizacijo poti na tem območju in posodobiti kartoteko poti.

Lani je bil končan (11.) republiški tečaj za markaciste. Tako smo pridobili 11 novih markacistov (od 33 prijav jih je 9 povsem odpadlo, 5 jih preizkus še lahko opravi — nedokončano zaradi delovnih obveznosti). Letos bo obnovitveni seminar s praktičnim delom ekološke sanacije planinske poti, verjetno na Okrešelj. Prihodnji tečaj predvidevamo leta 1991.

Skupno je bilo 42 udeležencev, od 31 PD pa le 18 ali 58 odstotkov.

B. J.

Veselje na pohodu

»Uf, kak' je mrzli!«

»Najbolj me zebe v nos. Rabili bi »nanosnik«!

»Prav imaš!« se je začel najin jutranji pogovor.

V zgodnjem jutru napraviva še skok čez cesto in že sva pred Nikovim blokom, kjer se je naša četverica odločila za start današnjega izleta. Niko in Andrej sta imela sicer zamudo, toda ko sta prišla, smo se odpravili proti železniški postaji. Tam nam je tovariš razdelil karte in vlak nas je peljal do Litije. Pričel se je naš triurni pohod na Tisje.

Najprej smo prečkali most in malo hodili po cesti, a kmalu smo zavili čez polje v gozd. Gozdna pot je bila večji del poti položna in nismo imeli preglavic s kondi-

cijo, a kljub temu je naša četverica hodila med zadnjimi. Kdo pa bi lahko hitro hodil, če bi imel usta do ušes, trebuh pa skoraj počen od smeha?!

Pridružili sta se nam še Natalija in Mateja in pojoč smo nadaljevali pot do vrha. Končno smo lahko malo posedeli, sede pokramljali z drugimi prijatelji in se kmalu veseli vrnili v dolino. Pred planinskim domom smo malo zaplesali, saj se ob praznem »plesišču« nismo mogli upreti glasbi.

V Litijo smo se vrnili z avtobusom, od tam pa z vlakom v Celje. Pred domačo železniško postajo naju je svetloba spominjala na temo, noge na svinec, oči na zapirajoča se okna, razpoloženje pa na mladostniško razigranost.

Anja Ramšak, Petra Vovk
OŠ Franjo Vrnč-Hudinja
Celje

Potepanje po Čičariji

Skupina zagrebških planincev-železničarjev je zadnje dni lanskega leta odšla na potepanje po Istrski planinski poti in Poti potonik (Put božura), ki se je začelo na železniški postaji Rakitovec severno od Buzeta. Na poti proti Račji vasi, do kamor je bilo štiri ure hodá, so nas domačini v vaseh Brest, Trstenik in Rašpor nejeverno ogledovali, saj je bilo vreme hladno in vetrovno. V Račji vasi smo prenočevali, naslednji dan pa smo šli prek Pečičev na Klenovščak in naprej v Slum, spotoma pa smo si z grebena ogledovali Čičarijo. V daljavi so se videli obrisi Snežnika in na vrhu Učke kapa oblakov. Pred Buzetom smo se povzpeli še na Kuk, od koder je bil lep razgled na Buzet in na dolino Mirne, v Počekajih pa smo se ustavili za kratek počitek ter nato krenili do železniške postaje Buzet. Od tod smo se z vlakom odpeljali skozi Divačo in Ljubljano v Zagreb.

Josip Sakoman

(Opomba uredništva: Geodetski zavod SRS je izdal dve izletniški karti Istre v merilu 1 : 50 000, kjer so med drugim posebej označene najlepše razgledne točke. Obe karti sta odlični pripomoček na takih potovanjih.)

Mali oglas

V študijske namene potrebujem stare fotografije severnih pobočij Vitranca nad Podkorenem. Prosim tiste, ki jih imajo, da mi jih odstopijo, prodajo ali posodijo.

Igor Maher, Ilirska 30
Ljubljana, telefon (061) 314 830

Globočnik
Tržič
(064) 50 697
GT Sport
Bled

AKTIVNI ODNOS DO OBLAČENJA

Usmerjen program oblačil za pohode in vzpone v gore. Kroj hlač je anatomsko prirejen zahtevam gibanja po strmem terenu gor in dol.

- Modeli: – pohodne hlače
– pohodne hlače – letne
– hlače za turno smuko
– hlače za prosti slog

GT vzponi in pohodi – ključ do odkrivanja narave

VODOVOD JESENICE

M. TITA 49
64270 JESENICE

1. Dobava pitne vode
2. Izdelava zunanjih in hišnih instalacij
3. Polnjenje in dobava tehničnih plinov:
 - kisik, dušik, argon, vodik, komprimirani zrak, dissouse plin, CO₂
 - propan-butan (TNP) in zemeljski plin
 - prevozi plinov
 - izdelava in popravilo plinskih inštalacij

GEOLOŠKI ZAVOD LJUBLJANA

n. sol. o.

V delovni organizaciji GEOLOŠKI ZAVOD LJUBLJANA izvajamo znanstveno-raziskovalna in proizvodna dela na področjih geologije, geotehnike, hidrogeologije in rudarstva. Proizvajamo opremo za vrtnanje, zastopamo tuje firme in imamo konsignacijska skladišča opreme za naše dejavnosti. S področij geotehnike in miniranja izvajamo specialna dela v rudarstvu in gradbeništvu. Izdajamo strokovno revijo Geologija – razprave in poročila.

V delovno organizacijo GEOLOŠKI ZAVOD LJUBLJANA je združeno 6 temeljnih organizacij in delovna skupnost skupnih služb, in sicer:

**GEOLOGIJA, GEOTEHNIKA IN GEOFIZIKA,
RUDARSKA DELA,
GEOTEHNIČNA DELA,
VRTALNO MINERSKA DELA,
STROJNA PROIZVODNJA IN VZDRŽEVANJE,
KOMERCIALNE DEJAVNOSTI.**

Na znanstvenoraziskovalnem področju smo usmerjeni predvsem na probleme, kako sedanjim in bodočim rodovom zagotoviti vire energije, mineralnih surovin in vode, kar je pomembno za vsak narod.

Ob svojem delu med drugim proučujemo tudi geološko zgradbo in hidrogeološke razmere v naših gorah. Skozi najlepše predele smo speljali Slovensko geološko pot.